

JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO JONAVOS SAVIVALDYBĖJE

ATASKAITA

Ataskaitą parengė: Jolita Buzaitytė-Kašalynienė
Aušra Kazlauskienė

Ataskaitos atlikimo data: 2010 m. sausio 27 d.

1. Į vadas
2. Tyrimo metodika
3. Jaunimo problematikos tyrimo Jonavos savivaldybėje duomenų analizė
 - 3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos
 - 3.2. Mokymasis ir studijos
 - 3.3. Darbas
 - 3.4. Laisvalaikis
 - 3.5. Gyvenimo sąlygos
 - 3.6. Dalyvavimas
 - 3.7. Fizinė ir psichinė sveikata
 - 3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas
 - 3.9. Šeima, draugai, kaimynystė
4. Išvados ir rekomendacijos Jonavos savivaldybei

1. ĮVADAS

Jaunimo problematikos tyrimas Jonavos savivaldybėje atliktas mokslininkų grupės: Jolita Buzaitytė-Kašalynienė VU (grupės vadovas), Aušra Kazlauskienė ŠU, Džiugas Dvarionas VDU, Ilona Jonutytė KU, Odeta Merfeldaitė MRU ir Angelė Tamulevičiūtė VPU, - Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu vadovaujantis tos pačios grupės parengtomis Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaike jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

Tyrimo tikslas – ištirti jaunimo problemas atspindinčių rodiklių būklę jaunimo politikos įgyvendinimo srityse:

Mokymasis ir studijos (švietimo, mokymo, mokslo, studijų ir ugdymo);

Darbas (darbo ir užimtumo);

Laisvalaikis (laisvalaikio, poilsio, kūrybos ir kultūros);

Gyvenimo sąlygos (apsirūpinimo būstu);

Dalyvavimas (pilietiškumo ugdymo) neformalaus ugdymo?;

Fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsaugos);

Įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumo, kūno kultūros ir sporto);

Šeima, draugai, kaimynystė (socialinės apsaugos).

Nustatyti jaunimo probleminio/rizikingo elgesio apraiškas.

2. TYRIMO METODIKA

2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Tyrimui buvo naudojami anketinės apklausos (kiekybinis) ir kokybinis apklausos raštu metodai.

Jaunimo apklausos anketa (Priedas Nr. 1) buvo sudaryta iš 16 klausimų blokų: šeimos (1-2 klausimai), mokyklos ir mokslų (3-21), darbo (22-35), laisvalaikio (36-40), draugų (41-44), kaimynystės (45-46), gyvenimo sąlygų (47-53), verslumo (54-56), dalyvavimo (57-74), Įpročių (75-86), fizinio aktyvumo (87-88), mitybos ir poilsio (89-92), psichologinės ir fizinės savijautos (93-95), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (96-104), požiūrio į save (105), demografiniai rodikliai (106-118).

Atliekant apklausą raštu buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti kokias problemas jaunimas šiose srityse mato ir kokias problemų sprendimo būdus numato. Sritis skyrėsi 14-18 metų jaunimo grupei: mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi Įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, požiūris į save; ir 19-29 metų jaunimui (studijos, darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi Įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, darna šeimoje, požiūris į save, gyvenimo sąlygos.

Norint suprasti tai, kaip asmenys aiškina tikrovę, ieško priežasčių, siūlo problemų sprendimo būdus, apklausta taip, kad jie turėjo galimybę išsakyti savo terminais (žodžiais). Apklausos raštu metodas leido tiriamiesiems atsiskleisti iki tokio gylio, kuris padėtų atskleisti jų reikšmių esmę.

2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimas nuo 14 iki 29 metų tyrimo metu gyvenantis Jonavos savivaldybės teritorijoje. Profesinėse mokyklose, aukštojo mokslo ir studijų Įstaigose studijuojantis jaunimas priskiriamas tai savivaldybei, kurioje yra studijų Įstaiga.

Statistikos departamento duomenimis 2009 metais Jonavos rajone gyveno 12474 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų, kurie sudarė 24.14 proc. visų gyventojų. Šioje grupėje buvo 52 proc. vyrų ir 48 proc. moterų, o pagal amžiaus grupes buvo 31 proc. 14-18 metų, 34 proc. 19-23 metų, 35 proc. 24-29 metų jaunuolių. Tyrime dalyvavo 58 proc. moterų ir 41 proc. vyrų (1 proc. lyties nenurodė). Pagal amžių tiriamieji pasiskirstė taip: 40 proc. 14-18 metų, 28 proc. 19-23 metų ir 27 proc. 24-29 metų (5 proc. neatsakė). Tai rodo, kad parametų pasiskirstymas tyrimo imtyje skiriasi 10-7 proc. nuo parametų pasiskirstymo generalinėje visumoje (populiacijoje).

Lyties pasiskirstymo nukrypimus Į moterų pusę galima būtų paaiškinti tuo, kad moterys labiau buvo linkusios bendradarbiauti su tyrėjais nei vyrai. Amžiaus pasiskirstymo nukrypimai, galėjo būti nulemti tyrėjų pasirinkto dienos laiko apklausai vykdyti, darbo dienomis Į butus einama per anksti, dirbantiesiems dar negrįžus iš darbų.

2.3. Tyrimo atranka

Anketinei apklausai atlikti buvo vykdoma mišri atranka: Jonavos mieste buvo vykdoma maršrutinė atranka, o kaime netikimybinė tikslinė atranka. Maršrutinės atrankos kaime buvo atsakyta dėl tyrimo atlikimui skirto laiko apribojimų, tyrimui Jonavoje atlikti, duomenims surinkti, perkelti juos Į duomenų bazę, analizuoti ir ataskaitai pateikti, pagal paslaugos pirkimo sąlygas buvo skirta tik 15 darbo dienų.

Maršrutinė atranka yra viena iš tikimybinių atrankos rūšių, ji užtikrina tyrimo imties reprezentatyvumą. Maršrutinei atrankai vykdyti, naudojantis telefonų knyga, atsitiktiniu būdu buvo atrinkta 50 maršruto pradinio taškų Jonavos mieste. Nuo kiekvieno pradinio taško buvo užeinama Į kas 5 butą, bute sudaromas gyventojų nuo 14 iki 29 metų amžiaus sąrašas, apklausiamas gyventojas iš sąrašo, kurio gimtadienio data buvo artimiausia tyrimo atlikimo datai. Jei šio gyventojų nėra namuose, apklausimas kitas pagal gimtadienio artimumą ir t.t. Iš kiekvieno pradinio taško apklausti po 10 tiriamųjų.

Atrankai kaime buvo pasinaudota seniūnijų atstovais, jiems perduotos, o vėliau iš jų surinktos anketos. Nors jiems buvo pristatytos maršrutinės atrankos vykdymo kaime taisyklės, tačiau tyrėjai nesitiki, kad šių taisyklių buvo laikomasi, tiriamieji kaime buvo atrasti tikslinės atrankos vykdymo principu, t.y., apklausti tie, kurie atitiko tyrimo populiacijos požymius.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslinę arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo keliami šie kriterijai: 14-18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys tiek mieste, tiek rajone; 19-29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimą ir neturintys jų; dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek mieste, tiek ir rajone.

2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji

Jaunimo apklausai numatytas imties dydis buvo 400 tiriamųjų. Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėse yra didelis (daugiau nei 1000), tai esant tikimybinei atrankai tyrimo imties didinimas mažai įtakotų duomenų patikimumą. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą.

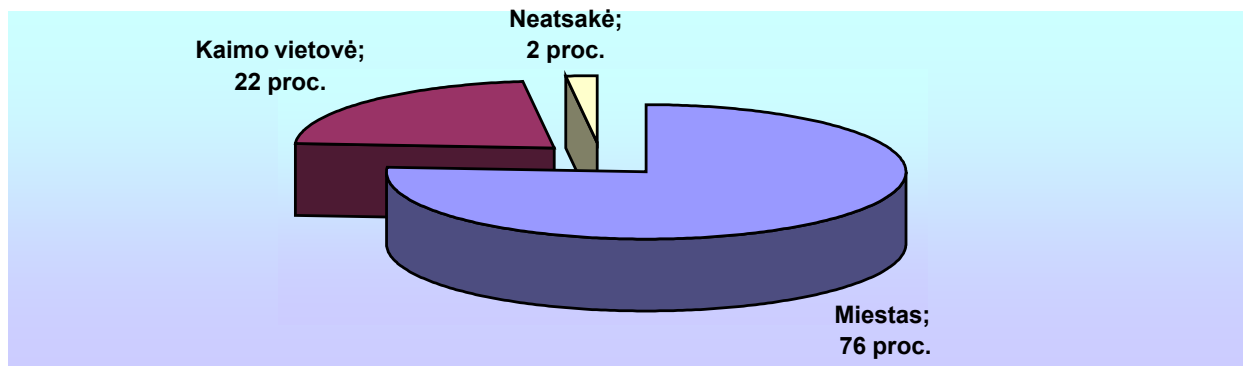
Apklausos vykdymo metu buvo išdalintos 380 anketų Jonavos mieste ir Žeimių, Bukonių, Ruklos, Užusalių kaimo seniūnijose, tyrėjams sugrįžo 305 užpildytos anketos, duomenų analizei naudota **301** anketa, 4 anketose buvo neužpildyta demografinių duomenų dalis, todėl jos analizei netiko ir buvo atmetos.

Kadangi tyrimas buvo vykdomas studentų atostogų (VDU) ir sesijos metu, tai į atrankinę visumą pateko ir jaunuoliai studijuojantys aukštosiose mokyklose, nors Jonavoje aukštųjų mokyklų nėra.

Atliekant kokybinį tyrimą, buvo apklausta **20** tiriamųjų po 10 iš 14-18 metų bei 19-29 metų amžiaus grupių.

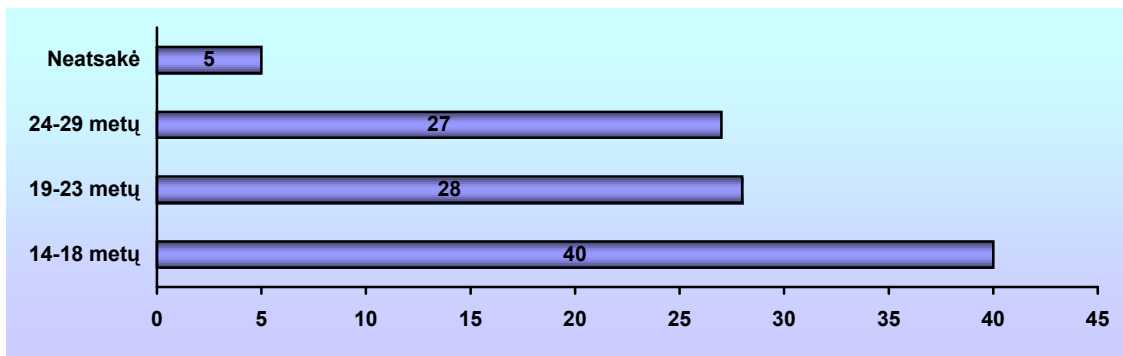
3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO JONAVOS SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

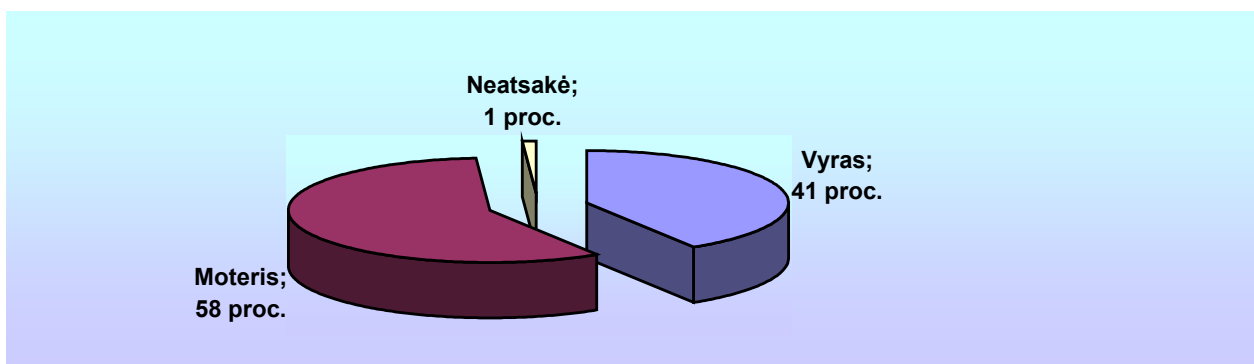

3.1.1. pav. Gyvenama vieta

Tyrime dalyvavo 76 proc. miesto ir 22 proc. kaimo jaunimo.

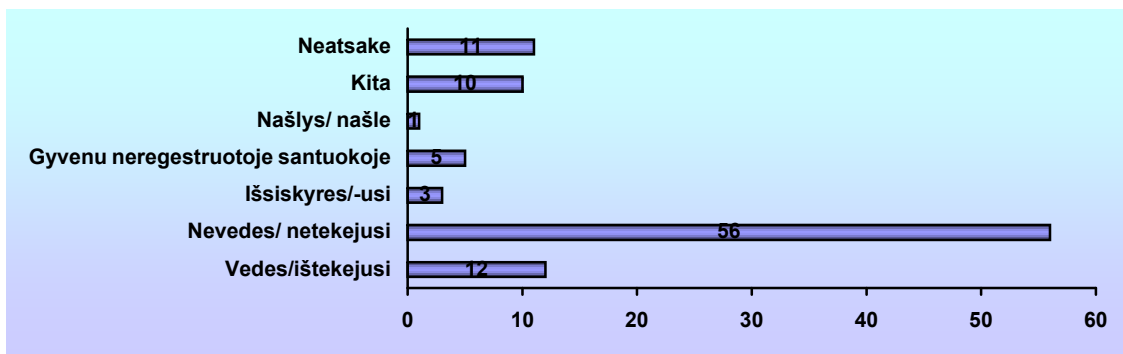

3.1.2. pav. Amžius

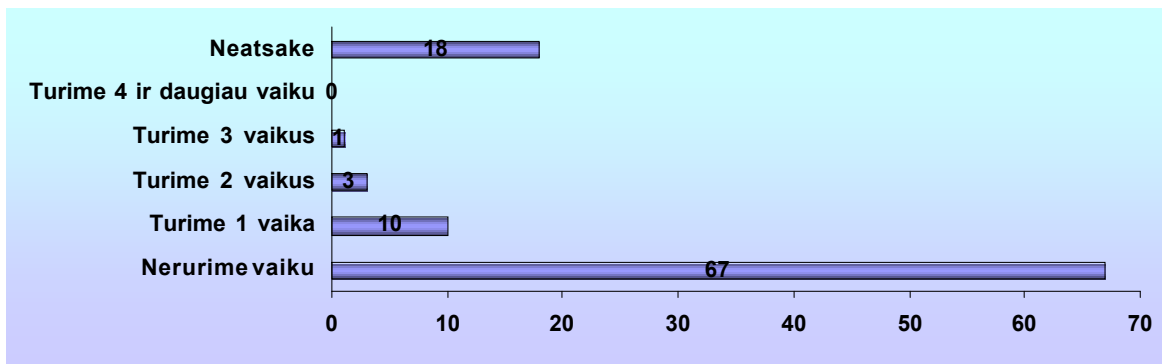
3.1.3. pav. Lytis

Tyrime dalyvavo proc. moterų ir proc. vyrų.

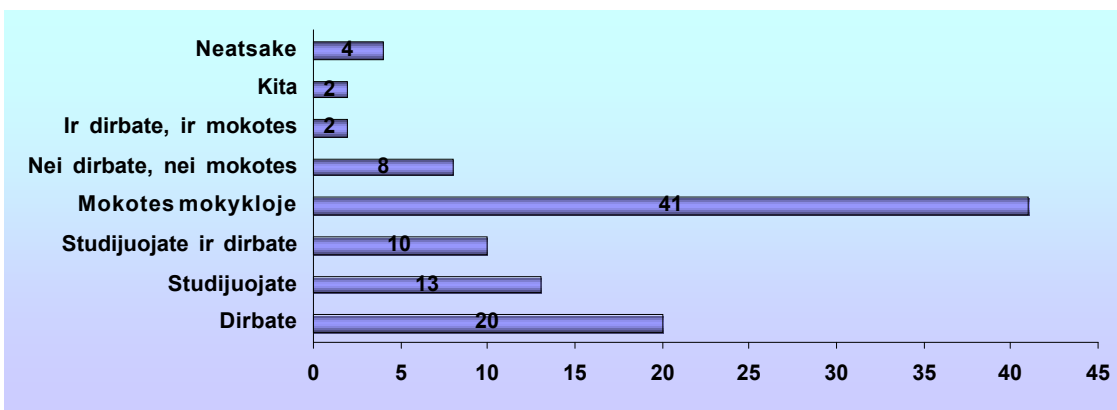
3.1.4. pav. Šeimyninė padėtis

Daugiau nei pusė (56 proc.) tiriamųjų buvo nevedę, 12 proc. vedę, 5 proc. gyveno neregistruotoje santuokoje.

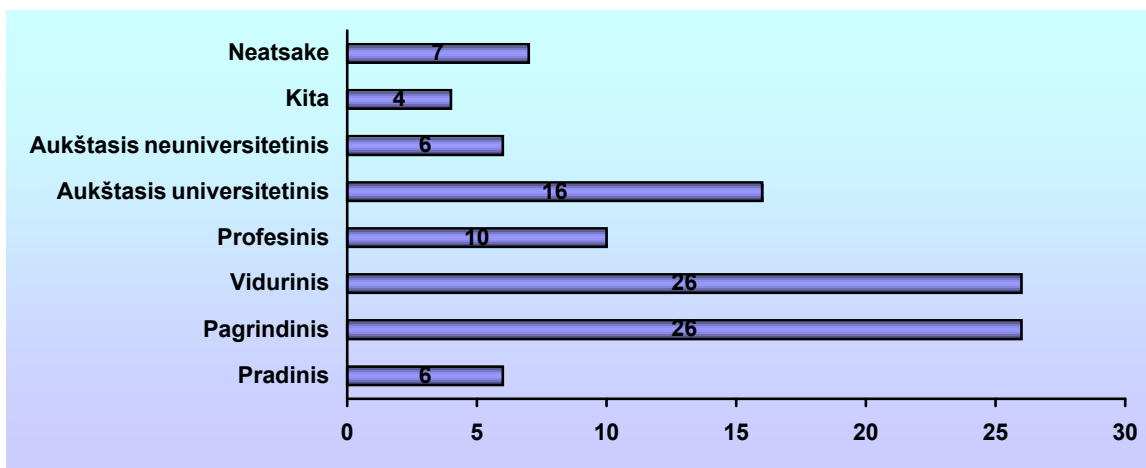
3.1.5. pav. Turimas vaikų skaičius

Tikėtai 14 proc. tyrime dalyvavusių jaunų žmonių turėjo vaikų.

3.1.5. pav. Padėtis visuomenėje

Daugiausia (41 proc.) tiriamųjų mokėsi mokykloje, 23 proc. studijavo, 32 proc. dirbo, 8 proc. nei dirbo nei mokėsi.

3.1.6. pav. Išsilavinimas

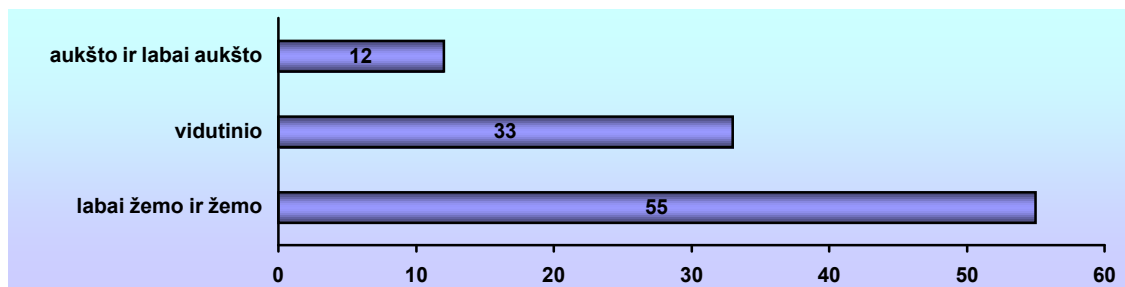
Kadangi 41 proc. tiriamųjų nurodė, kad vis dar mokosi mokykloje, tai klausimas apie išsilavinimą bus suprashtas neteisingai, nes pagal atsakymus tik 31 proc. tiriamųjų turėtų būti mokykloje. Palyginus atsakymus apie išsilavinimą su atsakymais apie dabartinį užsiėmimą, paaiškėjo, kad 21 bendrojo lavinimo ir 4 profesinės mokyklos moksleiviai nurodė jau turintys vidurinį išsilavinimą

3.2. Mokymasis ir studijos

Mokymasis šiame amžiaus tarpsnyje užima svarbią vietą ir yra daugumos pagrindinė veikla, be to skiriasi mokymosi mokykloje ir studijų aukštojoje mokykloje ypatybės, todėl šiai sričiai buvo parinkta daug rodiklių, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji grupė skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose besimokantiems mokiniams, tai tėvų domėjimasis vaikų mokymusi, mokinių santykiai su mokytojais, patyčios mokykloje, pamokų lankomumas, pažangumas, mokyklos pasiekiamumas, galimybė naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimas ir studijų planai. Antroji rodiklių grupė skirta studijuojantiems aukštosiose (kolegijose ir universitetuose) mokyklose, tai aukštosios mokyklos studijų programos pasirinkimas, darbo ir studijų derinimas, studijų planai ateityje.

Tyrimė dalyvavo **129 moksleiviai**, jie sudarė 43 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

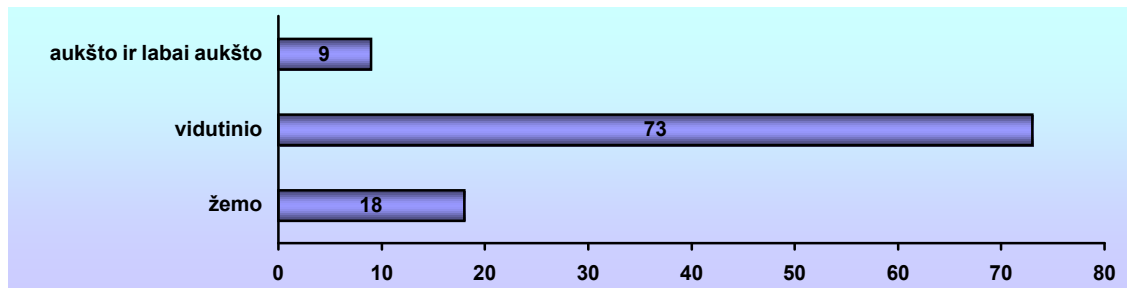
Tėvų mokymosi stebėsenos rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 8 indikatoriais apie tėvų domėjimąsi vaikų mokymosi reikalais ir tėvų bendravimo su mokykla apraiškas, rodiklis parodo, kiek tėvai yra linkę stebėti, kontroliuoti vaikų mokymosi procesą, bendrauti ir bendradarbiauti su mokykla vaikų mokymosi srityje. Tėvų mokymosi stebėsenos rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24, kur 8 reiškia tėvų (globos namų darbuotojų) stebėsenos/domėjimose vaikų mokymosi procesu ir rezultatais trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą stebėseną, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis tėvų domėjimasis mokyklos reikalais ir mokymosi kontrolė.

3.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal tėvų mokymosi stebėsenos rodiklį (proc., N=129)

Vidutinė tėvų mokymosi rodiklio reikšmė buvo 15.25 ir 54 proc. tyrimė dalyvavusių moksleivių buvo žemiau šios reikšmės. Net 55 proc. tiriamųjų tėvai mažai domisi vaikų mokyklos reikalais, tai galima paaiškinti tiriamųjų amžiumi, kuo vyresni moksleiviai tuo mažesnė tėvų kontrolė, tai patvirtina nustatyta statistiškai reikšminga koreliacija tarp moksleivių amžiaus ir tėvų stebėsenos rodiklio ($k = -0.278, p = 0.01$). Tačiau nepavyko nustatyti sąsajų tarp pažangumo ir tėvų mokymosi stebėsenos rodiklių.

Mokytojų palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikras palaikymą išreiškiančias patirtis iš mokytojų, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi jį palaikančioje, pripažįstančioje, jam padedančioje mokyklos aplinkoje. Socialinio palaikymo mokykloje rodiklio reikšmės kito nuo 7 iki 28. Kur 7 reiškia socialinio palaikymo mokykloje trūkumą, o 28 reiškia stipriai išreikštą mokytojų socialinį palaikymą mokykloje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš mokytojų.

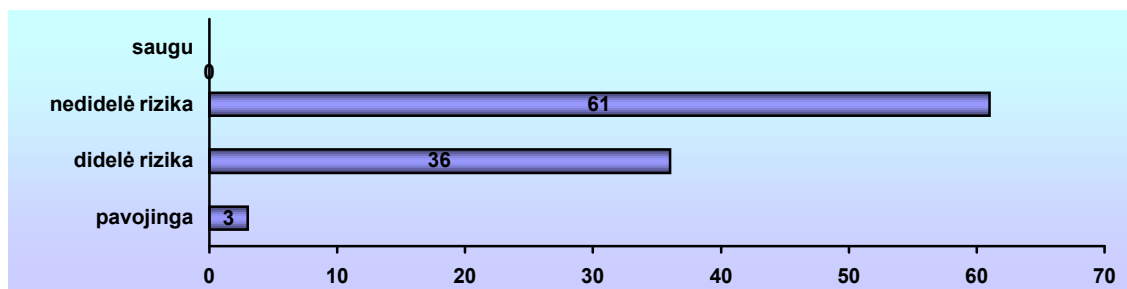

3.2.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokytojų palaikymo rodiklį (proc., N=129)

Mokytojų palaikymo rodiklio vidutinė reikšmė buvo 17.25, 18 proc. tiriamųjų šį rodiklį vertino labai žemai ir tik 9 proc. aukštai ir labai aukštai. Tyrimo rezultatai rodo, kad tyrime dalyvavę moksleiviai savo mokytojus, bendravimą su mokytojais, mokytojų palaikymą buvo linkę vertinti vidutiniškai, t.y., nei labai blogai, nei labai gerai.

Nustatytos sąsajos tarp mokytojų palaikymo rodiklio ir moksleivių pažangumo, lankomumo bei įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklių. Kuo aukščiau moksleiviai vertino mokytojų palaikymą, tuo aukštesnis jų buvo pažangumas ($k=0.337$, $p=0.01$), geresnis lankomumas ($k=-0.211$, $p=0.01$), tuo aukštesnis įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis ($k=-0.422$, $p=0.01$).

Mokyklos saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 9 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje nepatiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 9 iki 28. Kur 9 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugesnė mokykla.

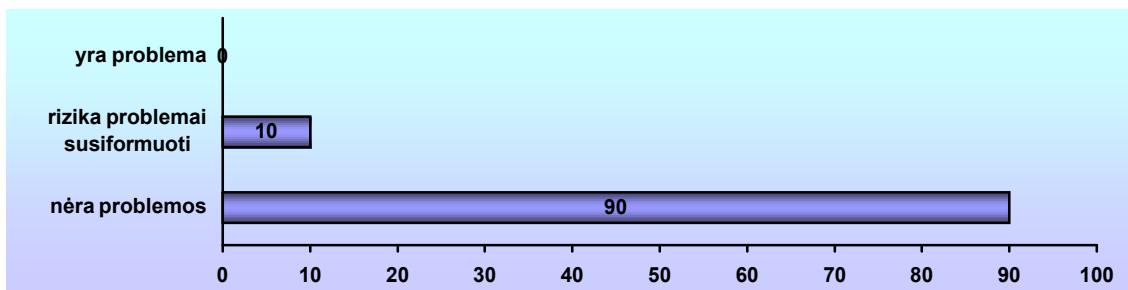

3.2.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=129)

Mokyklos saugumo rodiklio vidutinė reikšmė 20.19, 37 proc. tiriamųjų buvo žemiau šios reikšmės, jie pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs, 3 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė labai daug, 36 proc. pakankamai daug, ir nebuvo nė vieno tiriamojo, kurie būtų nurodę, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui, vadinasi, mokykloje buvo bent jau apšauktas ar užgauliotas.

Buvo nustatytos sąsajos tarp mokyklos saugumo rodiklio ir lankomumo bei įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklių. Kuo daugiau įvykių mažinančių mokyklos saugumą, tuo daugiau praleidžiama pamokų (Pearson koreliacijos koeficientas=-0.258, p=0.01), tuo žemesnis įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis (Pearson koreliacijos koeficientas=-0.351, p=0.01).

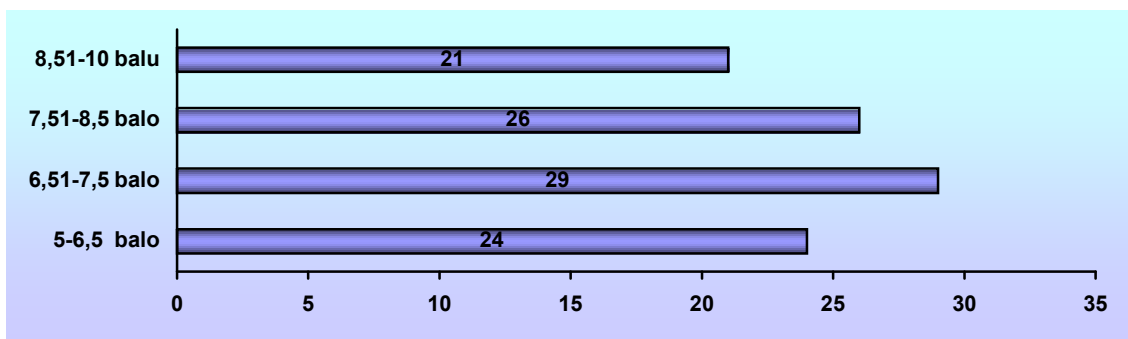
Lankomumo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 28. Kur 6 reiškia lankomumo problemos nebuvimą o 28 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnė mokyklos lankymo problema.

3.2.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos lankomumo rodiklį (proc., N=129)

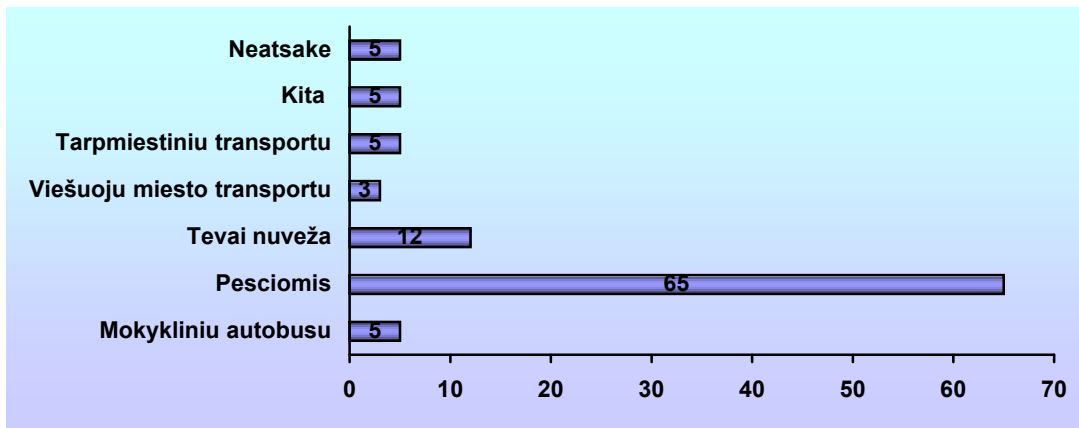
Tyrimo dalyvavę moksleiviai neturėjo rimtų mokyklos lankomumo problemų, 10 proc. moksleivių buvo rizikoje problemai atsirasti, lankomumo rodiklio vidutinė reikšmė buvo 9.26, žemiau šios reikšmės buvo 40 proc. tirtų moksleivių. Sąsajų tarp lankomumo ir pažangumo rodiklių nebuvo nustatyta.

Tyrimo dalyvavusių moksleivių pažangumas arba paskutinio semestro pažymių vidurkis, buvo 7.43.

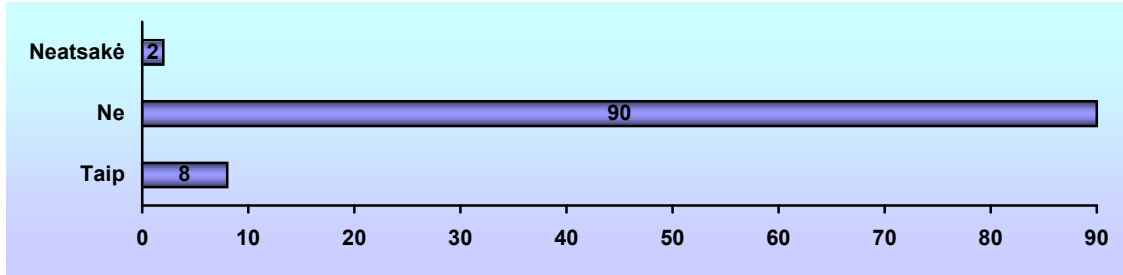
3.2.5. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=129)

Moksleivius pagal pažangumą buvo galima suskirstyti į 4 panašaus dydžio grupes.

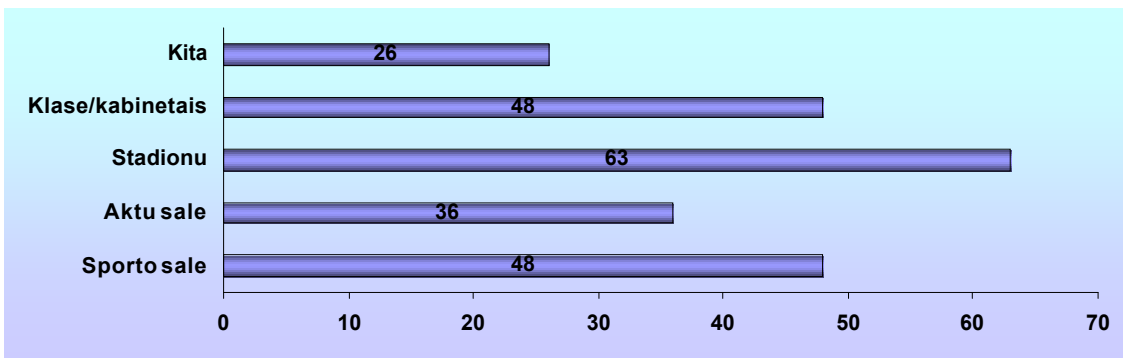
3.2.6. pav. Nuvykimo į mokyklą priemonės (proc., N=129)

Dauguma (65 proc.) tyrime dalyvavusių moksleivių gyveno netoli mokyklos, nes ją galėjo pasiekti pėsčiomis, dešimtadalį (12 proc.) į mokyklą vežė tėvai, dar dešimtadalį (10 proc.) tarp miestinis arba mokyklinis autobusai.

3.2.7. pav. Nuvykimo į mokyklą sunkumų buvimas (proc., N=129)

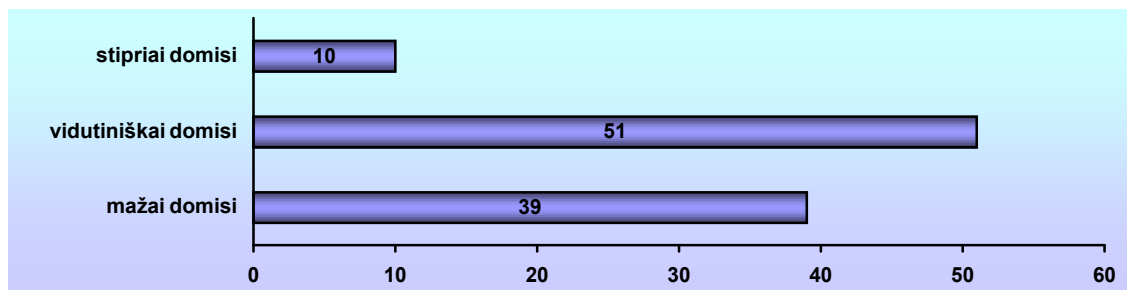
Didžioji dauguma (90 proc.) moksleivių teigė neturintis sunkumų nuvykti į mokyklą, dauguma turinčių sunkumų nuvykti į mokyklą žymėjo, kad ją pasiekia pėsčiomis.

3.2.8. pav. Mokyklos patalpos/plotai, kuriais moksleiviai gali naudotis ne pamokų metu (proc., N=129)

Tyrimo rezultatai rodo, kad Jonavos mokyklos sudaro moksleiviams galimybių naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų/ne pamokų metu, dažniausiai buvo minimas stadionas (63 proc.), tada sporto salė bei kabinetai (po 48 proc.) ir aktų salė (36 proc.).

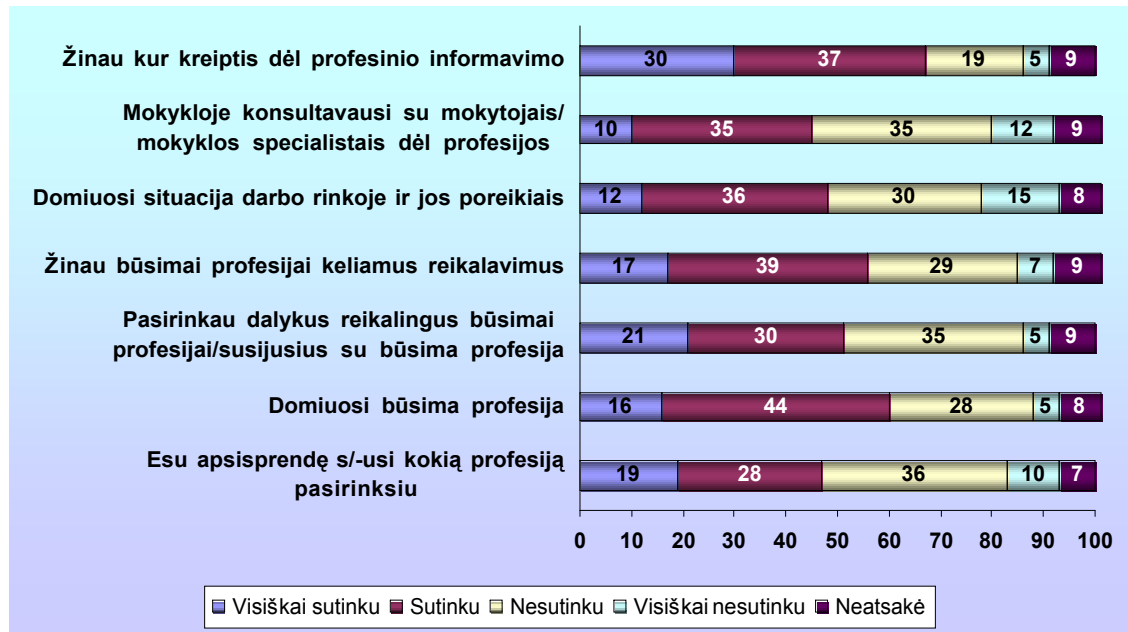
Domėjimosi būsima profesija rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręgti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis būsima profesija. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

3.2.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=129)

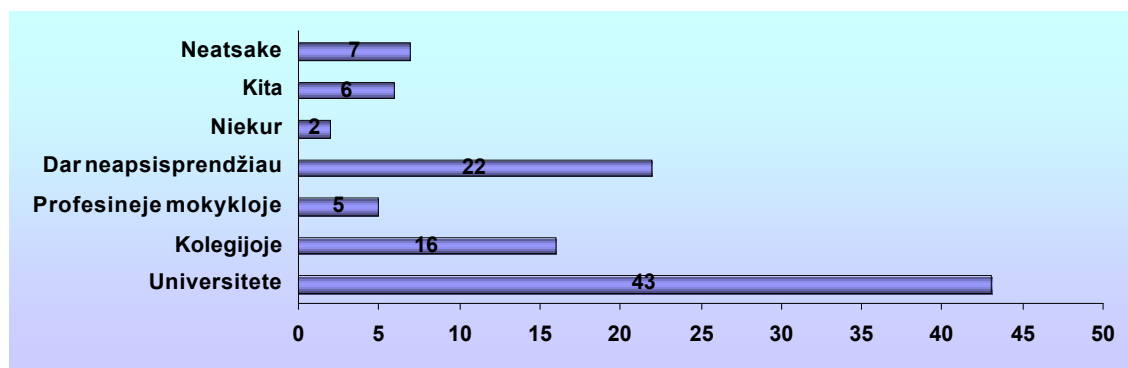
Net 39 proc. tirtų moksleivių nesidomėjo būsima profesija arba domėjosi ja labai mažai, vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 16.02.

Nustatytos sąsajos tarp domėjimosi būsima profesija rodiklio ir tėvų mokymosi stebėsenos bei įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklių. Kuo didesnis tėvų mokymosi stebėsenos rodiklis tuo aukštesnis moksleivių domėjimosi būsima profesija rodiklis ($k=-0.253$, $p=0.01$). Kuo aukštesnis įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis tuo aukštesnis moksleivių domėjimosi būsima profesija rodiklis ($k=0.232$, $p=0.01$). Sąsajų tarp amžiaus, pažangumo, lankomumo ir domėjimosi būsima profesija nenustatyta. Vadinasi, domėjimosi būsima profesija stiprumui ir rengimosi būsima profesijai sąmoningumui turi įtakos tėvų domėjimasis ir dalyvavimas mokymosi procese, taip pat moksleivių gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas.

3.2.10. pav. Būsimos profesijos pasirinkimo įvairūs aspektai (proc., N=129)

Gautus tyrimo rezultatus nėra lengva interpretuoti, vis tik didžioji dauguma tiriamųjų buvo linkę rinktis vidutinės reikšmės: „sutinku“ ir „nesutinku“, kurios neduoda užtikrinto teigiamo arba neigiamo atsakymo. Jei žiūrėsime, tik į užtikrintą teigiamą atsakymą (visiškai sutinku), tai tik tai kas penktas moksleivis buvo apsisprendęs kokią profesiją pasirinkti, buvo pasirinkę s mokytis dalykus susijusius su būsima profesija, šiek tiek mažiau žinojo būsimai profesijai keliamus reikalavimus ir domėjosi ja. Nors net 30 proc. tirtų moksleivių nurodė žiną, kur galima kreiptis dėl profesinio informavimo, tačiau tik 10 proc. konsultavosi dėl būsimos profesijos pasirinkimo. Tačiau, jei žiūrėsime, į tuos atsakymus, kurie pritaria teiginiams, tai rezultatai bus žymiai geresni, apie pusę tiriamųjų teigia greičiau žinantys kokią profesiją pasirinkti, kokie jai keliami reikalavimai, dalykus rinkosi pagal būsimą profesiją ir panašiai.

3.2.11. pav. Mokykla, kurioje toliau ketina mokytis ar studijuoti (proc., N=129)

Beveik pusė (45 proc.) tirtų moksleivių planuoja toliau studijuoti universitete, dar 16 proc. kolegijoje ir tik 5 proc. profesinėje mokykloje, 2 proc. neketina toliau mokytis iš viso.

Kokybinio tyrimo metu 14-18 metų jaunuoliai blogą mokinių elgesį bei ugdymo organizavimą įvardijo kaip pagrindines mokykloje kylančias problemas (3.2.1. lentelė).

3.2.1. lentelė. Pagrindinės problemos, susijusios su mokykla (14-18 metų jaunimo nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Elgesys	<i>Bendravimo kultūra</i>	<keikimasis>, <Kai kurie mokiniai nedraugiški, į valgyklą leidžia tik savo draugus>, <Beviltiškas mokinių plepėjimas, triukšmavimas>, <Ginčai su mokytojais>
	<i>Patyčios</i>	<Šaipymasis iš bendraklasių>, <Klasiokų „reiškimasis“>
	<i>Smurtas</i>	<Klasiokų agresija>, <Smurtas>, <Muštynės, agresyvumas>
	<i>Žalingi įpročiai</i>	<rūkymas>
Ugdymo organizavimas	<i>nesėkmė dėl mokomųjų dalykų</i>	<Labiausiai nesiseka tikslieji mokslai>
	<i>Lankomumas</i>	<Pamokų nelankymas>
	<i>Krūvio gausa</i>	<Daug namų darbų>, <Per trumpos pertraukos>
	<i>Taisyklės</i>	<Daug taisyklių mokyklose>

14-18 metų jaunimo netenkina bendraamžių elgesys, ypač keikimasis, triukšmavimas, ginčai, kurie rodo bendravimo kultūros stoka, taip pat mokinių patyčios, smurtas bei žalingi įpročiai. Jaunuoliai atkreipė dėmesį į savo mokymosi nesėkmes, pamokų lankomumo problemas, tačiau jiems atrodė, kad mokykloje keliami per dideli reikalavimai jiems, kad užduodama per daug namų darbų, daug taisyklių ir per trumpos pertraukos tarp pamokų.

Jaunuolių buvo prašoma pasakyti, kokius kelius jie mato jų pačių įvardintoms problemoms spręsti. Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad mokinių *situacijos gerinimas mokykloje* reiškiasi trimis kryptimis: *mokinių elgsenos, ugdymo organizavimo gerinimu bei švietimo politikos kaita* (3.2.2. lentelė).

3.2.2. lentelė. Situacijos susijusios su mokykla gerinimo galimybės (14-18 metų jaunimo nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Elgsena	<i>Šalinant patyčias</i>	<Į vesčiau tvarką, kad jei iš kokio nors mokinio šaipomasi, jis tuojau pat turi nueiti iki savo auklėtojos ar socialinės pedagogės pranešti apie įvykį>, <Nepriimčiau į mokyklą arba šalinčiau problematiškus vaikus>, <padariusiems nusižengimą taikyti bausmes, kurios būtų teisingos aukos atžvilgiu>
Ugdymo organizavimas	<i>Aplinkos sutvarkymas</i>	<Sutvarkyčiau tualetus, klases>
	<i>Kontrolės mechanizmo didinimas</i>	<Pasistengčiau, kad būtų labiau kontroliuojami mokiniai ir mokytojai>, <Kad budėtų tik mokytojai>
	<i>Lankomumo problemų šalinimas</i>	<Mokinius, kurie nelanko mokyklos, išmesti iš mokyklos>
	<i>Prioritetas atostogoms</i>	<Atostogos>, <Atostogos nuo birželio mėn.>, <Sumažinčiau pamokų. Pailginčiau pertraukas. Padaryčiau daugiau atostogų>

	<i>Mokymosi krūvio mažinimas</i>	<Sumažinčiau pamokų. Pailginčiau pertraukas>
Švietimo politika	<i>Įstatymų keitimas</i>	<Sumažinčiau pamokų. Pakeisčiau kai kuriuos Įstatymus sutrumpinant mokymosi laiką>

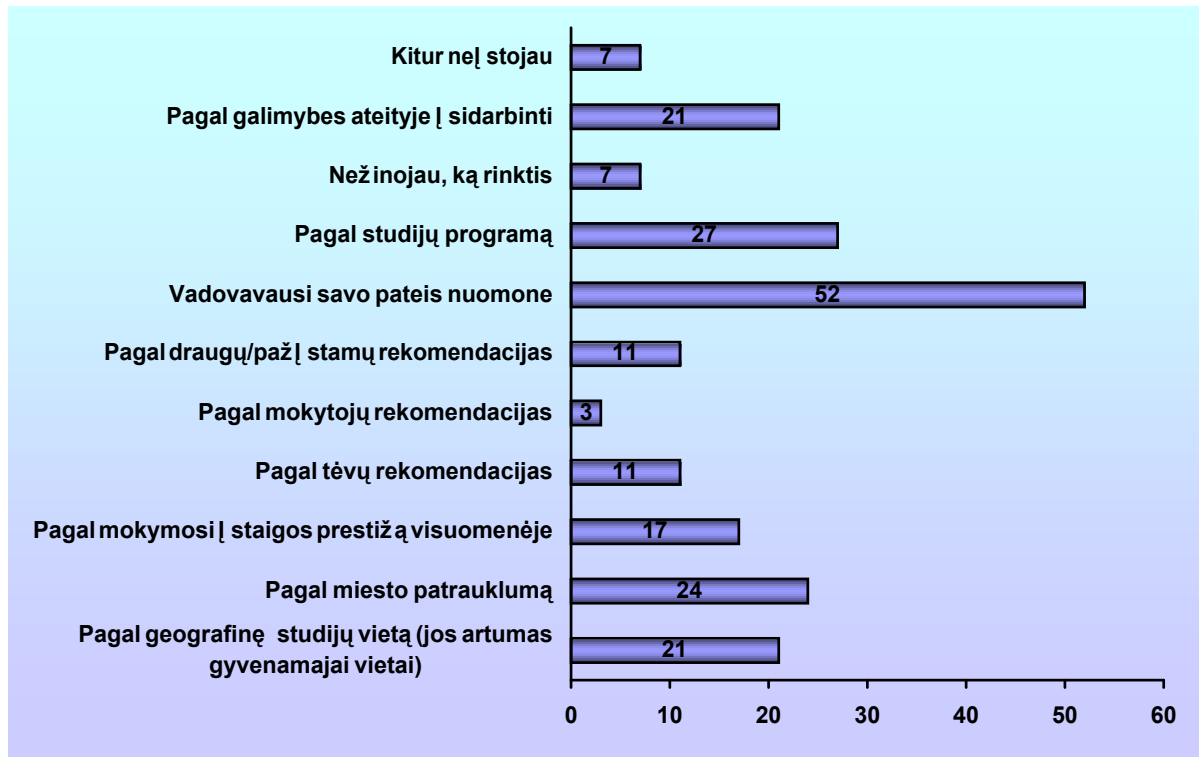
14-18 metų jaunimo nuomonės raiška nukreipta į *patyčių prevenciją* („Įvesčiau tvarką kad jei iš kokio nors mokinio šaipomasi, jis tuojau pat turi nueiti iki savo auklėtojos ar socialinės pedagogės pranešti apie įvykį“), kur prioritetas teikiamas šių veiksmų mažinimui socialiniui pedagogui. Taip pat mokiniai siekia, kad už nusižengimus būtų taikomos bausmės („padariusiems nusižengimą taikyti bausmes, kurios būtų teisingos aukos atžvilgiu“) bei norėtų, kad iš mokyklos būtų šalinami problemiški vaikai („Nepriimčiau į mokyklą arba šalinčiau problemiškus vaikus“).

Anot jaunuolių, esama situacija, susijusi su mokykla, žymiai pagerėtų, jei būtų *kitaip organizuojamas ugdymo procesas*. Mokiniais yra svarbi aplinka, kurioje jie mokosi („Sutvarkyčiau tualetus, klases“), norėtų mažesnio mokymosi krūvio („Sumažinčiau pamokų. Pailginčiau pertraukas“) bei daugiau atostogų („Atostogos“, „Atostogos nuo birželio mėn.“, „Sumažinčiau pamokų. Pailginčiau pertraukas. Padaryčiau daugiau atostogų“). Jaunuolius ypatingai netenkina esama mokyklos lankomumo padėtis, todėl jie siūlo šalinti mokinius, kurie nelanko mokyklos („Mokinius, kurie nelanko mokyklos, išmesti iš mokyklos“). Iš tiesų jaunuolių siūlomi situacijos gerinimo instrumentai yra drastiški: nuo mokinių šalinimo iš mokyklos iki pedagogų kontrolės („Pasistengčiau, kad būtų labiau kontroliuojami mokiniai ir mokytojai“, „Kad budėtų tik mokytojai“).

Jaunuolių siūlymai susiję su *Įstatymų pakeitimu* orientuoti į trumpesnį mokymosi laiką („Sumažinčiau pamokų. Pakeisčiau kai kuriuos Įstatymus sutrumpinant mokymosi laiką“).

Nors jaunuoliai įvardijo mokykloje egzistuojančias problemas, susijusias su nesėkmingu mokymusi, tačiau nenurodė šios problemos sprendimo galimybių. Galima teigti, kad jaunuoliai nevisada linkę savo asmenines nesėkmes suabsoliutinti. Smurtui šalinti mokiniai nenurodė nei vienos galimybės. Galima teigti, kad smurtaujančius vaikus, jie priskiria prie probleminių vaikų ir siūlo tą pačią priemonę – šalinimą iš mokyklos.

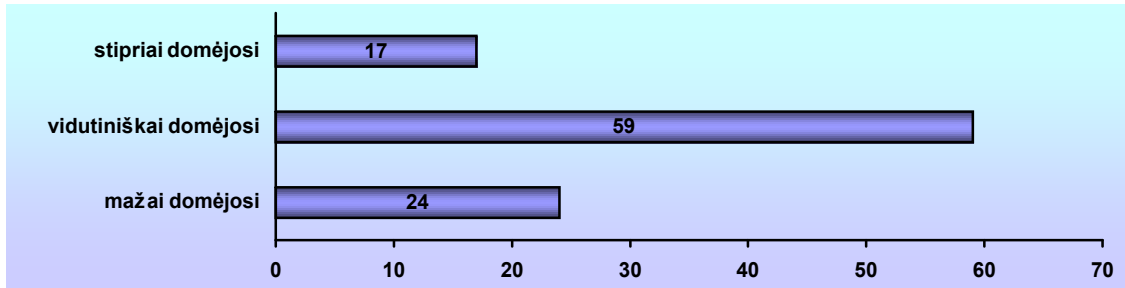
Tyrimo dalyvavo **71 aukštosios mokyklos studentas**, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tiksliai jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

3.2.12. pav. Studijų pasirinkimo veiksniai (proc., N=71)

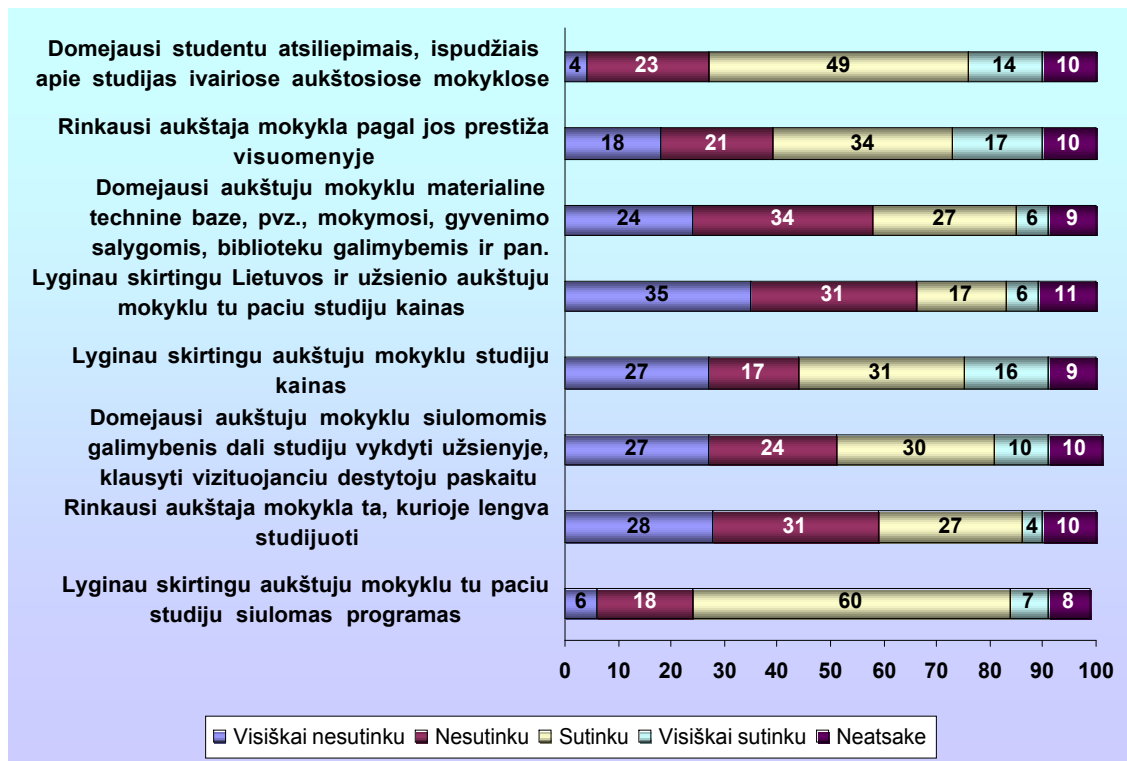
Pusė tyrime dalyvavusių aukštųjų mokyklų studentų nurodė, kad studijas pasirinko vadovaudamiesi savo nuomone, tėvų ir draugų rekomendacijos turėjo įtakos tik kas dešimtam jaunuoliui. Dar keturi studijų pasirinkimą lėmę veiksniai buvo studijų programa (27 proc.), miesto patrauklumas (24 proc.), geografinė studijų vieta (21 proc.) ir galimybė įsidarbinti ateityje (21 proc.). Taigi įsidarbinimo galimybę pasirenkant profesiją buvo svarbi tik 21 proc. studentų.

Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsimomis studijomis/studijų programomis ir veiksmus leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 24 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą, argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas.

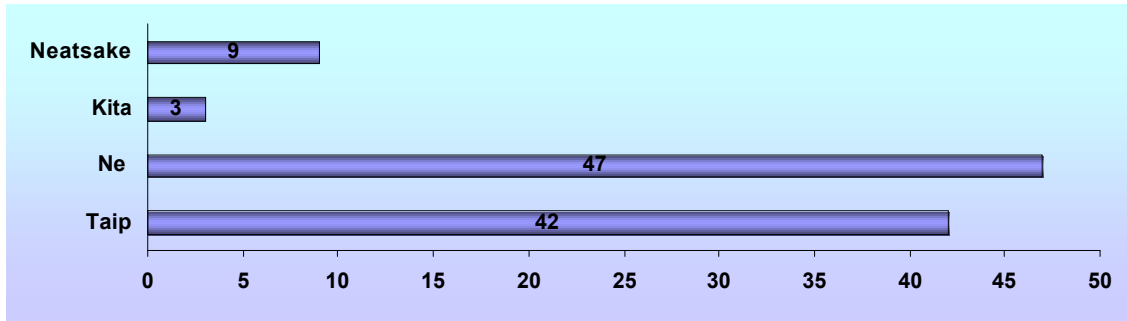
3.2.13. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsimomis studijomis rodiklį (proc., N=71)

Kas ketvirtas studentas rinkdamasis studijas nesidomėjo, arba domėjosi labai mažai studijų programomis ir universitetų teikiamomis galimybėmis, pvz., technine baze, studijų mainais su užsienio universitetais ir pan.

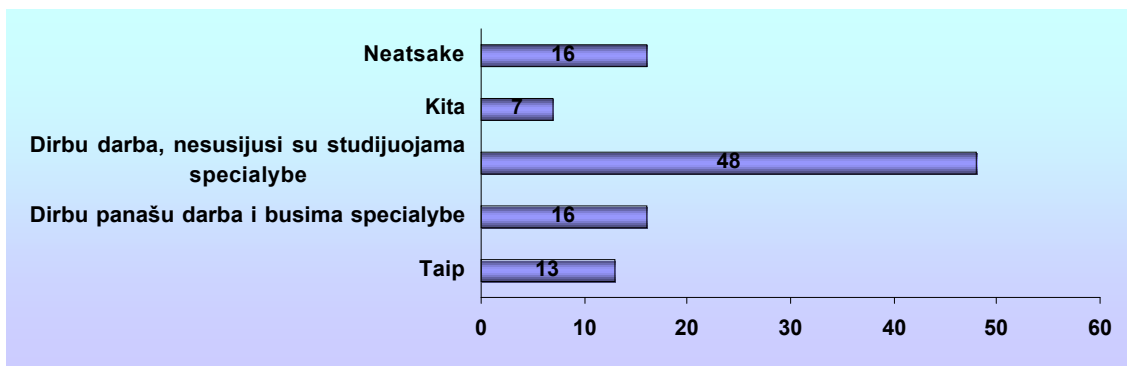
3.2.14. pav. Aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (proc., N=71)

Vis tik net 31 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad aukštąją mokyklą pasirinko tą kurioje lengva studijuoti, o 51 proc. – kad rinkosi pagal aukštosios mokyklos prestižą. Dauguma buvo linkę sutikti, kad pasirinkdami aukštąją mokyklą lygino skirtingų mokyklų tu pačių studijų programas (67 proc.) ir kad domėjosi pažįstamų atsiliepimais apie studijas skirtingose mokyklose (63 proc.). Mažiau studentų rinkdamiesi studijas lygino kainas, domėjosi materialine technine baze, gyvenimo ir studijų sąlygomis.

3.2.15. pav. Dirba ir studijuoja (proc., N=71)

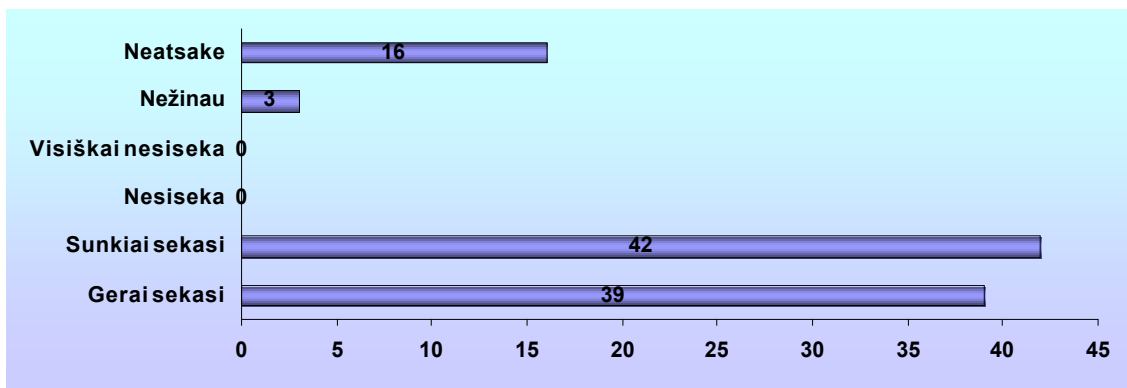
42 proc. (31) aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų dirbo.

3.2.16. pav. Dirba darbą atitinkantį studijuojamą profesiją (proc., N=31)

Tikrai 13 proc. dirbančių ir studijuojančių tiriamųjų dirbo darbą atitinkantį būsimą studijuojamą dalyką (būsimą profesiją), dar 16 proc. dirbo panašų darbą į būsimą profesiją

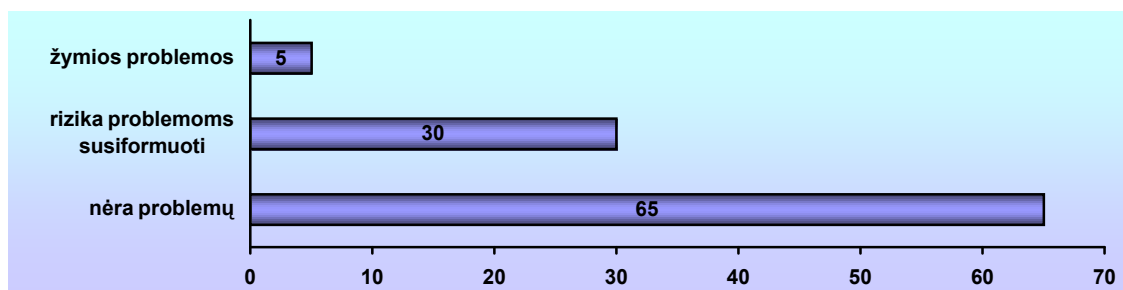
Buvo prašoma nurodyti, kaip dirbantiems studentams sekasi derinti darbą ir studijas.

3.2.17. pav. Darbo ir studijų derinimo sėkmė (proc., N=91)

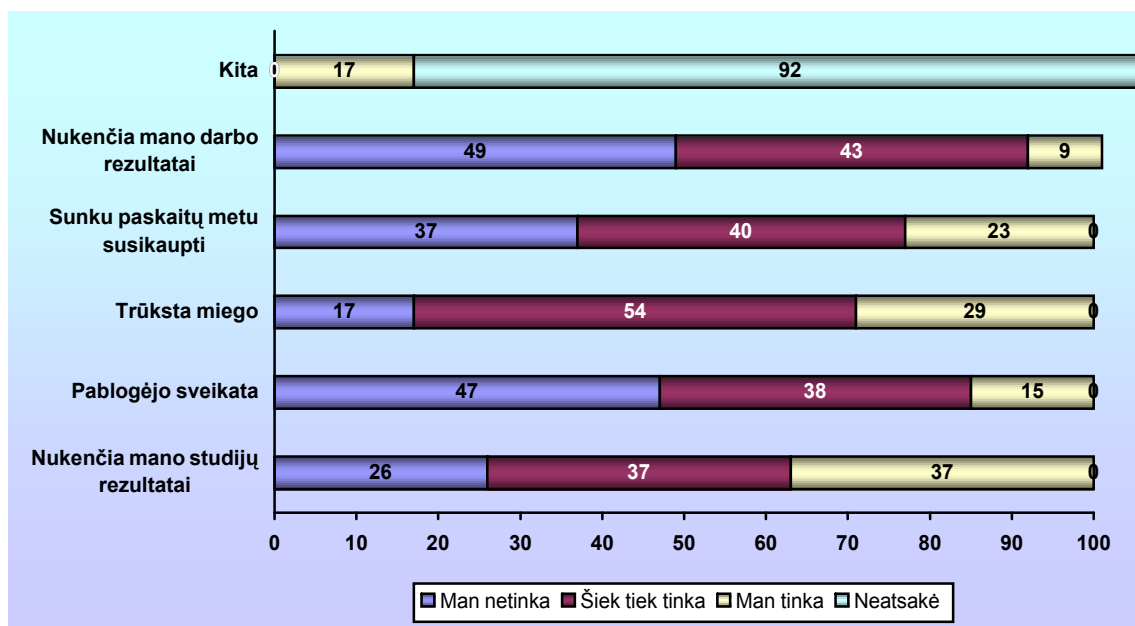
Tiriamieji pasiskirstė į dvi labai panašaus dydžio grupes, vienai gerai (39 proc.) sekėsi suderinti darbą ir studijas, o kitai – sunkiai (42 proc.).

Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie įvairias problemas kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų kylančių dėl darbo ir studijų derinimo lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18. Kur 6 reiškia darbo ir studijų derinimo problemų nebuvimą, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos.

3.2.18. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygį rodiklį (proc., N=31)

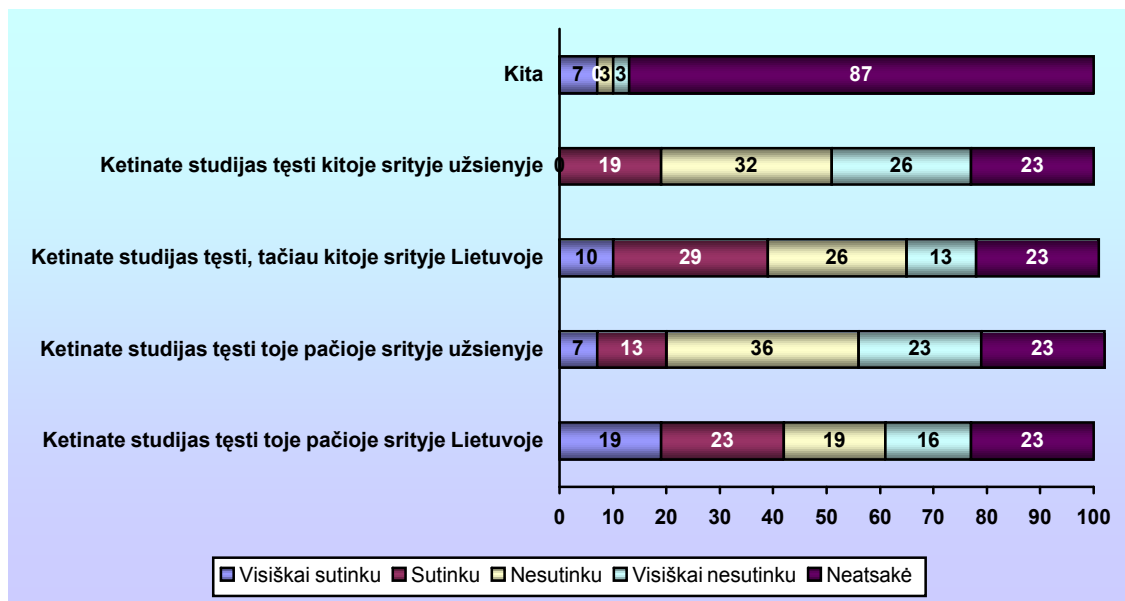
Vis tik 30 proc. dirbančių studentų patiria įvairių problemų susijusių su darbo ir studijų derinimu ir dar 5 proc. šios problemos yra stipriai išreikštos.

3.2.19. pav. Darbo ir studijų derinimo sunkumai (proc., N=31)

Tyrimo rezultatai rodo, kad dirbantys studentai susiduria su įvairiais studijų derinimo sunkumais, kenčia studijų ir darbo rezultatai, trūksta miego, sunku susikaupti. Vis tik daugiau yra linkusių sutikti, nukenčia studijų (64 proc.), mažiau – kad darbo rezultatai (52

proc.). Taip pat miego trūkumą (83 proc.) pastebi daugiau dirbančių studentų nei sveikatos pablogėjimą (53 proc.).

3.2.20. pav. Planai baigus studijas (proc., N=71)

Vis tik dauguma studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas Lietuvoje arba užsienyje, tik 7 proc. prie kita nurodė, kad toliau baigę studijas ketina dirbti. Užsienyje turi ketinimų studijuoti 39 proc. tiriamųjų ir daugiau studentų buvo linkę studijas tęsti toje pačioje srityje, nei ją keisti.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jaunimas *pagrindinėmis problemomis, susijusiomis su studijomis* įvardija studijų prieinamumą bei studijų kokybę (3.2.3. lentelė).

3.2.3. lentelė. **Pagrindinės problemos, susijusios su studijomis (19-29 metų jaunimo nuomonė)**

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Studijų prieinamumas	Kaina	<Mokyti, studijuoti daug kainuoja, ne visiems mokslai šiais laikais prieinami>, <Mokamas mokslas, daugybė valstybinių egzaminų>, <Mokslas brangus, o kaina neatitinka kokybės>, <Pagrindinė problema – finansavimas, labai brangios studijos>, <Pagrindinė problema būtų iš finansinės pusės...>
	Valstybiniai egzaminai	<Mokamas mokslas, daugybė valstybinių egzaminų>, <Aukštojo mokslo reformos pakeitimai – panaikinti mokykliniai egzaminai>
	Informavimas	<Jauniems žmonėms (ypač ką tik baigusiems mokyklą) sunku susigaudyti naujoje sistemoje; nuolatinė [statymų kaita sąlygoja] neuztikrintumą>
Studijų kokybė		<Mokslas brangus, o kaina neatitinka kokybės>, <Dalyko pateikimas ganėtinai slidus. Nepakankamai paaiškinama>, <...taip pat kai kurių dėstytojų kompetentingumas ir

19-29 metų jaunimo netenkina *studijų finansavimas* („Mokytis, studijuoti daug kainuoja, ne visiems mokslai šiais laikais prieinami“, „Pagrindinė problema – finansavimas, labai brangios studijos“). Jaunuolių taip pat netenkina *valstybinių egzaminų organizavimas*.

Kaip problemą išvėlgė ir *studijų kokybę*, kuri reiškiasi per dėstytojų kompetentingumą objektyvumą kainos ir kokybės santykį („Mokslas brangus, o kaina neatitinka kokybės“, „...taip pat kai kurių dėstytojų kompetentingumas ir objektyvumas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad jaunuoliai *situaciją susijusią su studijomis siūlo gerinti* trimis kryptimis: studijų prieinamumo, kokybės gerinimo, mokykloje esančios sistemos kaitos (3.2.4. lentelė).

3.2.4. lentelė. Situacijos, susijusios su studijomis gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Studijų prieinamumas	Kaina	<Sumažinčiau studijų kainas>, <Padaryčiau nemokamą mokslą...>, <Muščiau“ studijų kainas...>
	Informavimas	<Suburčiau komandą, kuri būtų atsakinga už jaunimo informavimo, konsultavimo studijų klausimais sritį>
	Valstybiniai egzaminai	<padaryčiau mokyklinius ir valstybinius egzaminus, kad kiekvienas galėtų pasirinkti>
	Palankios sąlygos	<Daryčiau kuo palankesnes sąlygas jaunimui, norinčiam įstoti į aukštąją ir joje studijuoti norimą dalyką>
Studijų kokybė		<Muščiau... programų apimtis>, <Sudaryčiau pačias tinkamiausias sąlygas studijuoti. Atsižvelgčiau į studentų poreikius, jų problemas>
Mokykloje esančios sistemos kaita		<Panaikčiau profiliavimą ir sugriežtinčiau egzaminų laikymą>

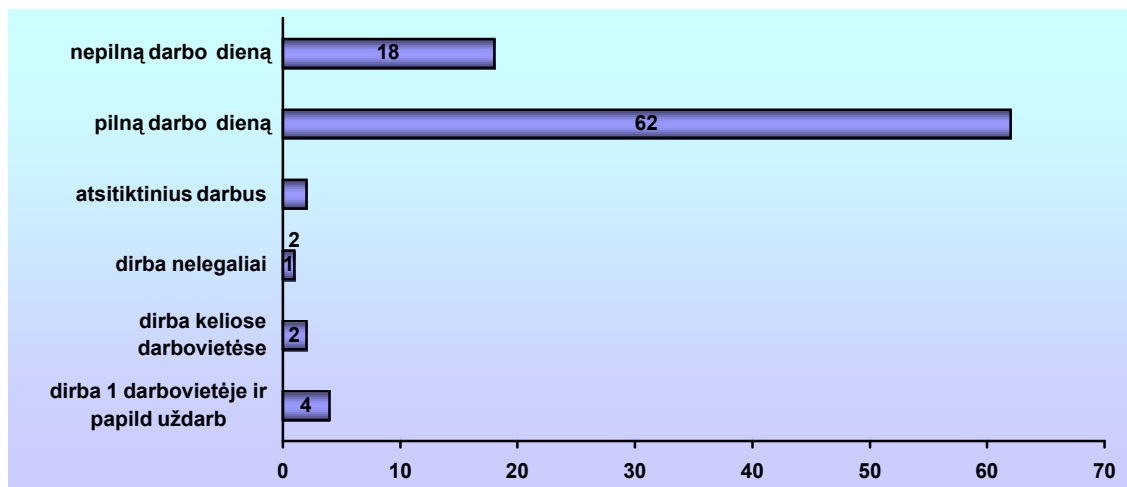
19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta į *kainų už stusijas mažinimą* („Sumažinčiau studijų kainas“, „Padaryčiau nemokamą mokslą...“, „Muščiau“ studijų kainas“). Taip pat jaunuoliai siūlo vykdyti informavimą ir konsultavimą apie būsimas studijas („suburčiau komandą, kuri būtų atsakinga už jaunimo informavimo, konsultavimo studijų klausimais sritį padariusiems nusižengimą taikyti bausmes, kurios būtų teisingos aukos atžvilgiu“) bei norėtų, kad būtų įvedami egzaminai aukštosiose mokyklose („padaryčiau mokyklinius ir valstybinius egzaminus, kad kiekvienas galėtų pasirinkti“).

Anot jaunuolių, esama situacija, susijusi su studijomis, žymiai pagerėtų, jei būtų tobulinama studijų kokybė. Jaunuoliams yra svarbi programų apimtis, sąlygos, tai, kaip atliepia jų poreikius, kaip sprendžiamos jų problemos („muščiau... programų apimtis“, „sudaryčiau pačias tinkamiausias sąlygas studijuoti. Atsižvelgčiau į studentų poreikius, jų problemas“). Jaunuolius ypatingai netenkina esama mokyklos sistema, todėl jie siūlo panaikinti profiliavimą, sugriežtinti egzaminų laikymą.

3.3. Darbas

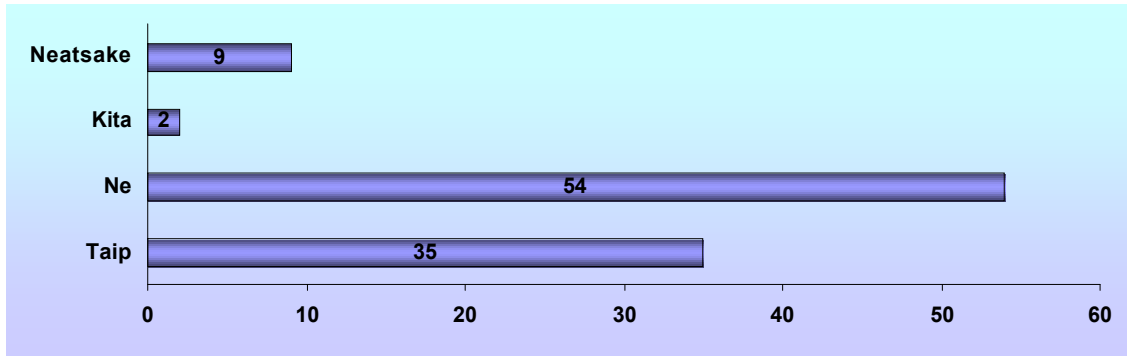
Jaunimas gali pradėti dirbti nuo 16 metų, todėl darbo ir užimtumo sritis šiame tarpsnyje taip pat yra svarbi, nes ji užtikrina sėkmingą perėjimą į savarankišką gyvenimą. Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems, išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį (116), ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, tai kodėl, kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimą įtakojusius veiksnius, darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją ketinimus keisti darbą verslumą ir nuomonę apie verslumo skatinimo politiką. Antroji grupė skirta dirbantiems tačiau ketinantiems keisti darbą, išsiaiškinti kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimai, užsienio migracijos priežastis. Trečioji skirta nestudijuojantiems ir neturintiems darbo, išsiaiškinti kiek laiko nedirba, kodėl nedirba (117), kiek laiko nedirba (118), kiek laiko dirbo paskutinėje darbovietėje, kaip ieškojo darbo ir kokį darbą sutiktų dirbti.

Beveik trečdalis (32 proc.) tiriamųjų tyrimo metu dirbo, 20 proc. tiktai dirbo, 10 proc. dirbo ir studijavo ir 2 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 91 (32 proc.) dirbantis tiriamasis.

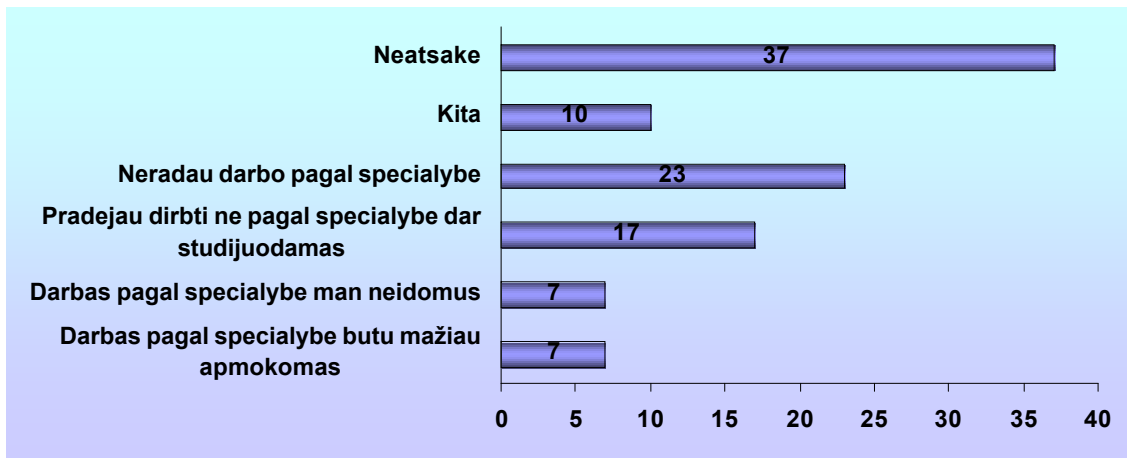
3.3.2. pav. Dirbo apimtys ir pobūdis (proc., N=91)

Dauguma (62 proc.) dirbusių tiriamųjų dirbo vienoje darbovietėje pilną darbo dieną, 6 proc. turėjo didelį darbo krūvį, nes dirbo ne vienoje darbovietėje arba papildomai uždarbiavo, tik 1 proc. pripažino, kad dirba nelegaliai, dar 20 proc. turėjo nedidelį darbo krūvį, nes dirbo nepilną darbo dieną arba atsitiktinius darbus.

3.3.3. pav. Dirba pagal specialybę (proc., N=91)

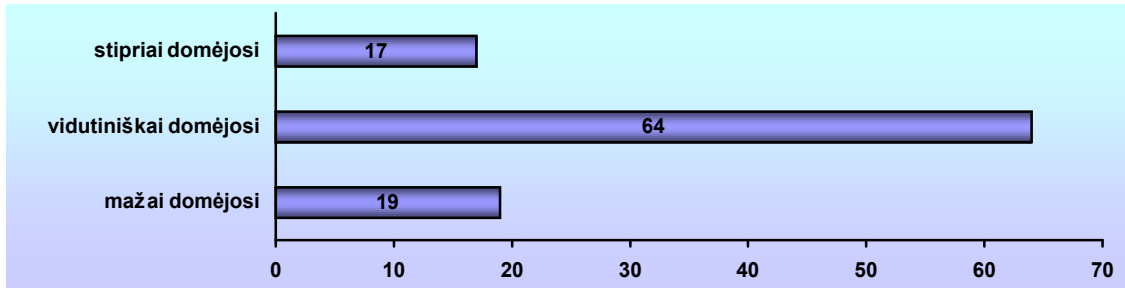
Dirbančių tiriamųjų grupėje buvo tik 35 proc. tiriamųjų, kurie dirbo pagal įgytą arba studijuojamą specialybę.

3.3.4. pav. Darbo ne pagal specialybę priežastys (proc., N=91)

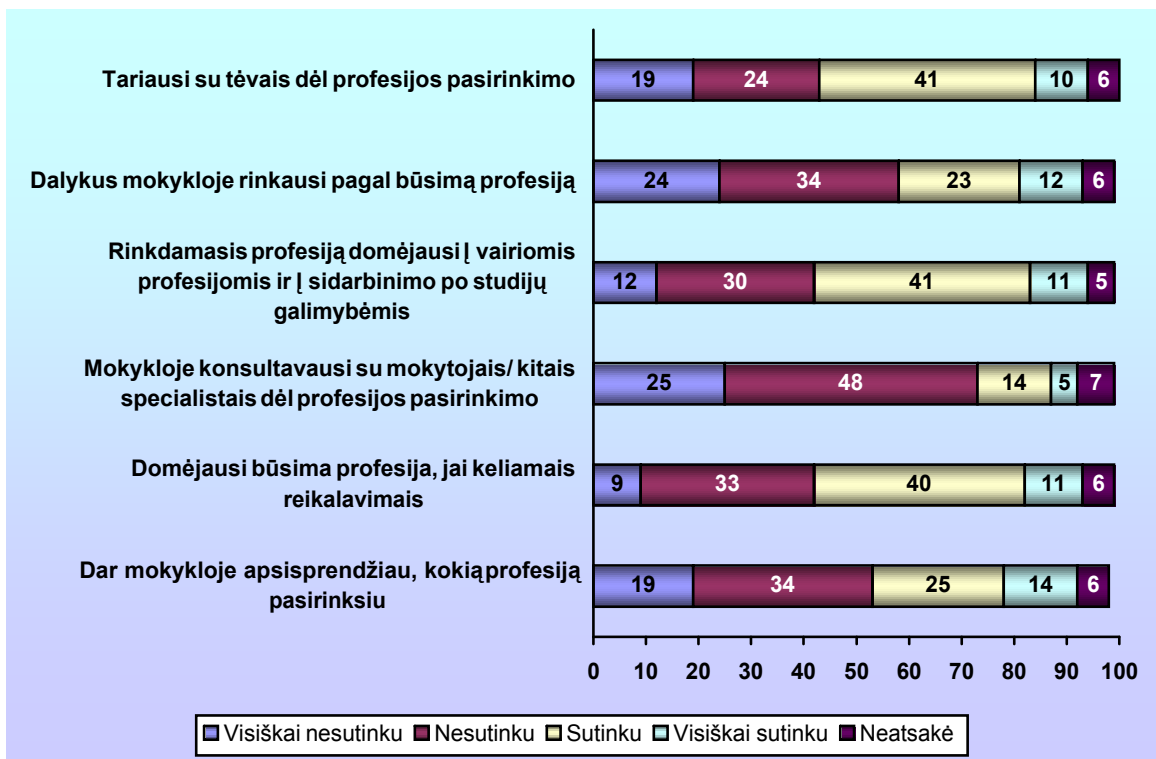
Dažniausiai dirbantys ne pagal specialybę, nurodė, kad negalėjo rasti darbo pagal specialybę (23 proc.) arba dar studijuodamas pradėjo dirbti ne pagal specialybę (17 proc.).

Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasiręgti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.

3.3.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo renkantis profesiją rodiklį (proc., N=91)

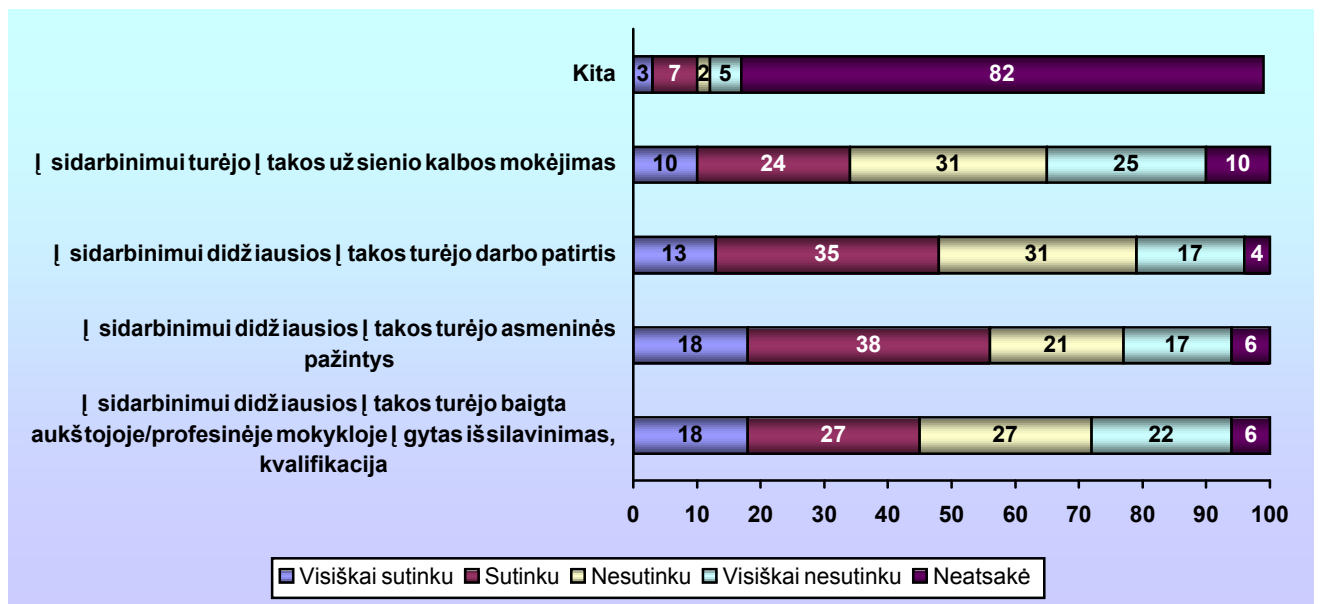
Tyrimo rezultatai rodo, kad tik 17 proc. tiriamųjų sąmoningai rinkosi būsimą profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan., o 19 proc. domėjosi būsimą profesija labai mažai. Šio rodiklio pasiskirstymas labai panašus į analogišką studijuojančių jaunuolių studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio pasiskirstymą, tačiau skiriasi nuo analogiško moksleivių domėjimosi būsimą profesija rodiklio pasiskirstymo, moksleivių tarpe mažai besidominčių būsimąja profesija buvo dvigubai daugiau. Vadinasi, dabartinė moksleivių karta mažiau domisi ir mažiau sąmoningai renkasi būsimą profesiją.

3.3.6. pav. Būsimos profesijos pasirinkimo veiksniai (proc., N=91)

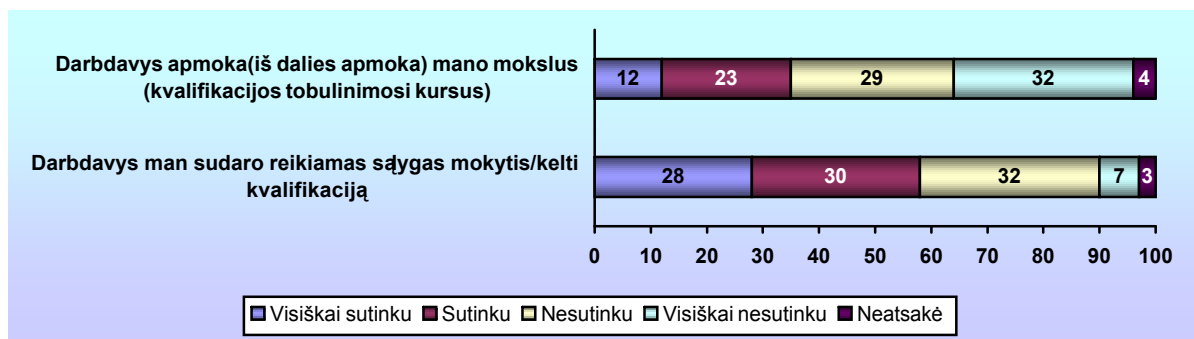
Tyrimo rezultatai parodė, kad svarbesni pasirenkant būsimą profesiją yra mokytojai ir kiti specialistai (73 proc.) nei tėvai (43 proc.). Tačiau tikrai 53 proc. tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad dar mokykloje apsisprendė, kokią profesiją pasirinksiu. Palyginus

nedaugelis domėjosi įvairių profesijų įsidarbinimo galimybėmis ir būsimai profesijai keliamais reikalavimais (po 42 proc.).

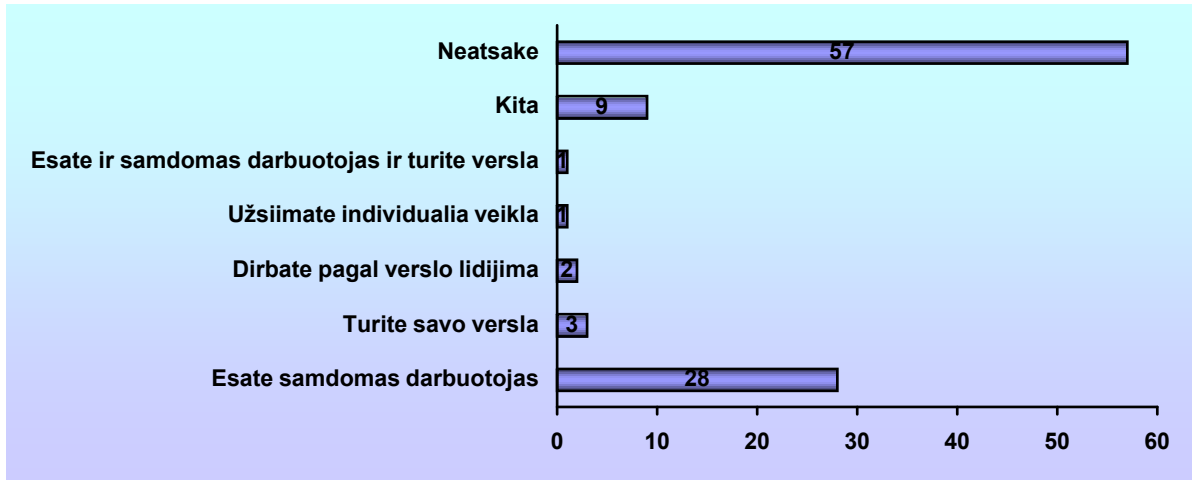
3.3.7. pav. Įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo (proc., N=91)

Daugiausia (56 proc.) dirbančių tiriamųjų buvo linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinant turėjo asmeninės pažintys, 48 proc. – darbo patirtis ir 45 proc. – įgytas išsilavinimas ar kvalifikacija.

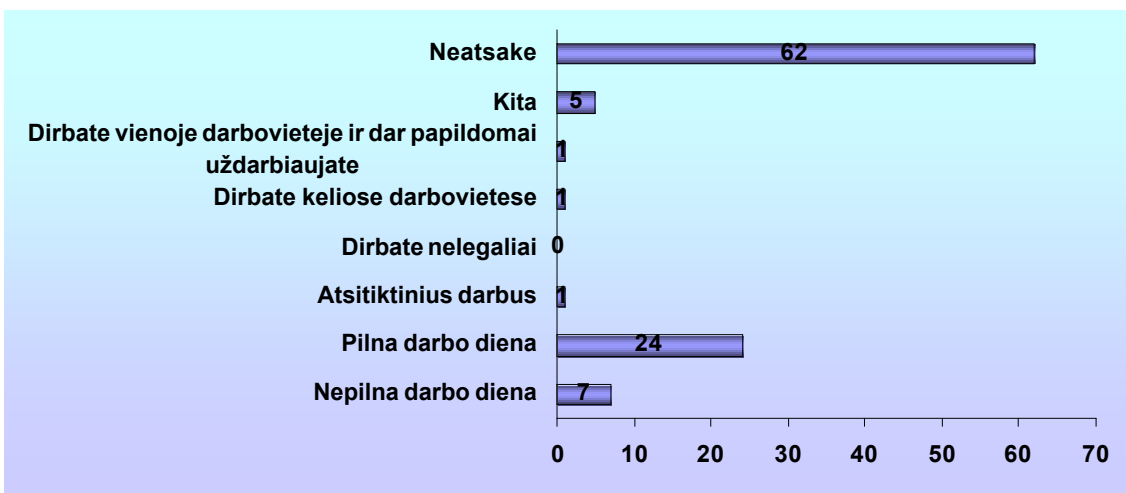
3.3.8. pav. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=91)

Daugiau nei pusė (58 proc.) tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją o 35 proc. buvo linkę sutikti, kad darbdavys apmoka (iš dalies apmoka) mokslus arba kvalifikacijos kėlimo kursus.

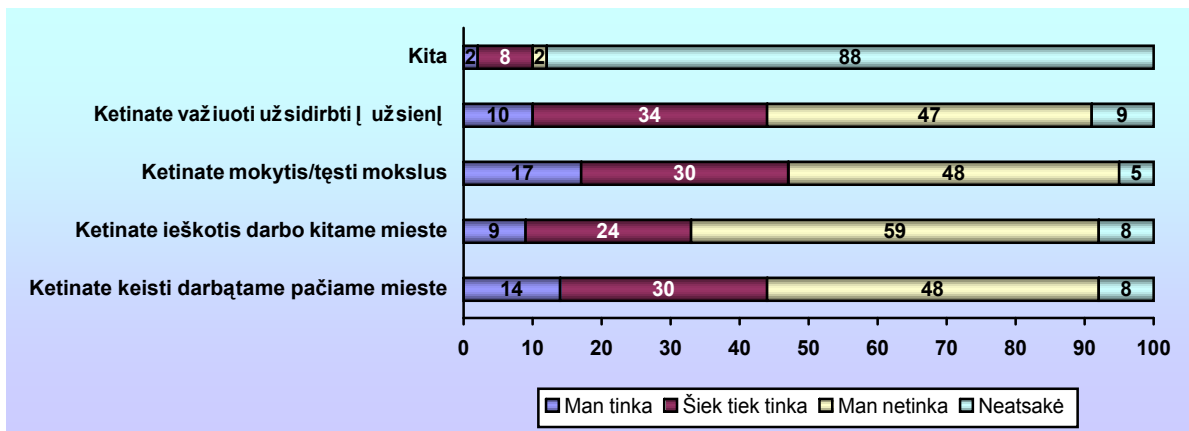
3.3.9. pav. Darbinis statusas (proc.)

Didžioji dauguma (28 proc.) buvo samdomi darbuotojai, ir tik 3 proc. turėjo savo verslą.

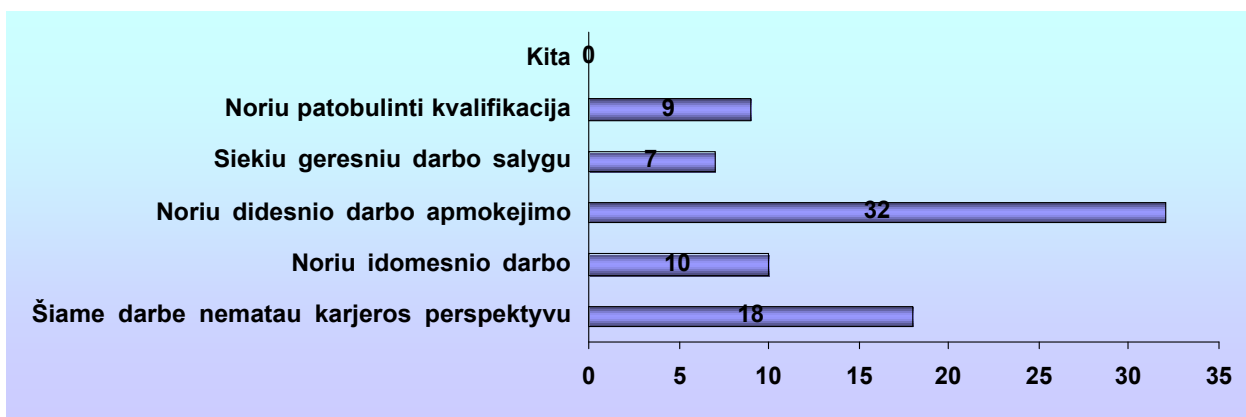
3.3.10. pav. Darbo krūvis

Tik tai 2 proc. tiriamųjų dirbo papildomą darbą, 24 proc. dirbo pilną dieną ir 7 proc. – nepilną darbo dieną

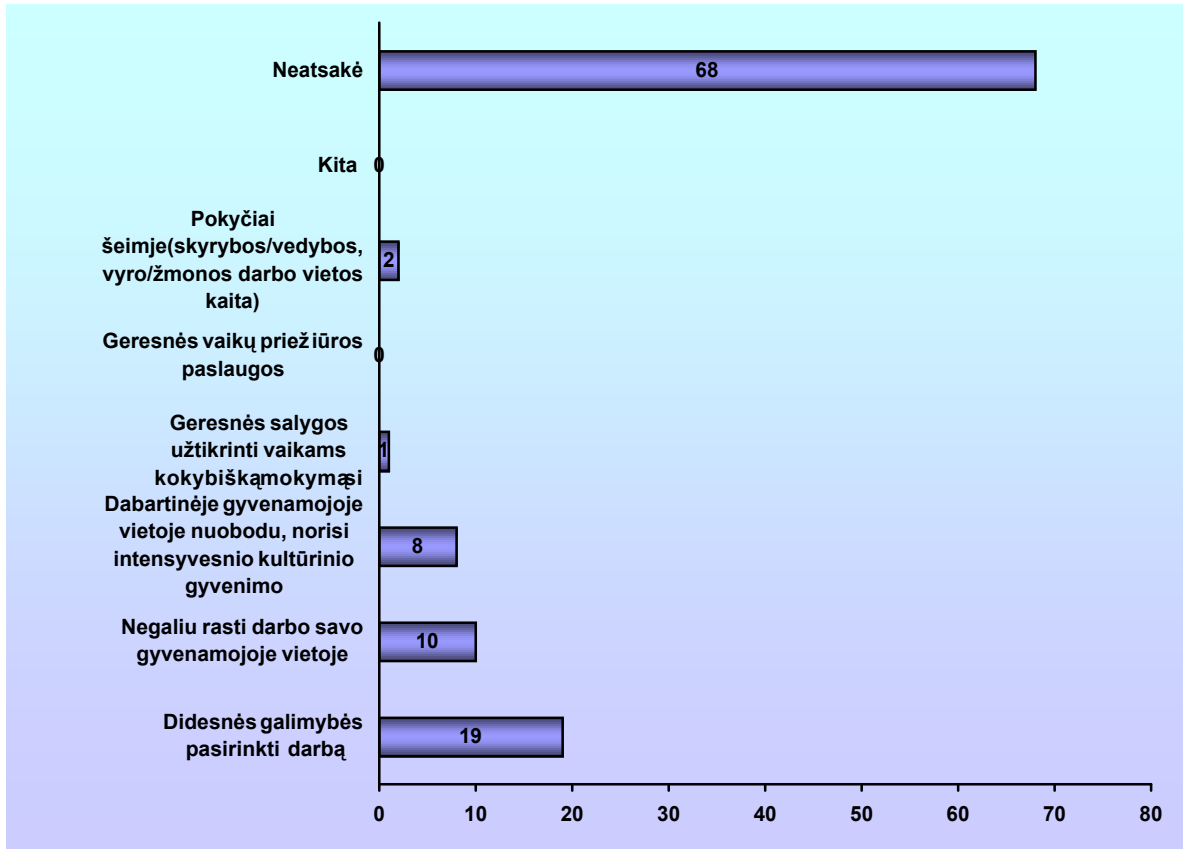
3.3.11. pav. Ketinimai keisti darbą ar mokytis, migracijos ketinimai (proc., N=91)

Beveik pusė tiriamųjų neketina keisti darbo, miesto ar šalies dėl darbo, neketina mokytis. Tačiau kita pusė dirbančių tiriamųjų būtų linkę keisti darbą tame pačiame mieste (44 proc.), arba važiuoti į užsienį (44 proc.), kiek mažiau buvo sutinkančių vykti dirbti į kitą miestą (33 proc.).

3.3.12. pav. Noro keisti darbą priežastys (proc., N=91)

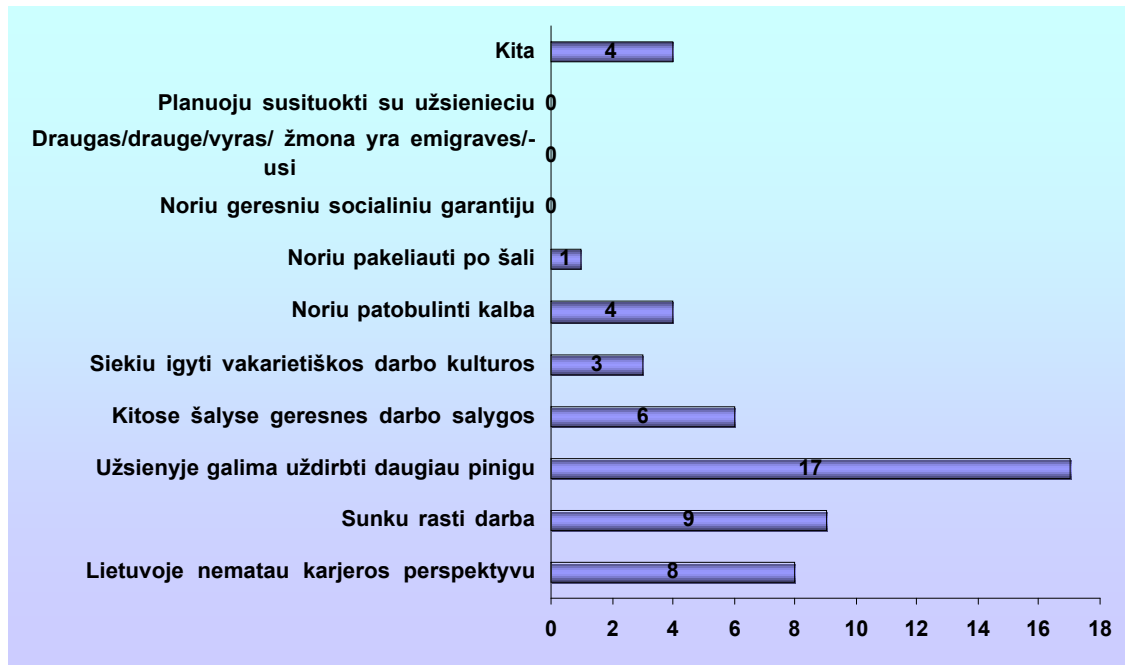
Dažniausiai minima noro keisti darbą priežastis buvo didesnis atlyginimas (32 proc.), antra pagal pasirinkimo dažnumą priežastis buvo karjeros perspektyvos trūkumas (18 proc.) (buvo galima pasirinkti iki dviejų atsakymo variantų).

3.3.14. pav. Planų ieškotis darbo kitame mieste motyvai (proc., N=91)

Vis tik dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės galimybės susirasti ar pasirinkti darbą

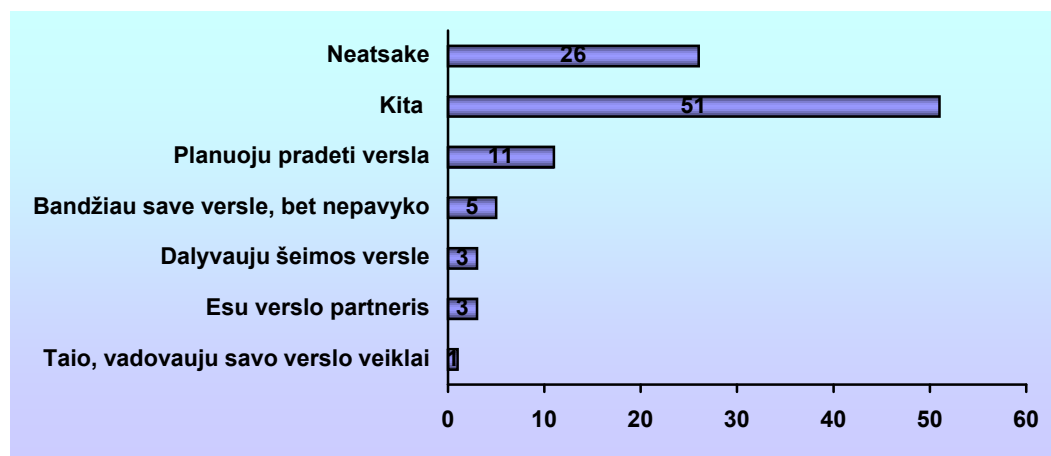
Šiuo metu dirbančių tačiau planuojančių važiuoti dirbti į užsienį tiriamųjų buvo prašoma nurodyti ne daugiau kaip dvi šių ketinimų priežastis (iš dešimties pateiktų).

3.3.15. pav. Galimo išvykimo dirbti užsienyje priežastys (proc., N=91)

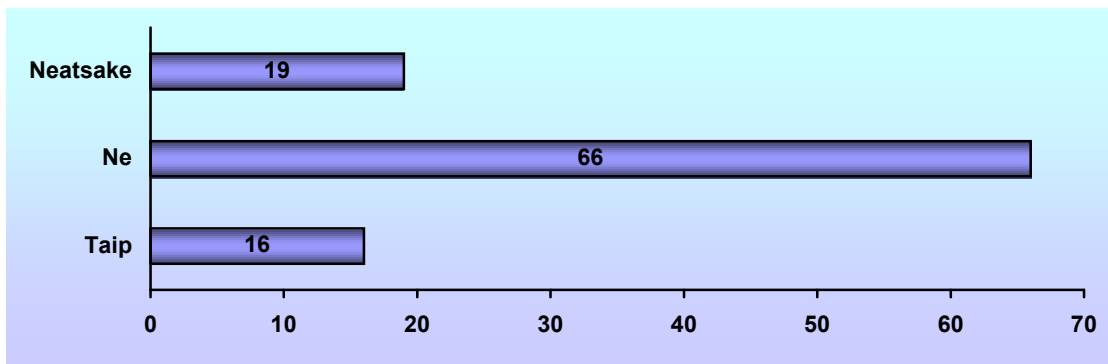
Tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis vykstant dirbti į užsienį vis tik yra galimybė užsidirbti daugiau pinigų (17 proc.), kitos dvi priežastys buvo sunkumai rasti darbą (9 proc.) ir karjeros galimybių Lietuvoje trūkumas (8 proc.). Vadinasi, priežastys yra tikrai ekonominės.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek jaunų žmonių turi savo verslą, dalyvauja verslo vystyme.

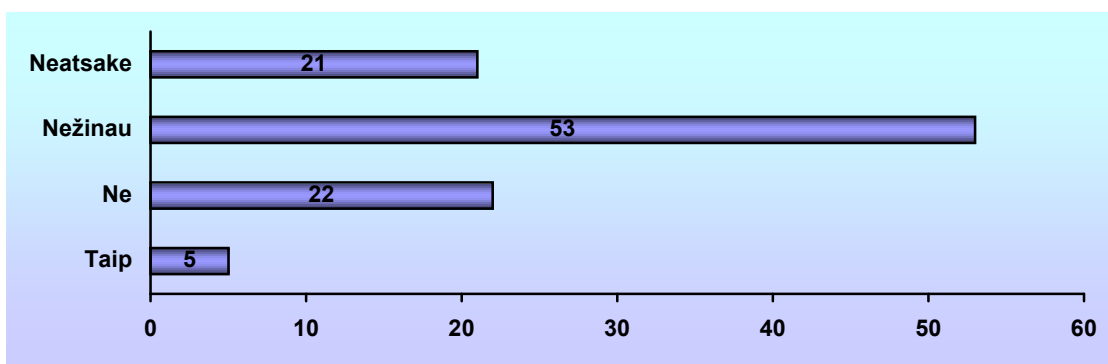
3.3.16. pav. Dalyvavimas versle (proc.)

Versle dalyvauja 7 proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių, 5 proc. bandė savo jėgas versle, bet nesėkmingai, dar 11 proc. turi planų pradėti savo verslą.

3.3.17 pav. Susipažinimas su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (proc.)

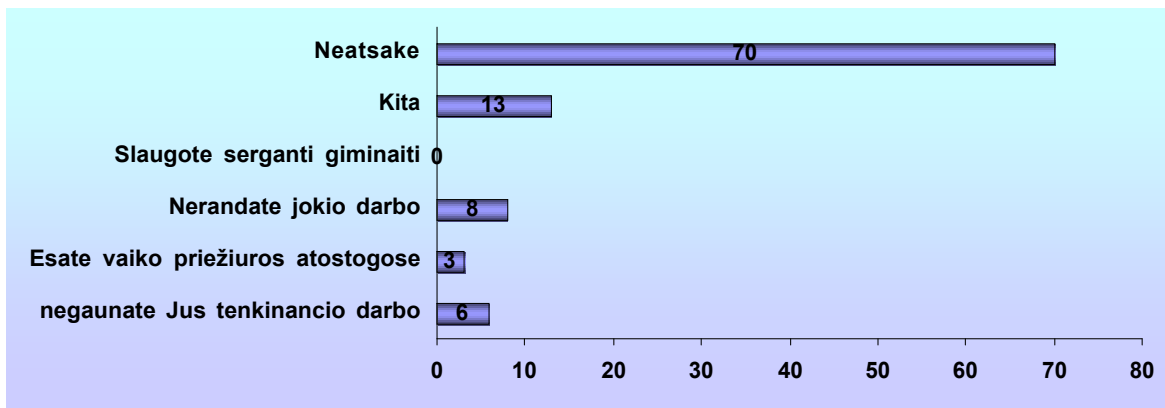
Tik 16 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, t.y., panašiai tiek kiek yra dalyvavusių verslo vystymo veikloje.

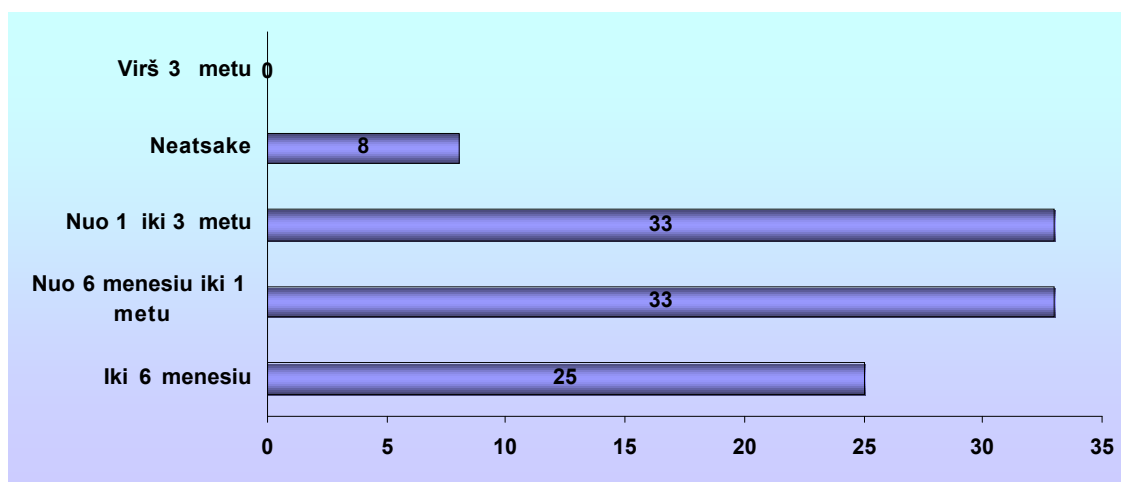
3.3.18 pav. Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (proc.)

Tiktai 5 proc. tiriamųjų manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą, o 22 proc. – su tuo nesutiko.

Tyrime dalyvavo **8 proc. (24)** jaunuolių, pažymėjusių, kad jie **niekur nedirba ir nesimoko**, 88 proc. šių jaunuolių gyveno mieste, 80 proc. buvo 18-25, likę – 26-29 metų amžiaus, 67 proc. moterų, 17 proc. turėjo vieną ar du vaikus, 8 proc. turėjo pagrindinį, 30 proc. vidurinį, 37 proc. profesinį ir likusieji 25 proc. aukštąjį išsilavinimą.

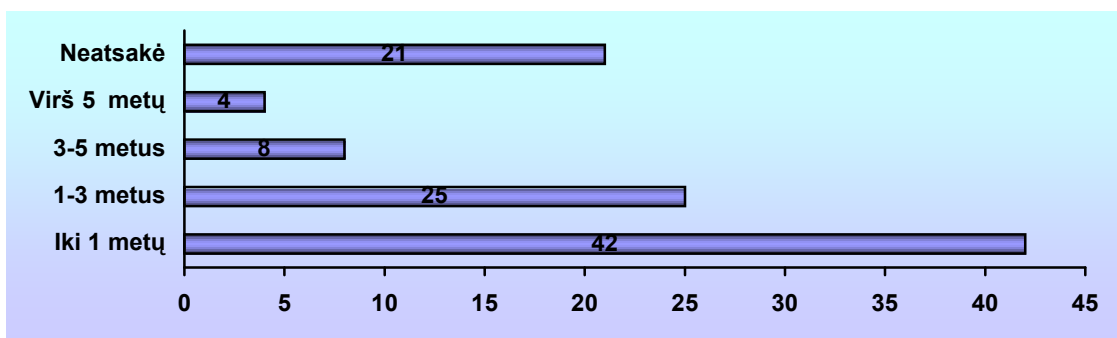

3.3.19. pav. Nedarbo priežastys (proc., N=301)

3.3.20. pav. Nedarbo trukmė (proc., N=24)

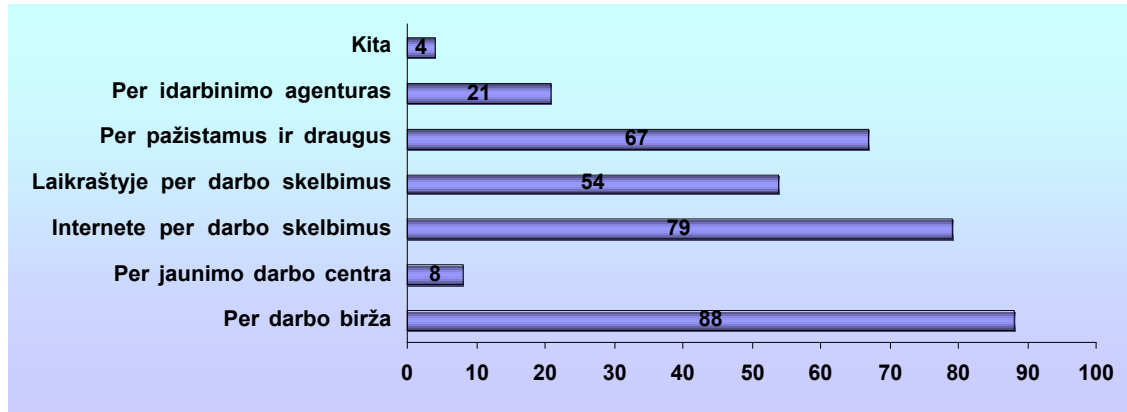
Pagal nedarbo trukmę nedirbantys ir nesimokantys tiriamieji pasiskirstė į tris beveik vienodas grupes: iki 6 mėnesių nedirbo 25 proc., nuo 6 mėnesių iki metų nedirbo 33 proc., ir nuo metų iki trijų 33 proc.

3.3.21. pav. Laikas išdirbtas paskutinėje darbovietėje (proc., N=24)

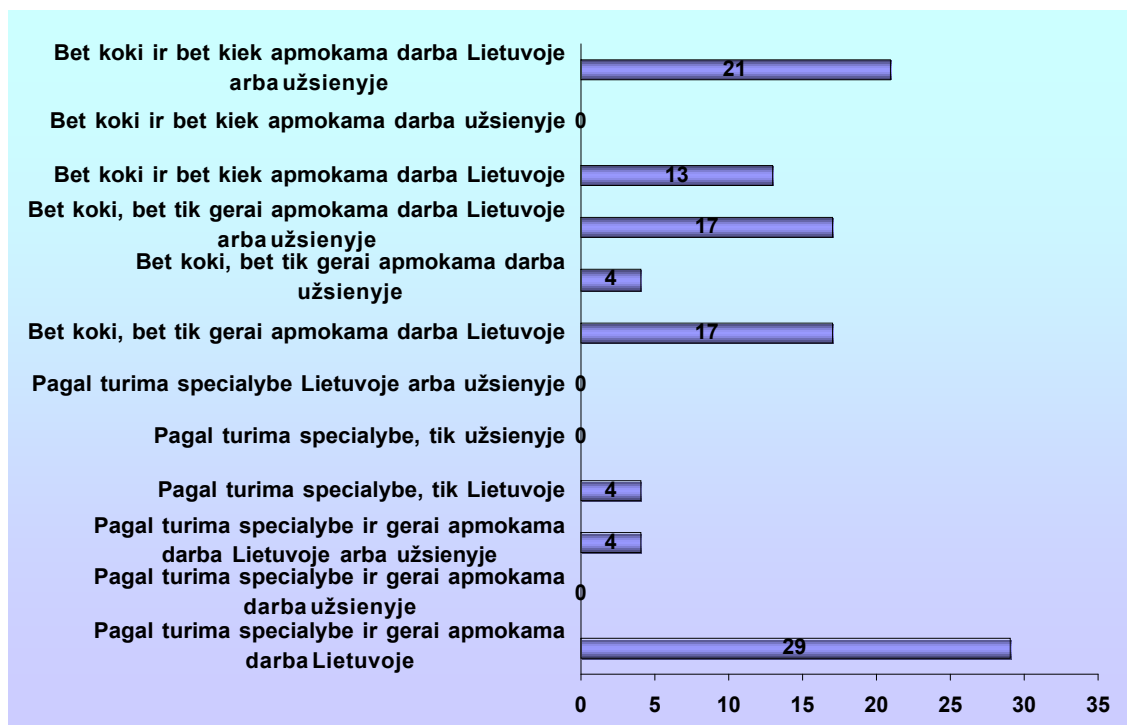
Daugiausia nedirbančių ir nesimokančių tiriamųjų (42 proc.) nurodė, kad paskutinėje darbovietėje išdirbo tikrai iki metų, tai rodo, mažą darbo patirtį, arba didelę darbuotojų kaitą. Dar 25 proc. paskutinėje darbovietėje išdirbo nuo vienerių iki trejų metų.

Tiriamųjų buvo prašoma pažymėti visus jų naudotus darbo paieškos būdus.

3.3.22. pav. Darbo paieškos būdai (proc., N=24)

Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus, darbo biržą darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, per pažistamus, draugus ir derina juos tarpusavyje. Mažiausiai tiriamųjų nurodė besinaudoję jaunimo darbo centro paslaugomis (8 proc.), net įdarbinimo agentūrų paslaugomis (21 proc.) naudojosi dvigubai daugiau tiriamųjų nei jaunimo darbo centru.

3.3.23. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti (proc., N=24)

Tyrimo rezultatai rodo, kad pagrindinis veiksnys pasirenkant darbą yra geras atlyginimas, net 73 proc. tiriamųjų pasirinko atsakymus turinčius gerai apmokamo darbo aspektą. Gerai apmokamą, turimą specialybę atitinkantį darbą Lietuvoje sutiktų dirbti 29 proc. tiriamųjų. Bet kokį ir bet kiek apmokamą darbą Lietuvoje ar užsienyje sutiktų dirbti 21 proc., bet kokį ir bet kiek apmokamą darbą Lietuvoje – 13 proc.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad jaunuoliai pagrindines problemas, susijusias su **darbu** įvardija: *mažus atlyginimus, didelį darbo krūvį, įstatyminę bazę ir darbo bei studijų derinimo sunkumus* (3.3.1. lentelė).

3.3.1. lentelė. Situacijos susijusios su darbu gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Atlyginimas		<Mažos algos...>, <Maži atlyginimai>, <Mažinamos algos>, <Per mažas atlyginimas>, <Per mažai mokama už darbą>
Darbo krūvis	Per didelis krūvis	<didelis krūvis...>, <Žmonės sunkiai dirba, o gauna mažiau nei tie, kurie nedirba>, <...darbo daug ir sunkus>
	Krūvio ir atlyginimo santykis	<reikia dirbt daug, o gaunu mažai>, <Žmonės sunkiai dirba, o gauna mažiau nei tie, kurie nedirba>
Darbo pasiūla		<maža darbo pasiūla>, darbo trūkumas>, < mažas darbingumas, sunku rasti darbą>, < mažą darbų pasiūlą>, < Mažai darbo vietų, labai neatsižvelgiama į darbuotojų reikalavimus, mažai moka už darbą>, <Tik ką baigusiems studijas asmenims, neturintiems praktinio darbo patirties, sunku rasti su profesija susijusį darbą>
Įstatymų bazė		< Silpna įstatyminė bazė>
Darbo ir studijų derinimo sunkumai		<Labai sunku darbą derinti su studijomis. Šiuo laikotarpiu labai svarbu išsaugoti darbą tad studijoms lieka mažai laiko>

19-29 metų jaunimo netenkina siūlomas atlyginimas („Per mažai mokama už darbą“). Taip pat jaunuolių netenkina ir neadekvatus darbo krūvis, kuris, anot jų, yra per didelis ir neatitinka siūlomo atlyginimo („reikia dirbt daug, o gaunu mažai“, „Žmonės sunkiai dirba, o gauna mažiau nei tie, kurie nedirba“).

Kaip problemą įžvelgė ir menką darbo pasiūlą, kuri reiškiasi per mažą darbo vietų skaičiumi, ką tik baigusiu studentų eliminavimu iš darbo rinkos („tik ką baigusiems studijas asmenims, neturintiems praktinio darbo patirties, sunku rasti su profesija susijusį darbą“).

Jaunuoliai *situaciją, susijusią su darbu siūlo gerinti* šiomis kryptimis: *darbo vietų kūrimu, rengimo profesinei veiklai gerinimu bei užimtumo skatinimo priemonės darbdaviams* (žr. 3.3.2. lentelė).

3.3.2. lentelė. Situacijos, susijusios su darbu gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

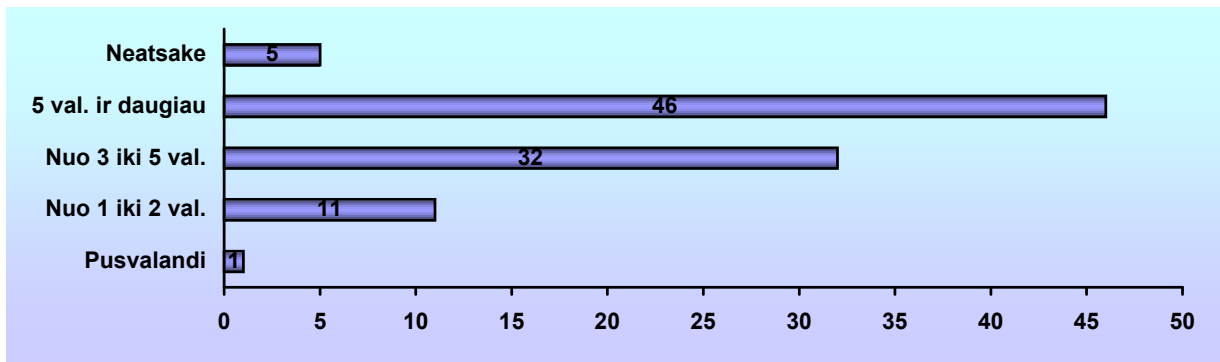
Kategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbo vietos	<Daugiau darbo vietų>, <Duočiau kuo daugiau darbo, kad jaunimas turėtų ką veikti>, <Kurčiau daugiau darbo vietų>
Rengimo profesinei veiklai gerinimas	<Pirmiausia paruoščiau darbui, tada padėčiau suvokti darbo prasmę >

Pirmos darbinės patirties užtikrinimo	<Suteikčiau sąlygas jaunimui, kuris nori pradėti dirbti, neturintis jokio aukštosios mokyklos išsilavinimo>
Palankesnės sąlygos darbdaviams, kurti darbo vietas	<Lengvinčiau verslo sektoriaus atstovų sąlygas, jei į darbą jie priima naujai „iškeptą“ specialistą, kaip, pvz., yra kai suteikiama darbo vieta neįgaliam asmeniui>

19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta į darbo vietų didinimą („duočiau kuo daugiau darbo, kad jaunimas turėtų ką veikti“, „kurčiau daugiau darbo vietų“). Taip pat jaunuoliai siūlo sudaryti galimybes dirbti, įgyti darbinės patirties tiems, kurie neturi aukštojo išsilavinimo, turbūt suvokiant darbo konkurencingumą darbo rinkoje, tu kurie turi aukštojo mokslo diplomas. Jaunuoliai neatmeta ir rengimo profesinei veiklai tobulinimo. Taip pat jie norėtų, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos darbdavimas, įdarbinti jaunos arba neįgalius asmenis.

3.4. Laisvalaikis

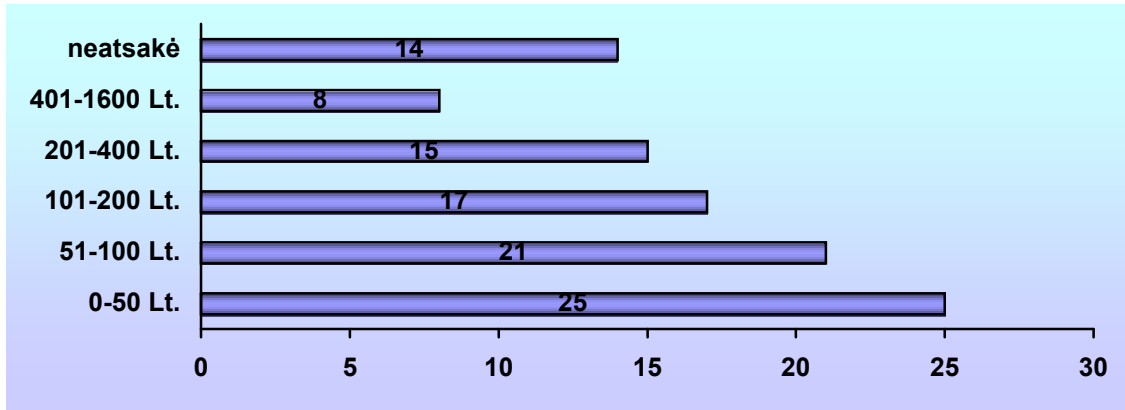
Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko ir lėšų jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip leidžia laisvalaikį, ar yra patenkintas savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.

3.4.1. pav. Laikas skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc.)

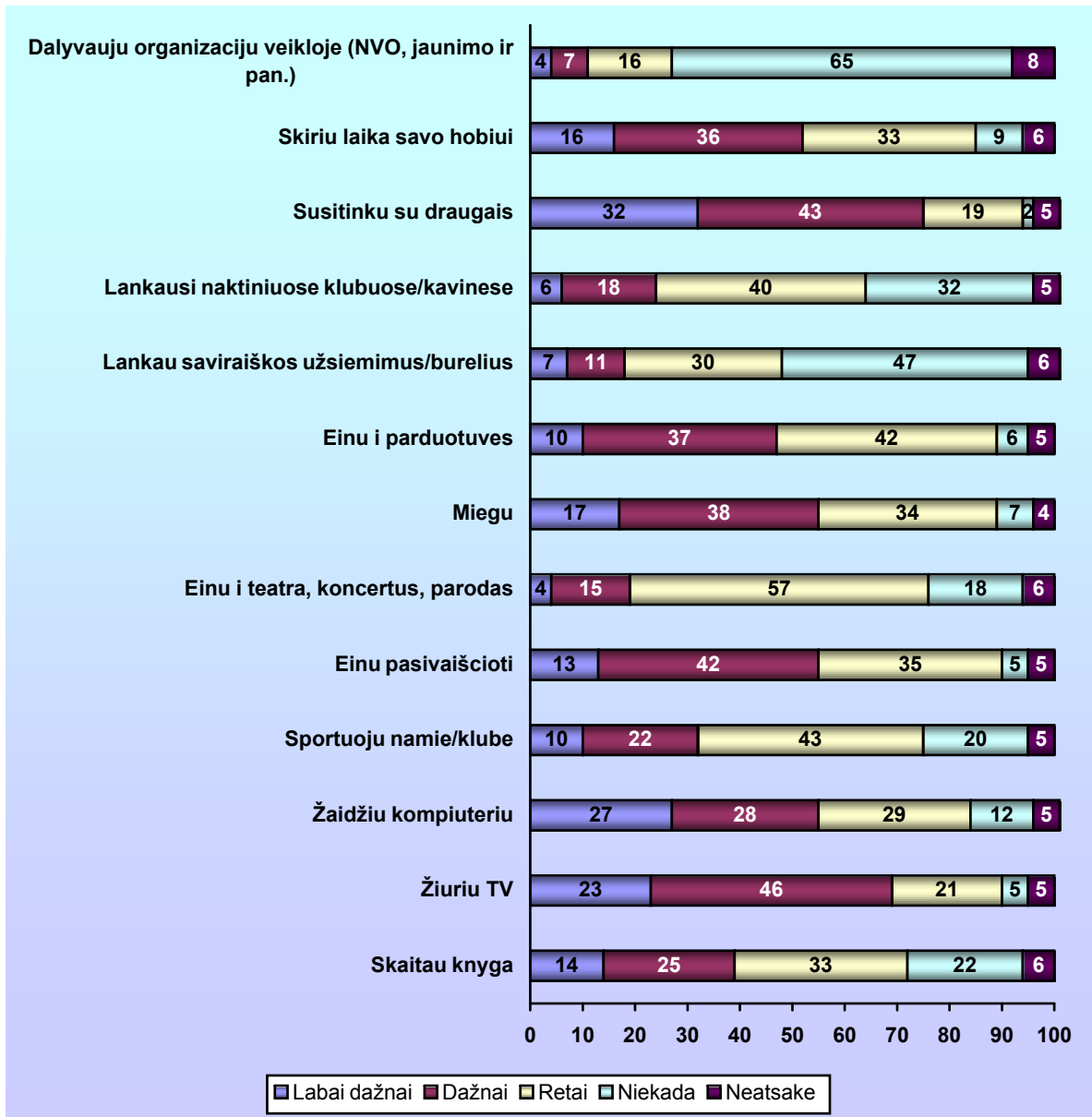
Tyrimo rezultatai rodo didelį tiriamųjų užimtumą darbine, mokymosi arba studijų veikla, nes 44 proc. nurodė, kad vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui jie gali skirti tik iki 5 valandų. Kadangi klausimo formuluotė apima ne tik savaitės dienas, bet ir savaitgalius, tai penkios valandos yra tikrai mažai.

Į klausimą apie laisvalaikiui skiriamas lėšas atsakė 86 proc. tiriamųjų, ir jie nurodė labai įvairias sumas nuo 0 iki 1600 Lt., vidurkis 183 Lt.

3.4.2. pav. Lėšos skiriamos laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc.)

Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp miesto ir kaimo gyventojų lyginant laisvalaikiui išleidžiamų lėšų vidurkius nebuvo nustatyta, tačiau statistiškai reikšmingai skyrėsi vyrų (213 Lt) ir moterų (159 Lt) laisvalaikiui per savaitę išleidžiamų lėšų vidurkiai ($p=0.024$). Taip pat nustatyta sąsaja tarp amžiaus ir laisvalaikiui skiriamų vidutinių lėšų, kuo vyresnis, tuo daugiau skiria lėšų ($k=0.467$, $p=0.01$).

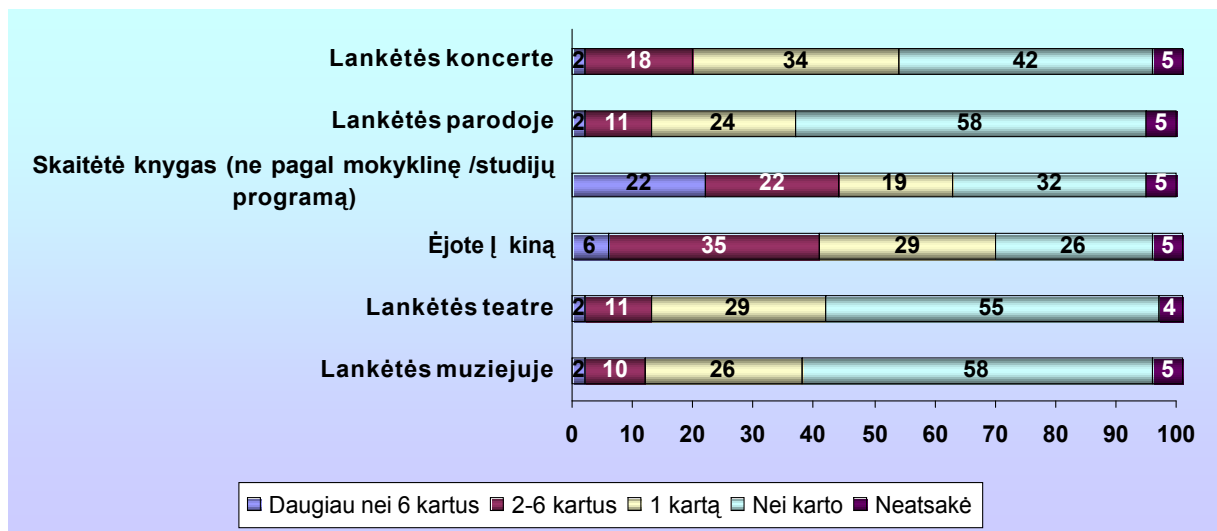
3.4.3. pav. Laisvalaikio leidimo formos (proc.)

Dažniausia vis tik laisvalaikis skiriamas susitikimams su draugais, socialiniai kontaktai labai svarbūs žmogaus gyvenime, todėl rūpestį turėtų kelti tie 21 proc., kurie laisvalaikį su draugais susitinka retai arba niekada. Nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp laisvalaikio leidimo su draugais dažnumo ir artimų draugų turimo skaičiaus, tie kurie turi du ir daugiau draugų dažniau laiką leidžia susitikimams su draugais, nei tie kurie neturi nė vieno artimo draugo ($k=-0.211$, $p=0.00$), taip pat tie dažniau laisvalaikį leidžia susitikimams su draugais, kuriems yra lengviau susirasti naujų draugų ($k=0.222$, $p=0.00$). Kitas populiariausias laisvalaikio leidimo būdas yra televizoriaus žiūrėjimas, tada pagal dažnumą eina miegas ir kompiuteriniai žaidimai. Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos, pvz., skaitymas, sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Dažniausiai iš turiningųjų laisvalaikio formų yra

renkamasi hobbis, rečiausiai dalyvavimas nevyriausybių organizacijų veikloje. Kaimo vietovėse gyvenantys jaunuoliai nurodė dažniau laisvalaikiu žiūrintis televizorių, susitinkantys su draugais ir dalyvaujantys nevyriausybių organizacijų veikloje ($p=0.03$). Merginos laisvalaikiu dažniau skaito knygas, eina pasivaikščioti ir į parduotuves ($p=0.01$). Vaikinai dažniau žaidžia kompiuteriu, sportuoja ($p=0.01$). Į naktinius klubus ir kavines dažniau eina studijuojantys, studijuojantys ir dirbantys, dirbantys ($p=0.00$).

Taip pat buvo tikrinama ar yra sąsajų tarp laisvalaikio leidimo formų ir laisvalaikiiui skiriamų lėšų. Nustatyti statistškai reikšmingi skirtumai tikrai pagal vienoje laisvalaikio leidimo formoje, tie kurie laisvalaikiiui išleidžia daugiau pinigų, dažniau lankosi naktiniuose klubuose ir kavinėse ($k=0.400$, $p=0.000$).

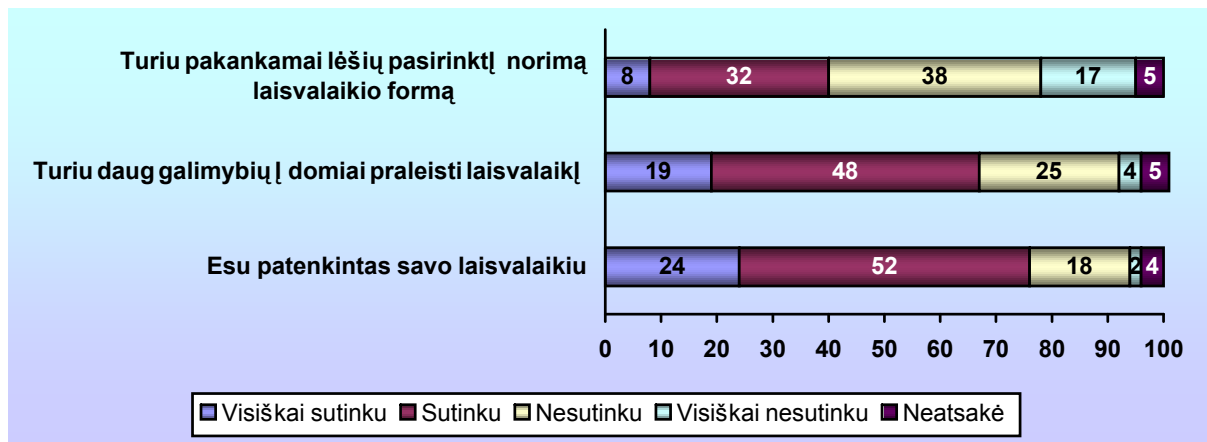
Siekiant sužinoti tiksliau kiek jauni žmonės dėmesio ir laiko skiria kultūrinei veiklai, atskirai buvo klausama apie apsilankymus muziejuje, teatre, kine, parodoje ir pan., per paskutinius 6 mėnesius.

3.4.4. pav. Kultūrinė veikla per pastaruosius 6 mėnesius (proc.)

Dažniausiai lankomasi kine arba skaitomos knygos, tačiau ir šias veiklas dažnai ir labai dažnai per pastarąjį pusmetį vykdė vos 44 ir 41 proc. tiriamųjų. Rečiausiai lankomasi parodose, teatruose ir muziejuose.

Lyginamoji duomenų analizė parodė, kad yra sąsajų tarp kultūrinių renginių lankymo dažnumo ir lėšų pakankamumo pasirinkti norimą laisvalaikio formą subjektyvaus vertinimo, tie kurie per pastarąjį mėnesį nesilankė, kine, teatre, muziejuje, buvo linkę teigti, kad jiems nepakanka lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą ($p=0.000$). Taip pat tie kurie daugiau lėšų skyrė savo laisvalaikiiui, dažniau lankėsi kine ir teatre, nei tie kurie lėšų laisvalaikiiui skyrė mažiau ($p=0.000$).

3.4.5. pav. Laisvalaikio galimybių subjektyvūs vertinimai ir pasitenkinimas laisvalaikiu (proc.)

Didžioji dauguma (78 proc.) tiriamųjų visumoje yra patenkinti savo laisvalaikiu ir dauguma (67 proc.) mano, kad turi daug galimybių įdomiai leisti laisvalaikį, tačiau tik 40 proc. sutinka, kad turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą.

Kokybinio tyrimo metu buvo prašoma įvardyti priežastis, dėl kurių jaunimas negali efektyviai išnaudoti laisvalaikio. Mokyklinio amžiaus jaunuoliai dažniausiai nurodė priežastis susijusias su dideliu mokymosi krūviu: per daug namų darbų, per daug pamokų, per didelis mokymosi krūvis. Vienas jaunuolis paminėjo per didelę suaugusiųjų kontrolę.

19-29 metų jaunimas įvardijo daugiau ir įvairesnių efektyvaus laisvalaikio leidimo trukdžių. Jiems buvo aktualios šeimos įsipareigojimai („Nes turiu mažą vaikelį namuose“, „Dėl šeimos, rūpesčių“, „dėl vaikų ir laiko stokos“), studijų, darbo ir šeimos pareigų derinimo sunkumai („dėl per didelio darbo krūvio. Ir mokytis, ir šeimoje atlikti darbus, ir dirbti visuomenėje“, „darbas, maži vaikai, mokslas“), finansinės problemos („dėl mokslų ir finansų“, „Įtampa dėl mažų uždirbamų pinigų“), įstaigų siūlančių poreikius tenkinančias veiklas, užsiėmimus trūkumas („... nėra mano poreikius tenkinančių institucijų mieste“) ir laiko stoka („trūksta laiko“).

Kokybinio tyrimo duomenys, leido pamatyti ir jaunuolių siūlomas priemones, kurios padėtų spresti laisvalaikio leidimo sunkumus ir šalintų priežastis, trukdančias efektyviai išnaudoti jų laisvalaikį (3.4.1. lentelė).

3.4.1. lentelė. Priemonės priežastims, trukdančioms efektyviai išnaudoti jaunimo laisvalaikį (14-29 metų jaunuolių nuomonė), šalinti

Kategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
	14-18 metų jaunuolių nuomonė
<i>Veiklos spartinimas</i>	<kad mažiau liktų namuose>, <Padaryti namų darbus per pamoką, arba užduoti mažiau>
<i>Atidumas ir susikaupimas mokykloje</i>	<Jeigu klausytų mokiniai mokytojų, tai būtų daugiau darbų atliekama mokykloje ir mažiau liktų namuose>
<i>Saugumo mieste</i>	< Steigti daugiau apsaugos mieste. Turėtų patruliuoti pastoviai policija, kad

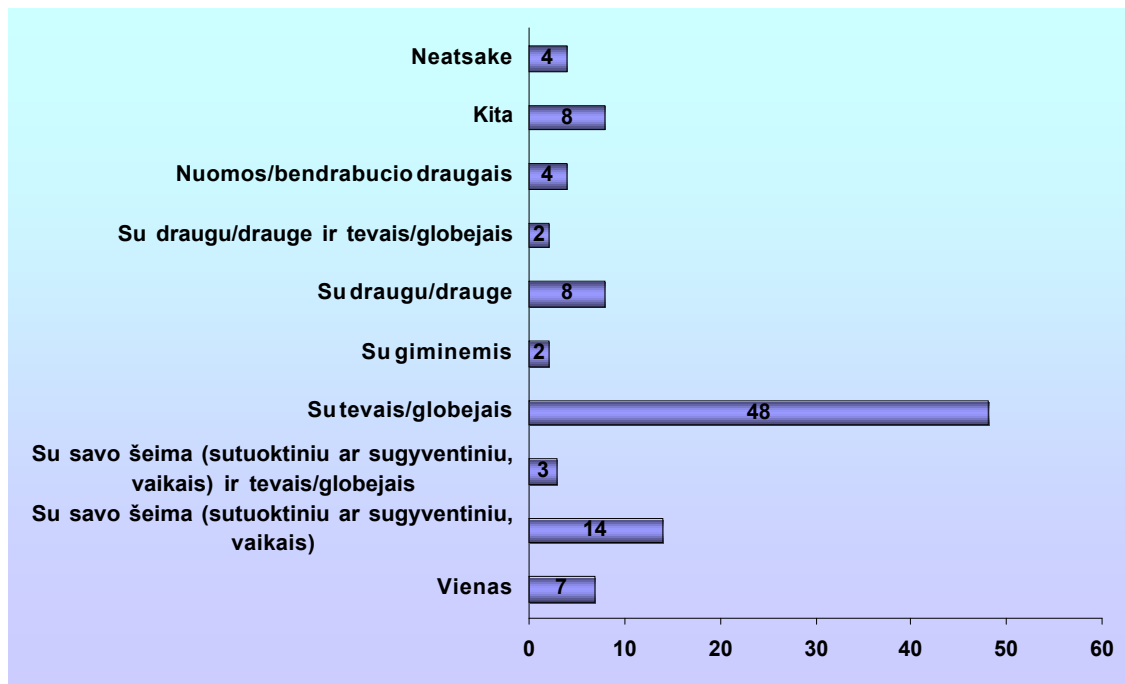
<i>užtikirnimasis vakarais</i>	tėvai nebijotų išleisti vakarais>
19-29 metų jaunuolių nuomonė	
<i>Atlyginimų didinimas</i>	<Didinti algas...>, <didesnis atlyginimas>
<i>Studijų krūvio mažinimas</i>	<mažinti mokslo spaudimą>
<i>Laiko vadyba</i>	<Reikia tiesiog atlikti savo dienos tvarką, nedaryti tai, kas nebūtina.>
<i>Poilsis</i>	<Daugiau poilsio po darbo.... dėl kurio nuolat vyrauja [tampa namie]>
<i>Pramogų, užsiėmimų [vairovės] didinimas</i>	<Pasiūlyti daugiau pramogų, daugiau patrauklių užsiėmimų>
<i>Aktyvesnė NVO veikla</i>	<Turėtų efektyviau veikti NVO, daugiau viešinamos jaunimo užimtumo programos ir jas [gyvendinančios] institucijos>

Mokyklinio amžiaus jaunuoliai mano, kad mokyklinis, namų darbų krūvis galėtų sumažėti, jei sparčiau būtų dirbama mokykloje pamokų metu, darbo spratumas jų nuomone priklauso nuo mokytojų, todėl jie mano, kad mokiniai turėtų būti atidesni ir geriau/labiau klausyti mokytojų. Ir dar viena svarbi mokyklinio amžiaus jaunuolių problema yra tėvų nerimas dėl jų saugumo vakarais mieste, tėvai paprasčiausiai neleidžia vakarais išeiti iš namų, todėl jaunuoliai mano, kad jei mieste būtų užtikrintas saugumas, tai šis tėvų nerimas neturėtų priežasties ir jiems būtų leidžiama vėliau sugrįžti į namus.

Suaugusiųjų amžiaus jaunuolių problemos ir sprendimo būdai jau turi kitą pobūdį. Žinoma jie irgi susiduria su laiko trūkumu, nes kitos veiklos ir pareigos užima daug laiko, todėl jie mano, kad padėtų studijų krūvio mažinimas, geresnis jų pačių laiko planavimas, struktūravimas ir efektyvesnis panaudojimas. Tačiau šiame amžiuje jau suvokiama, kad laisvalaikio būdai priklauso nuo turimų pajamų, todėl mano, kad jas reiktų didinti ir tai spręstų laisvalaikio problemas. Taip pat iškyla laisvalaikio formų [vairovės] problema, kurią spręsti jaunuolių nuomone turėtų, privačios [staigos] galinčios didinti siūlomų pramogų pasiūlą ir nevyriausybinės organizacijos plėsdamos, viešindamos savo veiklą.

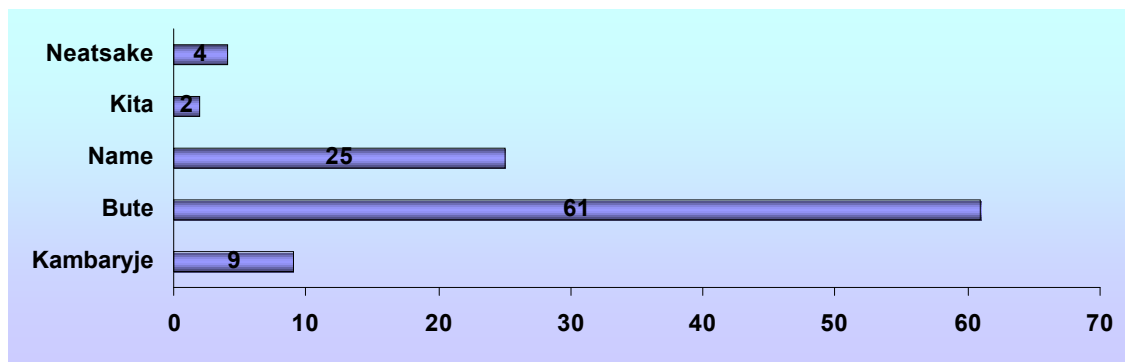
3.5. Gyvenimo sąlygos

Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. **Būsto sąlygos apibūdinamos trim rodikliais**, pirmas, su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais, antras, kokiomis sąlygomis gyvena, t.y., kambaryje, bute ar name, trečias, kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. **Materialinė padėtis apibūdinama trim rodikliais**, pirmas, pajamų šaltiniai, antras, kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui atskaičius mokesčius, trečias, paskolos turėjimas ar neturėjimas. **Būsto saugumo rodiklis**.

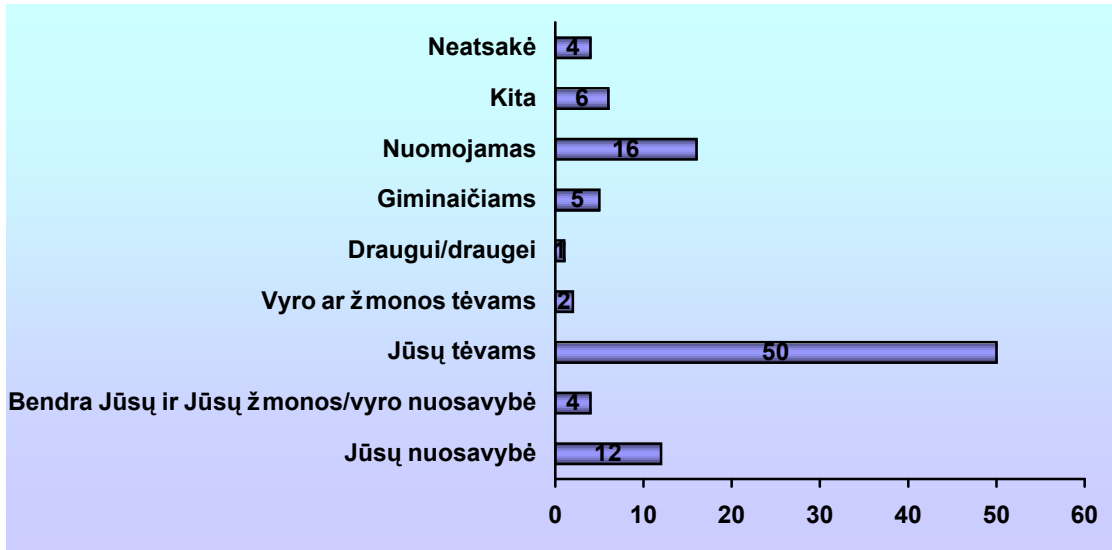
3.5.1. pav. Gyvena kartu su (proc.)

Pusė (48 proc.) tiriamųjų gyveno su tėvais/globėjais, 22 proc. su draugu/drauge arba su savo sutuoktiniu ir vaikais, 7 proc. gyvena vieni.

3.5.2. pav. Būstas kuriame gyvena (proc.)

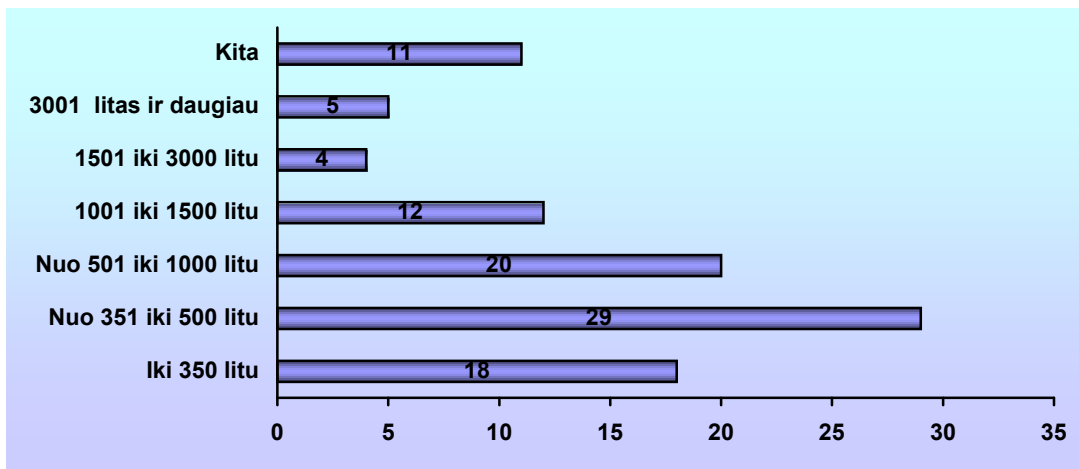
Dauguma (61 proc.) gyveno bute, 25 proc. name ir tik 9 proc. kambaryje. Gyvenamas būstas priklauso (yra susijęs) nuo to, su kuo tiriamieji gyvena ($k=0.548, p=0.000$). 30 proc. vienišų, 25 proc. gyvenančių su draugu ar drauge ir 43 proc. gyvenančių su nuomos draugais, gyvena kambaryje.

3.5.3. pav. Būsto nuosavybė (proc.)

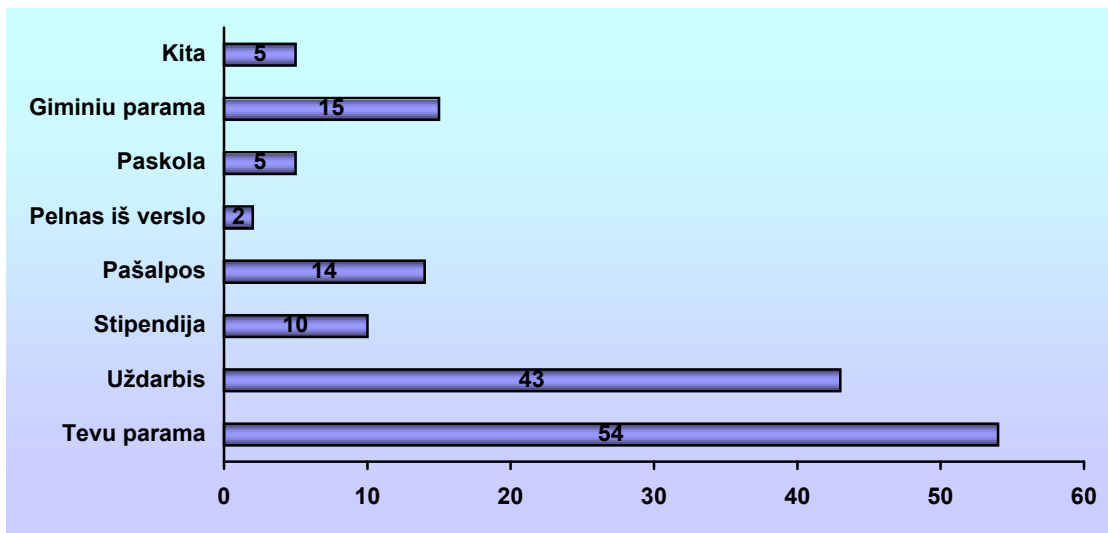
Pusės tiriamųjų gyvenamas būstas priklausė tėvams, 16 proc. būstą nuomavo ir tik 12 proc. gyveno nuosavame būste.

Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti pajamų tenkančių vienam šeimos nariui grupę, kurios apskaičiuojamos sudėjus visas jo ir jo šeimos narių pajamas po mokesčių ir padalinus jas iš šeimos narių skaičiaus.

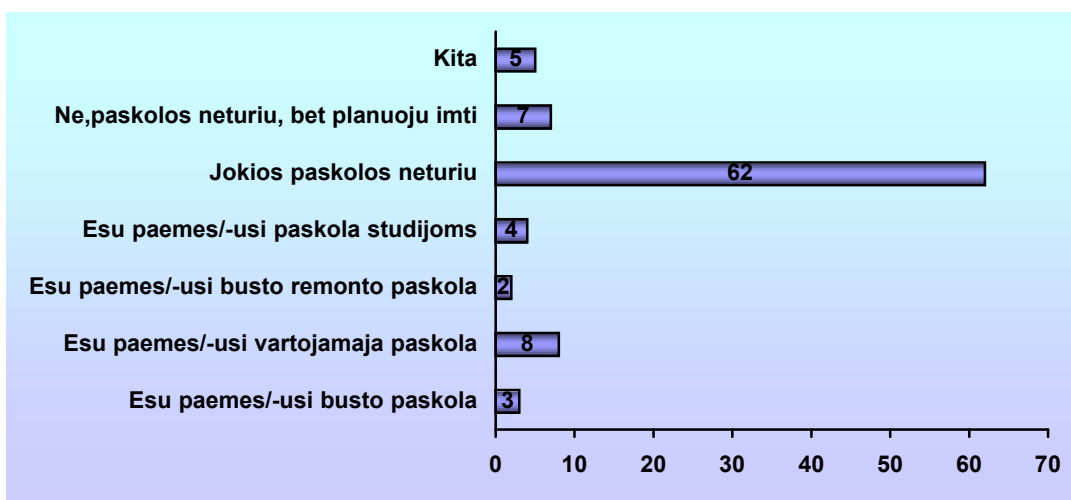
3.5.4. pav. Pajamos tenkančios vienam šeimos nariui (proc.)

Beveik penktadalis (18 proc.) tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt.), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos, dar trečdalis pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt.

3.5.5. pav. Pajamų šaltiniai (proc.)

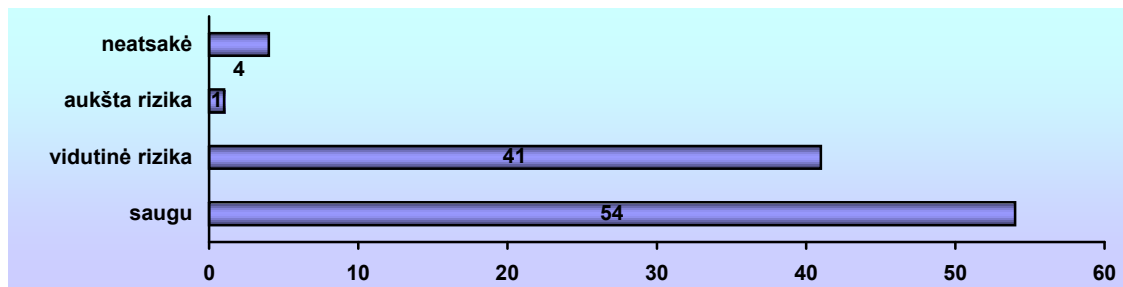
Beveik pusė (43 proc.) tiriamųjų turėjo darbinių pajamų, 69 proc. buvo finansiškai remiami tėvų arba giminių, 24 proc. gavo pašalpas ir stipendijas iš valdžios, ir tik 2 proc. turėjo pajamų iš verslo.

3.5.6. pav. Turimos paskolos (proc.)

Didžioji dalis (69 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolos, o 17 proc. turėjo paskolų ir tikrai 3 proc. buvo paėmę paskolą būstui, dar 7 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje.

Būsto saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie įvairius įvykius gyvenamoje vietoje įvykusius per paskutines 30 dienų, galėjusius pakenkti jų namų saugumui, pvz., muštynės, alkoholio, narkotikų vartojimą ir pan. Būsto saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 8 reiškia nesaugius namus ir didelį pavojų jame gyvenantiems, o 24 visiškai saugius namus, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugiau namuose gyventi.

3.5.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gyvenamos vietos saugumo rodiklį (proc.)

Tikrai 1 proc. tiriamųjų gyveno aukštos rizikos namų aplinkoje dar 41 proc. Jaunuolių namų saugumas buvo vidutinis, arba juose buvo įvykių mažinančių jų saugumą. Per paskutines 30 dienų trys (1 proc.) jaunuoliai savo namuose buvo mušami daugiau nei du kartus, 10 (3.5 proc.) – buvo mušami 1-2 kartus. Trijų (1 proc.) jaunuolių daugiau nei du kartus, 10 (3.5 proc.) – buvo mušami 1-2 kartus namuose buvo vartojami narkotikai. 7 proc. buvo pabėgę arba turėjo minčių pabėgti iš namų ir 12 proc. jaunuolių namuose įvyko muštynės.

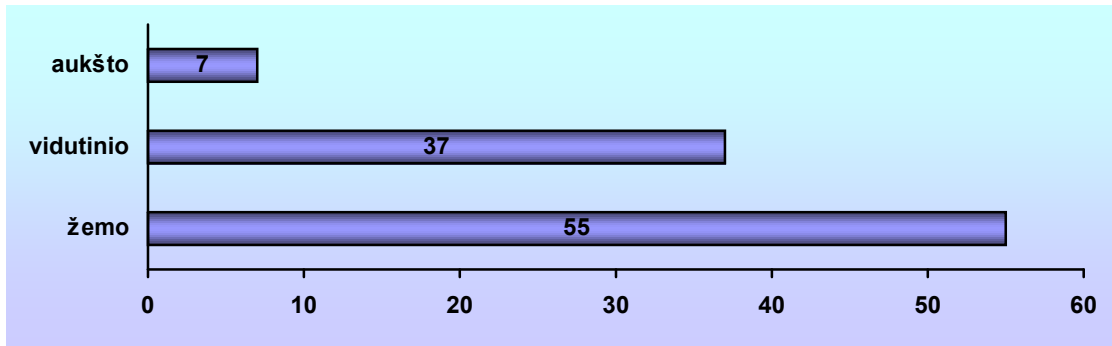
Kokybinio tyrimo metu apie veiksnius užtikrinančius **geras gyvenimo sąlygas** buvo teiraujama tikrai 19-29 metų jaunuolių. Kokybinio tyrimo duomenys, parodė, kad svarbiausia sąlyga gyvenimo kokybei pagerinti, jaunimo nuomone, yra finansiniai ištekliai, kurie buvo minimi keletą kartų ir įvairiomis formomis, pvz., pasakant, kad geras darbas yra tas, kuris leidžia uždirbti pinigų poreikių ir norų tenkinimui („o svarbiausia geras darbas, kad žmonės galėtų leisti sau kažką įsigyti, pildyti svajones“), pageidaujant didesnio atlyginimo („didelės algos, mažesni mokesčiai, kad turėtumei pastogę“), mažesnių mokesčių ir didesnės valstybės paramos jaunoms šeimoms („valstybės indėlis į jaunas šeimas“). Antras veiksnys buvo kitos materialinės sąlygos tokios kaip, gyvenamas būstas, darbo sąlygos. Galiausiai nematerialiniai dalykai, asmeninės savybės, tokios kaip tvarkingumas, rūpestingumas, sąžiningumas, gyvenimo tikslo turėjimas, taip pat geri santykiai šeimoje („Tiesiog gera šeima, meilė“, „Abu pilnaverčiai tėvai...“).

3.6. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai, tai politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimas savanoriškoje ir nevyriausybinų organizacijų veikloje. Tyrime yra rodikliai skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui matuoti, taip pat rodikliai skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą. Toliau keletas rodiklių atspindinčių jaunuolių nuostatas į politiką, politikus ir pilietiškumo visuomenėje lygį. Dalyvavimo visuomeninėje veikloje motyvus.

3.6.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

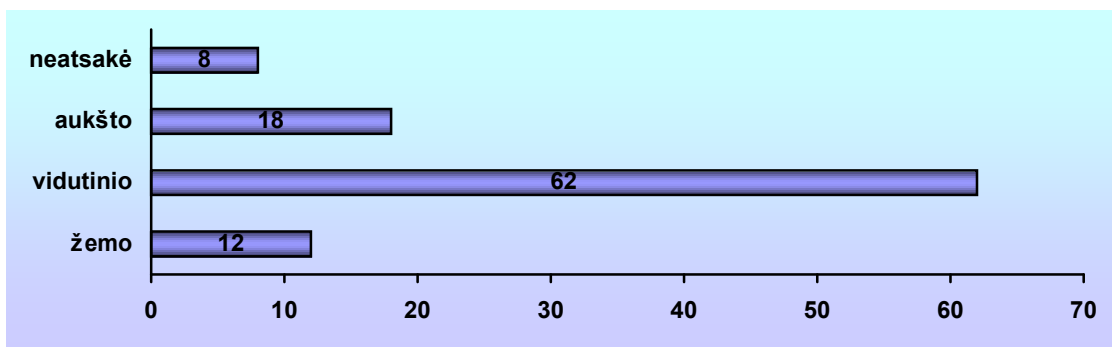
Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8. Kur 0 reiškia visišką pasyvumą, o 8 reiškia visišką aktyvumą

3.6.1.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Daugiau nei pusė (55 proc.) tiriamųjų nedalyvavo arba dalyvavo vos vienoje ar dvejuose politin[-pilietin] aktyvumą realizuojančiose/patvirtinančiose veiklose.

Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolį supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20. Kur 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politin[-pilietin] aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo mažesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, mažesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais.

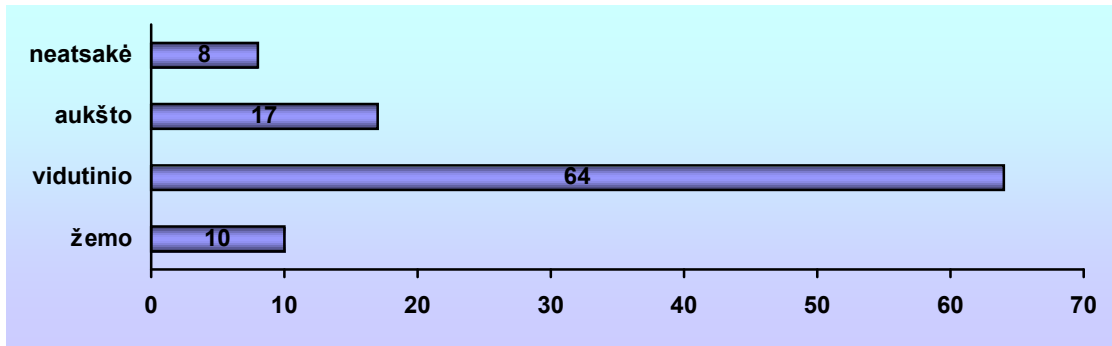

3.6.1.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Dešimtadalio (12 proc.) tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Šis rodiklis yra susijęs jaunuolių politiniu-pilietiniu aktyvumu, kuo

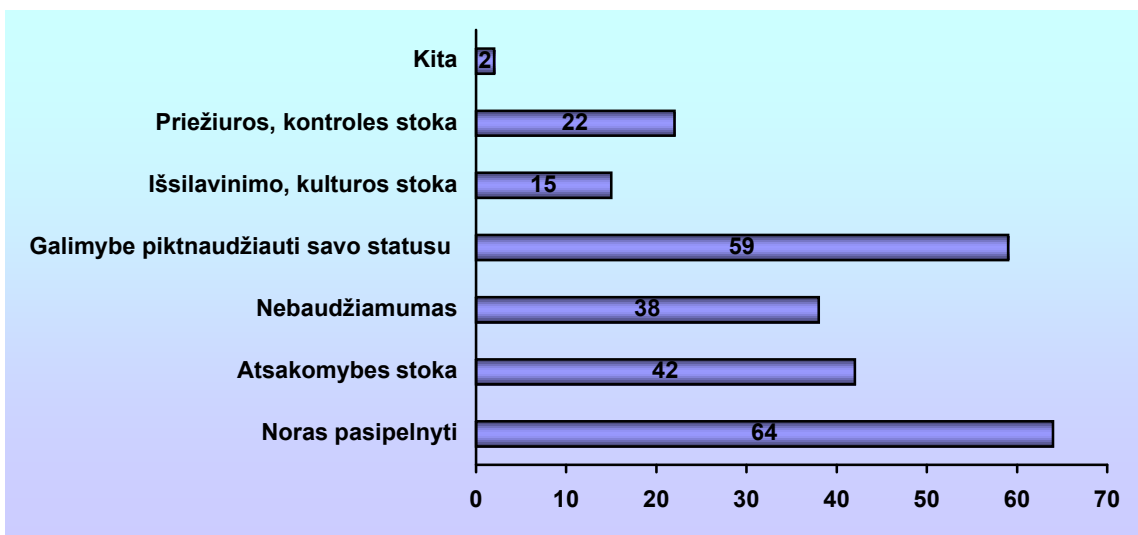
jaunuolio aplinkoje yra daugiau politinio-pilietinio intereso ir aktyvumo, tuo politiškai-pilietiška aktyvesnis yra ir pats jaunuolis ($k=-0.424$, $p=0.000$).

Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai.

3.6.1.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc.)

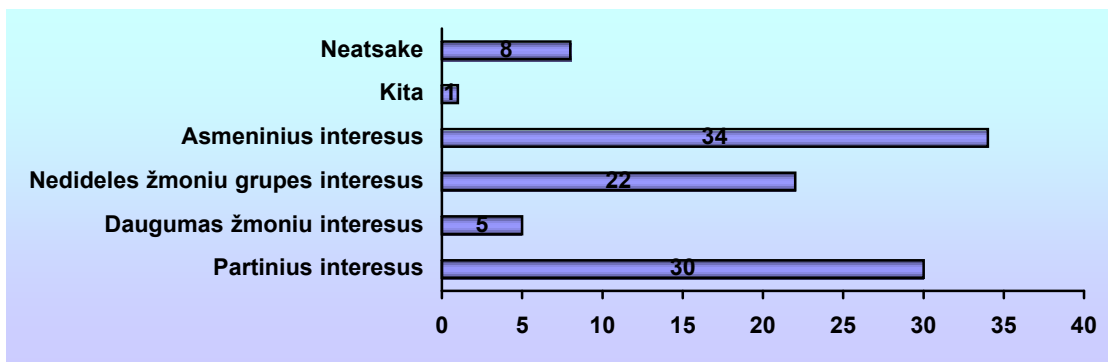
Labai negatyvų požiūrį į politikus ir politiką atskleidė 17 proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių. Sąsają tarp požiūrio į politiką negatyvumo ir politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių nebuvo nustatyta.

3.6.1.4. pav. Politikai būdingi bruožai (proc.)

Tiriamieji nurodė, kad politikai ar politikoje dalyvaujantiems būdingas noras pasipelnėti (64 proc.), galimybė piktnaudžiauti savo statusu (59 proc.), atsakomybės stoka (42 proc.)

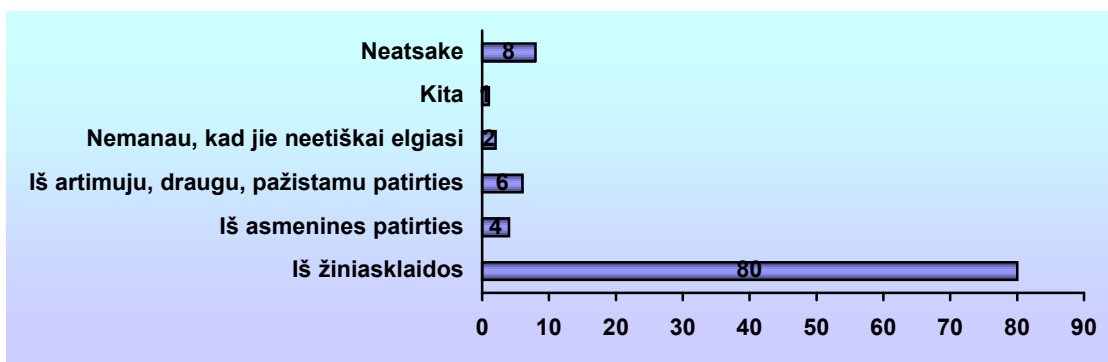
ir nebaudžiamumas (38 proc.), tačiau tikrai 22 proc. manė, kad politikoje trūksta priežiūros ir kontrolės.

3.6.1.5. pav. Politikų ginami interesai (proc.)

Tikrai proc. tiriamųjų manė, kad politikai gina daugumos žmonių interesus, dažniausiai jie buvo linkę manyti, kad politikai gina asmeninius, partinius ir nedidelės žmonių grupės interesus.

Tyrimo rezultatai rodo, neigiamas nuostatas politikų ir politikos atžvilgiu, todėl kyla klausimas, kas tokią nuomonę formuoja, iš kur jie žino, kad politikai blogai ar neetiškai elgiasi.

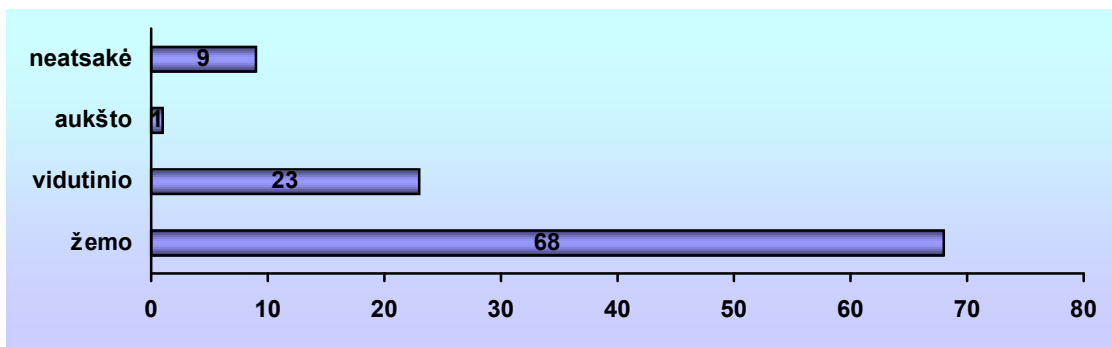
3.6.1.6. pav. Žinių apie politikų neetišką elgesį šaltiniai (proc.)

Tyrimo rezultatai rodo, kad tikrai 2 proc. tiriamųjų nemanė, kad politikai elgiasi neetiškai, taip pat didžiosios daugumos (80 proc.) jaunuolių neigiama nuomonė, paremta ne asmenine, artimųjų, draugų ar pažįstamų patirtimi, o žiniasklaidos ar žiniasklaidoje pateikiama informacija.

3.6.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6.

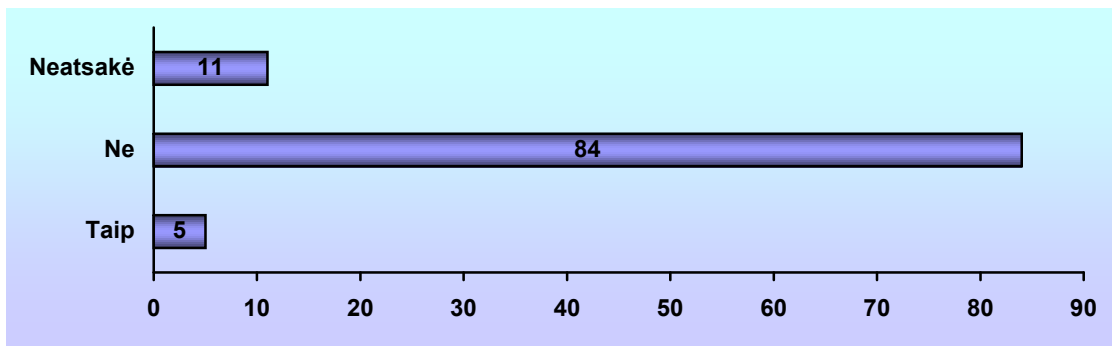
Kur 24 reiškia žemą o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdarungumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis pilietiškumo-labdarungumo lygis.

3.6.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdarungumo rodiklį (proc.)

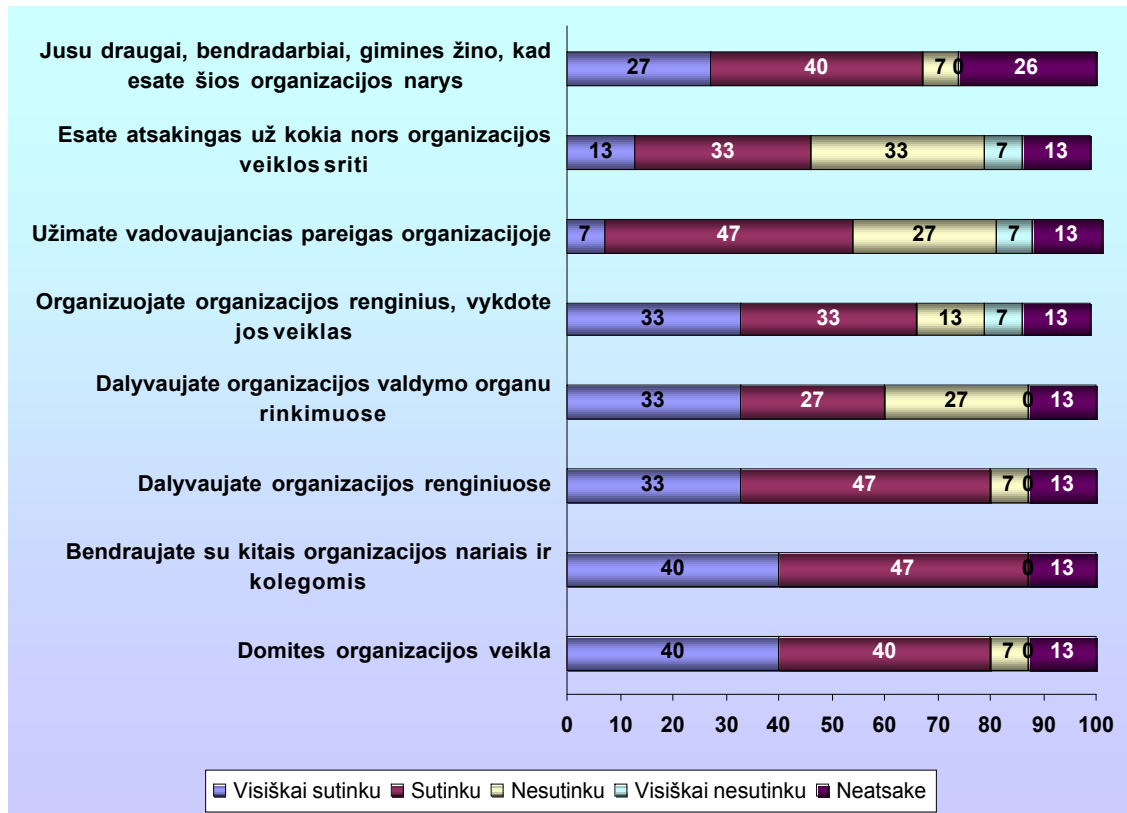
Net 68 proc. tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdarungumą, nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą.

Tai patvirtina ir kitas rodiklis, matuojantis kiek jaunimo dalyvauja nevyriausybinių organizacijų veikloje.

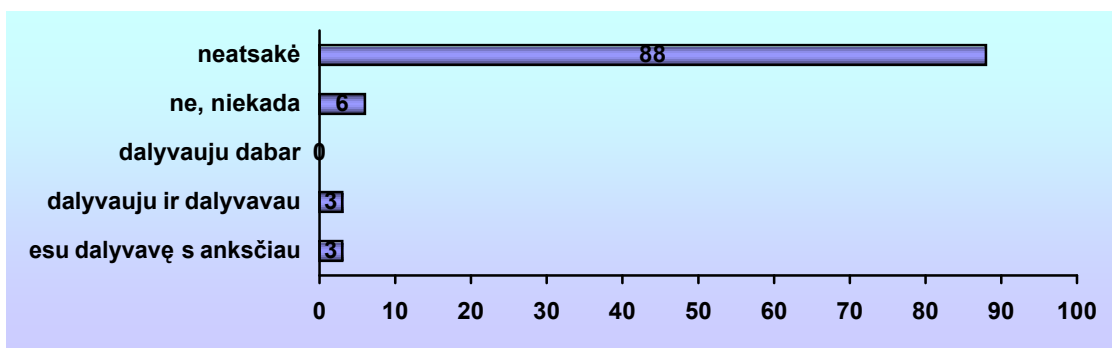
3.6.2.2. pav. Narystė nevyriausybines jaunimo organizacijose (proc.)

Tik tai 5 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybiniams jaunimo organizacijoms.

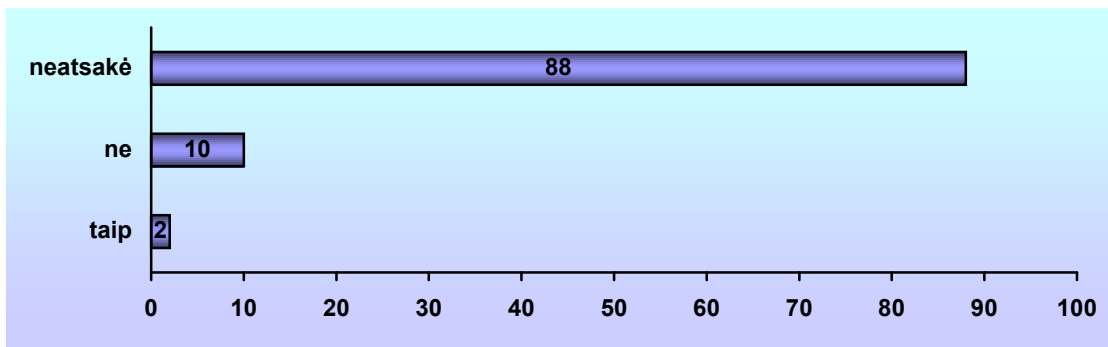
3.6.2.3. pav. Dalyvavimo nevyriausybinų organizacijų veikloje aspektai (proc., N=15)

Dauguma tyrime dalyvavusių jaunuolių priklausančių jaunimo nevyriausybinėms organizacijoms buvo aktyvūs jų nariai, apie 70 proc. jų dalyvavo valdymo organų rinkimuose, organizavo renginius ir veiklas, užėmė organizacijoje vadovujančias pareigas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą

3.6.2.4. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc.)

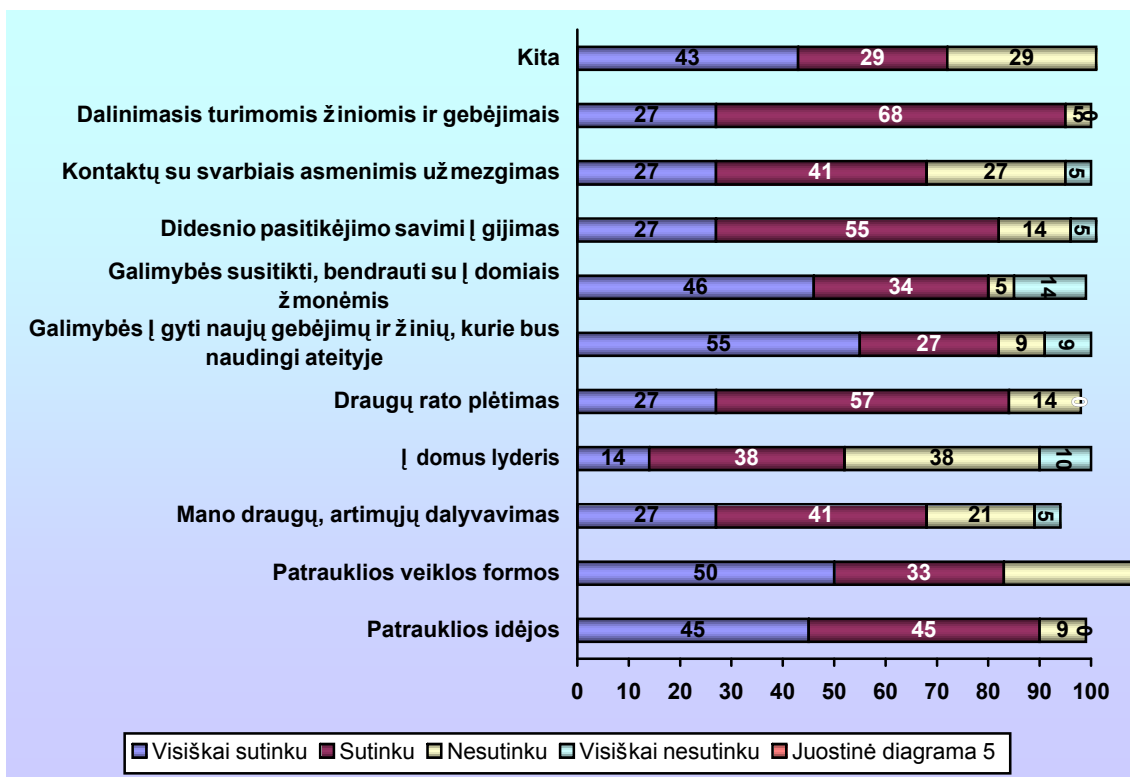
Tiktai 6 proc. tiriamųjų tyrimo metu arba anksčiau yra dalyvavę savanoriškoje veikloje.

3.6.2.5. pav. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc.)

Tikrai 2 proc. tiriamųjų pripažino priklausantys vienai kuriai neformaliai grupei ar stiliui, pvz., reperiams, baikeriams, gotams, emo ir pan.).

Tiriamųjų dalyvaujančių nevyriausybinių organizacijų, savanoriškoje veikloje ir priklausančių neformalioms grupėms buvo prašoma nurodyti dalyvavimo motyvus.

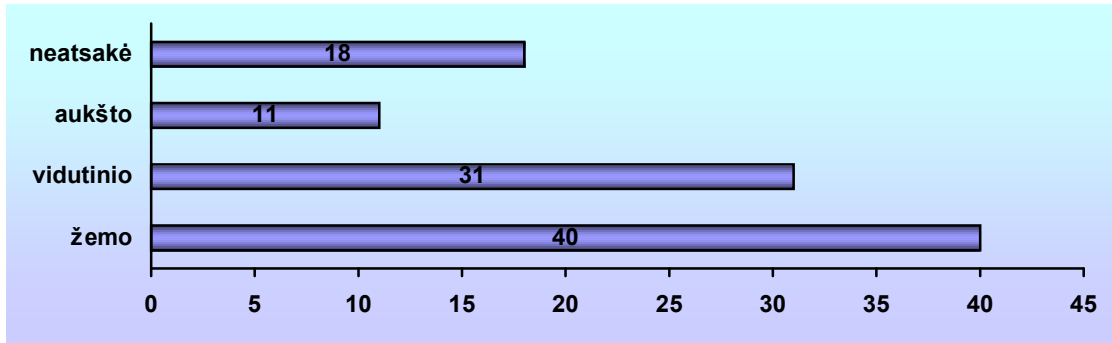

3.6.2.6. pav. Pilietinėje veikloje dalyvauti skatinantys motyvai (proc., N=22)

Su dauguma įvardytų motyvų įvairiose visuomeninėse veiklose dalyvaujantys tiriamieji buvo linkę sutikti, galbūt mažiau tiriamųjų sekė ar žiūrėjo į organizacijų lyderius, taip pat mažiau svarbus buvo kontaktų su svarbiais žmonėmis užmezgimas.

Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose,

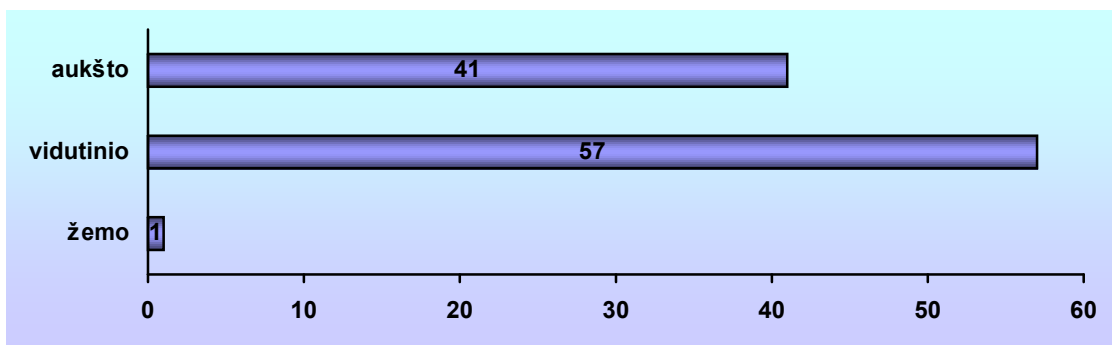
dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą o 7 – aukštą aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.

3.6.2.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

Tiriamųjų aplinka kaip ir patys tiriamieji pasižymi silpnu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje, net 40 proc. tiriamųjų aplinka buvo įvertinta žemai pagal šį rodiklį ir tik 11 proc. aukštai. Nustatytos sąsajos tarp aplinkos ir pačių tiriamųjų pilietiškumo ir labdaringumo rodiklių. Kuo daugiau pilietiškumo ir labdaringumo apraiškų yra jaunuolių aplinkoje, tėvų ir draugų elgesyje, tuo daugiau jų yra ir pačių jaunuolių elgesyje ($k=0.484$, $p=0.000$).

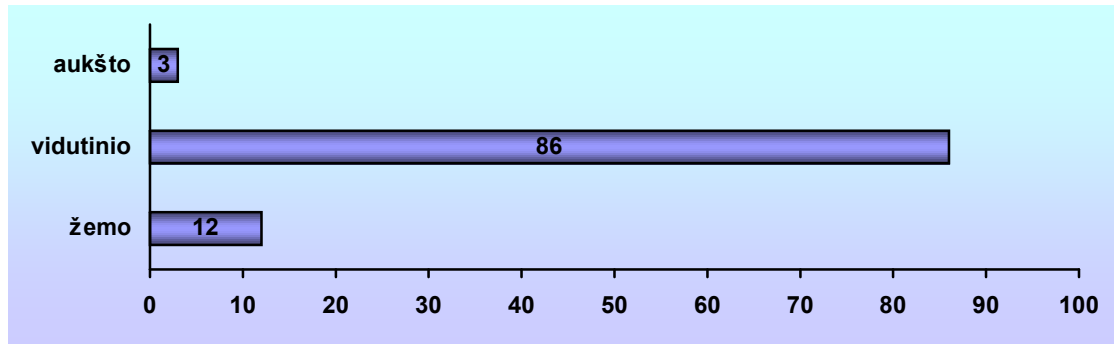
Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą o 7 – aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

3.6.2.8. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=129)

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai yra gan aktyvūs mokinių savivaldos veikloje, tik 1 proc. tirtų moksleivių patenka į žemo aktyvumo grupę .

Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 32 iki 8. Kur 32 reiškia žemą, o 8 – aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis.

3.6.2.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=71)

Tyrimo dalyvavę studentai skirtingai nei moksleiviai rodė, žemą ir vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje, galima daryti prielaidą, kad studentiškame amžiuje aktyvumas savivaldoje mažėja lyginant su mokykliniu.

Kokybinio tyrimo metu jaunimo buvo prašoma parašyti, kas lemia jų pilietinį aktyvumą. Kokybinio tyrimo duomenys rodo, kad 14-18 metų *jaunuolių aktyvumą* lemia mėgstamos veiklos turėjimas („Dalyvauju ten, kur yra daug sporto“), *artimų žmonių ar šeimos narių palaikymas bei paskatinimas* („tėvų kurie palaiko ir padeda mokytis“, „gyvenimas, šeima“).

O pasyvumą (aktyvumo nebuvimą) lemia *per didelis krūvis mokykloje* („Neaktyvus mokykloje būnu dėl to, kad labai daug kaltį galvą informacijos reikia ir viskas susipina“), *veiklos įvairovės trūkumas* („Ne visada įdomu būna tai, ką pasiūlo (kur dalyvauti)“), *tingėjimas, nesudomina veiklos* („Tai nėra labai įdomu, nes tai užima daug laiko pasiruošti, padaryti plakatus ir pan“, „tingėjimas“).

19-29 metų jaunuolių neaktyvumą lemia: *laiko, intereso stoka, menkas savęs vertinimas* („Per mažas pasitikėjimas savimi, neturėjimas tvirtos nuomonės“), *didelis užimtumas, informacijos apie NVO trūkumas* („per mažai informacijos apie NVO veiklą“), *draugų nedalyvavimas kartu* („draugai nedalyvauja“).

Apibendrinus jaunuolių pasisakymus apie tai, ką reikėtų padaryti, kad jaunimas taptų aktyvesnis, galima išskirti šias priemones:

- *Mokymosi krūvio ir proceso tobulinimas* („Paįvairinti mokslą“, „Reikia patiems daugiau mokytis“, „Nedaug informacijos jiems kalti į galvą“) – 14-18 m. jaunuolių nuomonė;

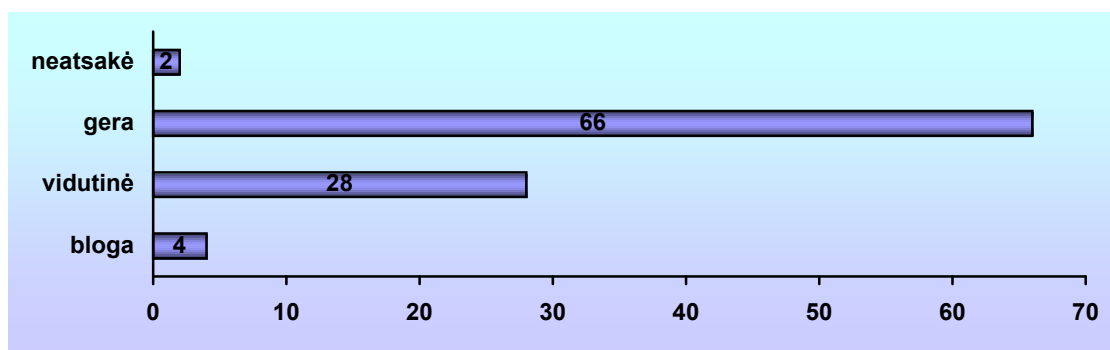
- *Naudoti įvairias skatinimo priemones* („Sugalvoti apdovanojimus, daryti linksmesnes akcijas, o ne taip kaip visada“, „Ką nors pažadėti“, „Duoti diplomus ir prizus“, „Reikia raginti, duoti paskatą kažkuo sudominti“) – 14-29 metų jaunuolių nuomonė;
- *veiklų aktualumas* („Reiktų kad akcijos būtų įdomios ir aktualios“) – 14-18 m. jaunuolių nuomonė;
- *veiklų įvairovė* („Padaryti jaunimui daugiau pramogų, užsiėmimų, kad nesišlaistytų gatvėse ir nepijokautų“, „Reiktų tėvams su jaunimu kalbėti, galbūt kurti būrelius, kuriais susidomėtų“) – 14-29 metų jaunuolių nuomonė ;
- *tobulinti auklėjimą* („Viską lemia auklėjimas bei interesai ir požiūriai“) – 19-29 metų jaunuolių nuomonė;
- *jaunimo teisių apribojimas* („Daugiau jiems veiklos ir mažiau teisių“) – 19-29 m. jaunuolių nuomonė;
- *informacijos sklaida* („Labiau reklamuoti, kvieti kokią nors veiklą kuri juos sudomintų“, „Viešinti, reklamuoti“) – 19-29 metų jaunuolių nuomonė.

Galima teigti, kad jaunuoliai nenurodė nei vienos priemonės, kuri didintų jų iniciatyvumą pasitikėjimą savimi ir mažintų tingėjimą.

3.7. Fizinė ir psichinė sveikata

Šios srities rodiklius galima išskirti į dvi grupes. Pirmojoje grupėje fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodikliai. Antrojoje grupėje psichinės sveikatos rodikliai: psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikos. Trečiojoje grupėje lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į abortus, ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

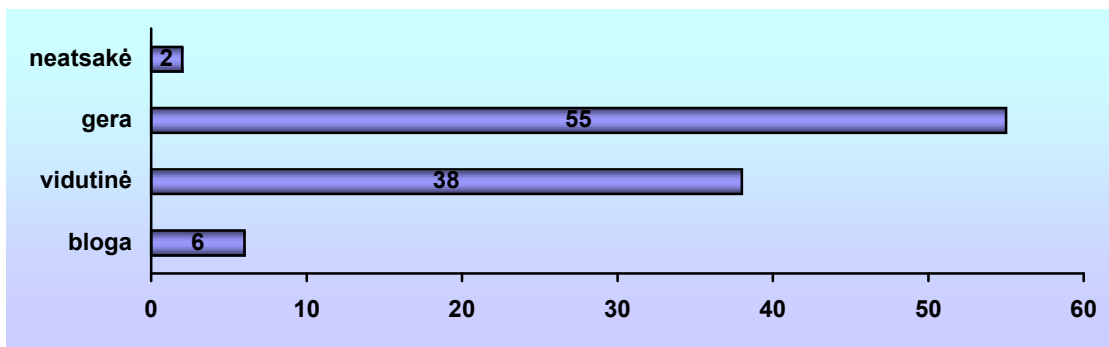
Fizinės savijautos suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, svaigstanti galva ir apetito trūkumai.

3.7.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc.)

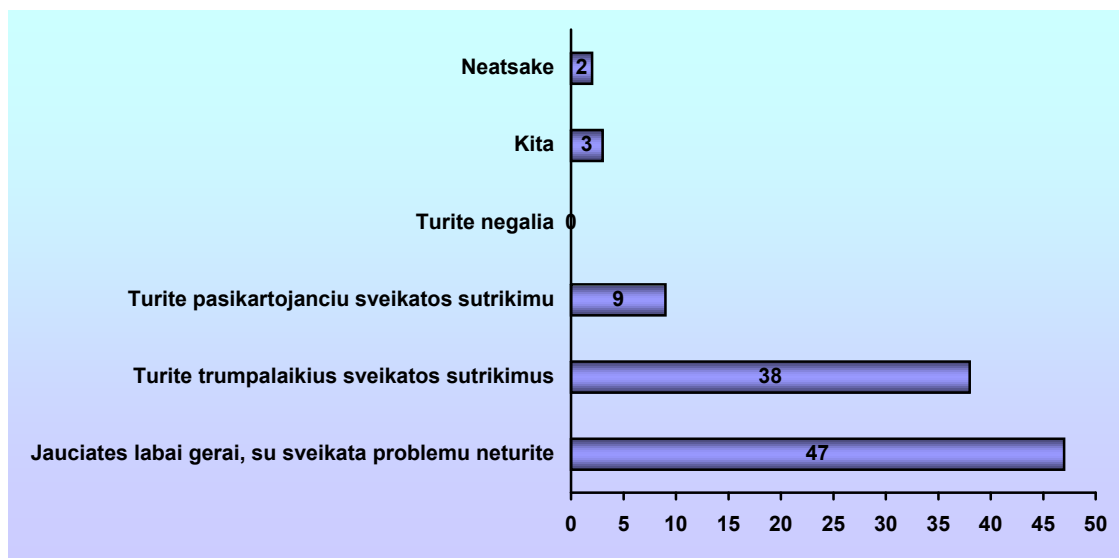
Pagal fizinius simptomus, tik 4 proc. tiriamųjų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip blogą ir labai blogą dar 28 proc. buvo rizikos grupėje, nes jie turėjo tam tikrą kiekį negalavimų.

Psichinės savijautos suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip nervingumas, darbingumo, energijos trūkumas, vienišumas, liūdesys, nerimas, nepasitenkinimas ir pan.

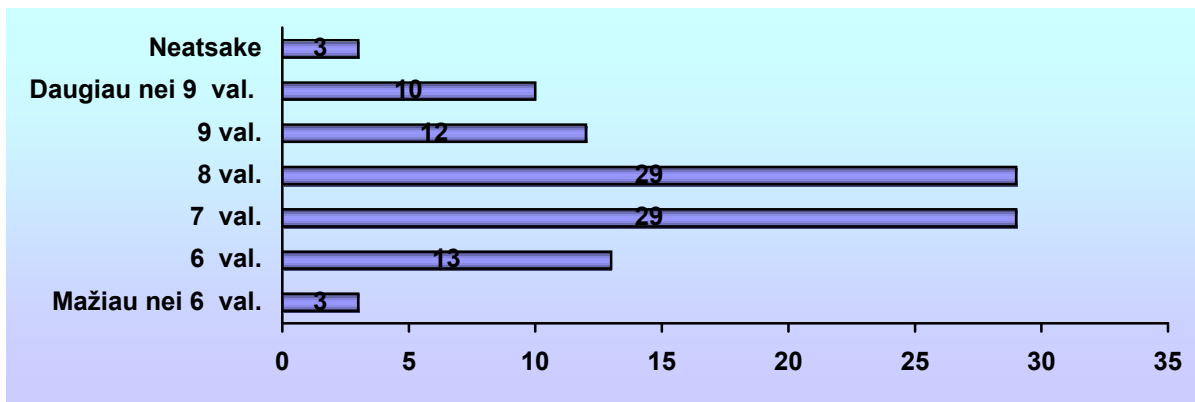
3.7.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos rodiklį (proc.)

Pagal psichinės savijautos rodiklį buvo 6 proc. tiriamųjų turėjo rimtų psichologinių, emocinių nusiskundimų, dar 38 proc. buvo rizikos grupėje, nes turėjo tam tikrą kiekį geros savijautos trikdžių. Nustatytas koreliacinis ryšys tarp fizinės ir psichinės savijautos, jei blogėja viena, tai blogėja ir kita ($k=0.600$, $p=0.000$). Taip pat nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai vyrų ir moterų grupėse, moterys dažniau nei vyrai turėjo tiek fizinių, tiek psichinių negalavimų ($p=0.000$).

3.7.3. pav. Subjektyvus sveikatos būklės vertinimas (proc.)

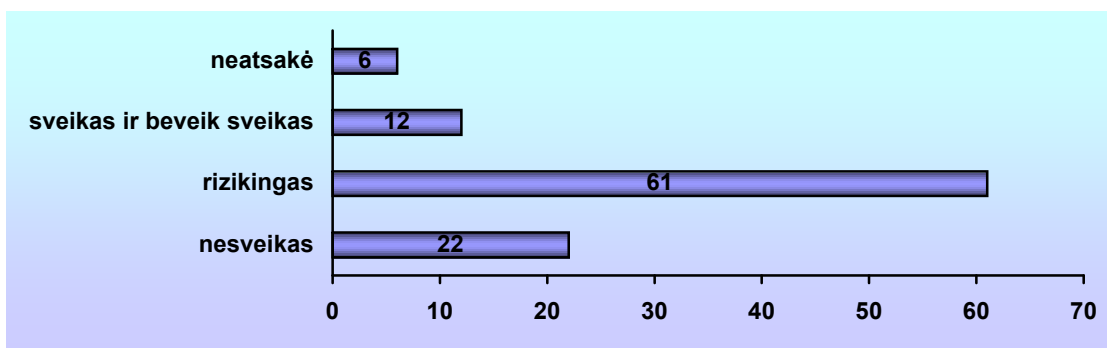
Beveik pusė tiriamųjų jautėsi gerai ir sveikatos problemų neturėjo, taip pat į apklausą nepateko jaunų žmonių su negalia. Tačiau 38 proc. turėjo trumpalaikius ir 9 proc. pasikartojančius sveikatos sutrikimus. Buvo nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo ir fizinės bei psichinės savijautų rodiklių ($k=-0.327$, $p=0.000$ ir $k=-0.303$, $p=0.000$).

3.7.4. pav. Vidutinė miego trukmė per pastarąjį mėnesį (proc.)

Dažniausiai nurodoma vidutinė miego trukmė yra 8 ir 7 valandos, tačiau buvo 16 proc., kurie vidutiniškai miegojo 6 ir mažiau valandų per parą.

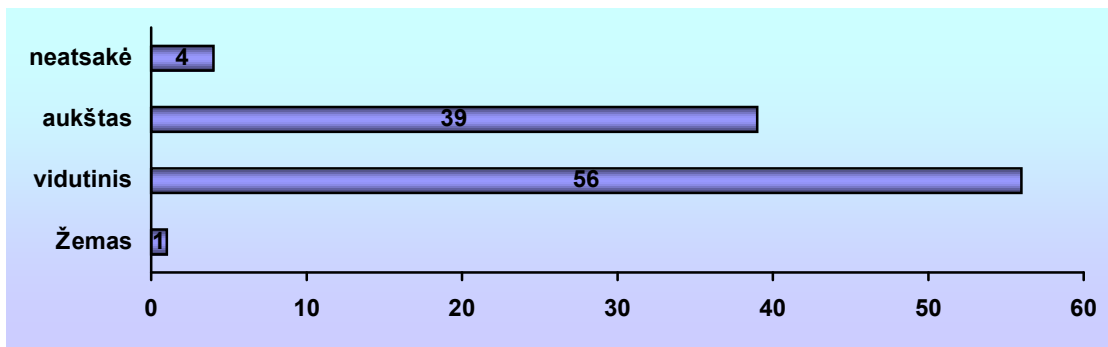
Sveiko gyvenimo būdo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apibūdinančiais sveiko gyvenimo būdo požymius. Sveiko gyvenimo būdo rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesveiką, o 24 – sveiką gyvenimo būdą/gyvenseną, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo sveikesnis gyvenimo būdas.

3.7.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sveiko gyvenimo būdo rodiklį (proc.)

Tiktai 12 proc. tiriamųjų gyvenimo būdą galima apibūdinti kaip sveiką ir labai sveiką 22 proc. kaip nesveiką ir likusį kaip rizikingą. Rysių tarp gyvenimo būdo ir psichinės bei fizinės savijautos rodiklių nebuvo nustatyta.

Savęs vertinimas, taip pat suminis rodiklis. Tinkamiausias yra realus savęs vertinimas, kai vertinimas atitinka gebėjimus ir pasiekimus, tai sunku nusakyti matuojant vien savęs vertinimą tačiau rizikos grupei galima priskirti tuos, kurie labai žemai ir labai aukštai save vertina. Nes tie kurie turi labai žemą savivertę jaučiasi nepilnaverčiai, neturi pasitikėjimo savimi, o tie, kurie labai aukštai save vertina, priešingai turi per gerą nuomonę apie save ir linkę pervertinti savo jėgas, todėl yra rizikoje būti atstumti bendraamžių.

3.7.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savęs vertinimo rodiklį (proc.)

Vidutinė savęs vertinimo rodiklio reikšmė buvo 29.98, 54 proc. tiriamųjų buvo virš vidutinės reikšmės. Bendrai tiriamieji buvo linkę save vertinti tik gerai ir labai gerai, tikrai 1 proc. tiriamųjų buvo galima priskirti prie žemos savivertės jaunuolių.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, į atsakymą, kodėl bedraamžių prastas požiūris į save, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai:

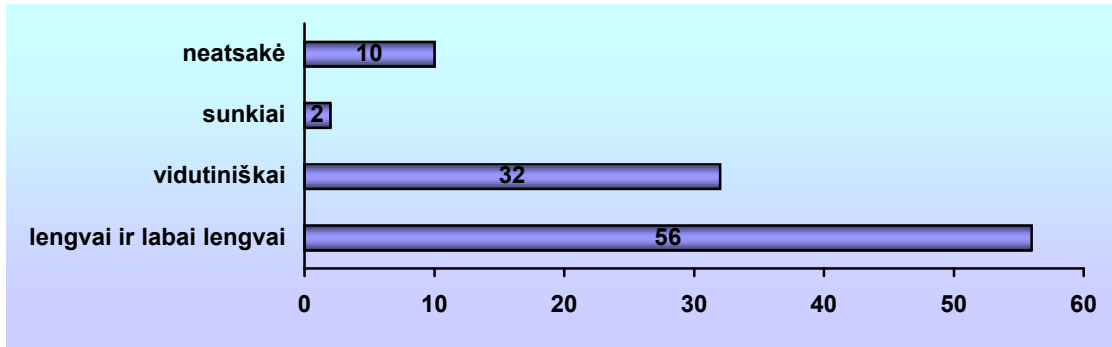
- *nepasitiki savimi* („Nes nepasitiki savimi“, „Nes jeigu vieną kartą jiems nepasiseka, jie galvoja, kad yra nevykėliai“, „Nes jaučiasi negražūs“);
- *prioritetą teikia kitų nuomonei* („Nes per daug rūpi kitų nuomonė“, „Todėl, kad kiti taip sako, o jie tiki“, „Nes jie nori būti tokie kaip kiti, o ne tokie, kokie yra“).
- *auklėjimo spragos*;
- *kompleksai* („Išsivystę daug kompleksų, kadangi dabartinis jaunimo idealas toli gražu ne toks tobulas ir teisingas, koks turėtų būti“).

Taip pat jaunuoliai nurodo ir priemones, kurios padėtų **pakeisti bendraamžių požiūrį į save**. Šios priemonės apima šias kategorijas:

- *dėmesys sau* („Kad dažniau kreiptų dėmesį į save“;
- *pasitikėjimas savimi* („Pamėginti dar kartą ir galvoti, kad tu toks vienintelis“, „Tu esi unikalus ir tikėk savimi“).
- *kitų nuomonės nepaisymas* („Mokytis ir nekreipti dėmesio į kitus“, „Mažiau atsižvelgti į kitus“, „Nekreipti dėmesį į kitų sakymus kaip atrodai“, „Mažiau elgtis kaip vaikui“, „Nekreipti dėmesio į tai, ką sako kiti. O gyventi taip, kad jam pačiam būtų gerai“);
- *pakeisti požiūrį, mąstymą*.

Galima teigti, kad jeigu jaunuoliai įvardijo prasto požiūrio į save priežastis, tai ir priemonės numatė adekvačias.

Į vykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius. Įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 24 reiškia žemą, o 8 stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje, studijų įstaigoje arba darbe.

3.7.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklį (proc.)

Vidutinė įvykių kontrolės rodiklio reikšmė buvo 12.85, daugiau nei pusei (56 proc.) tiriamųjų lengvai ir labai lengvai sekėsi įveikti problemas ir kontroliuoti įvykius ir tikrai 2 proc. tai sekėsi atlikti sunkiai. Nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklio ir savęs vertinimo ($k=-0.311$, $p=0.000$), psichinės savijautos ($k=-0.291$, $p=0.000$) ir fizinės savijautos ($k=-0.294$, $p=0.000$) rodiklių, kuo geresni gebėjimai įveikti problemas ir kontroliuoti įvykius, tuo aukštesnis savęs vertinimas ir geresnės tiek psichinė, tiek fizinė savijautos.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustųsi**, jei:

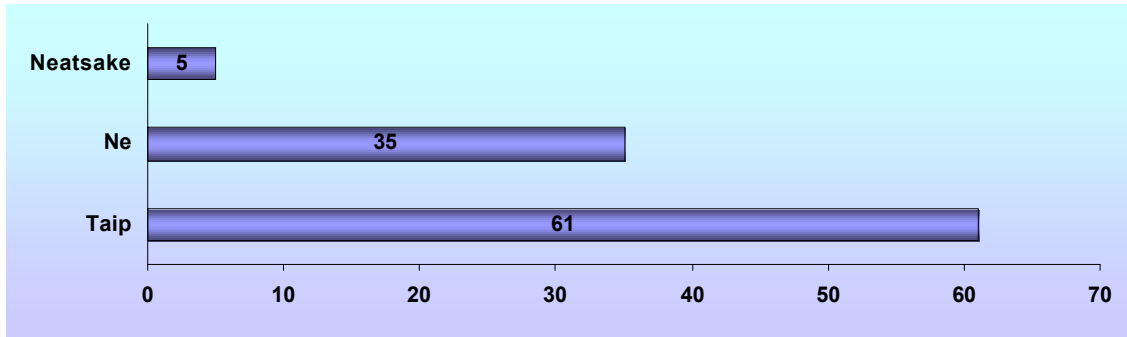
- klausytų artimųjų („Klausyti tėvų“);
- klasėse būtų gera aplinka („Padaryti gerą aplinką klasėse“, „Nesityčiot iš jų, padėti jiems“, „Pagerinti sąlygas“).

Galima teigti, kad jaunuolių psichologinė savijauta priklauso nuo dviejų aplinkų: namų ir mokyklos.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai psichologiškai geriau jaustųsi, jei:

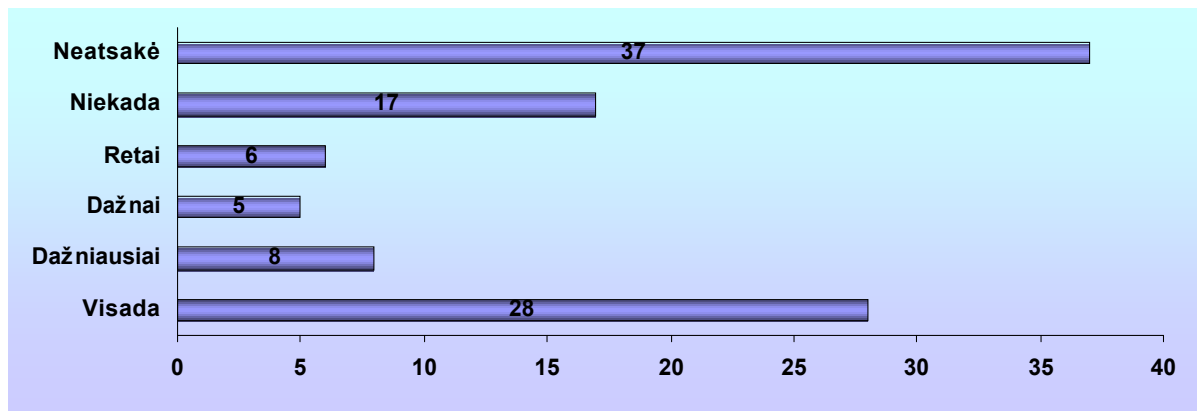
- keistų aplinką („Manau reiktų pakeisti visą aplinką, kurioje jie dažniausiai būna“);
- daugiau bendrautų („Daugiau bendrauti aktualiomis temomis, pvz., sporto šakos, žodžiu apie tai, yra įdomu jaunimui“);
- ugdytų gyvenimo įgūdžius („Ugdyti gyvenimo įgūdžius“);
- skaitytų knygas („Priversti juos daugiau skaityti knygų“);
- būtų suteikiama pagalba („Kiekvienas yra individualus, bet jautriems pagalba neprošal“);
- pagerėtų ekonomika („Pagerinti ekonominę situaciją“);
- patys pasirūpintų savimi („Patiems rūpintis savo psichologine sveikata“).

Lytinei elgsenai apibūdinti parinkti elgesio ir nuostatų pvz. Į abortus, santuoką rodikliai, jie susiję su fizine sveikata ir morale.

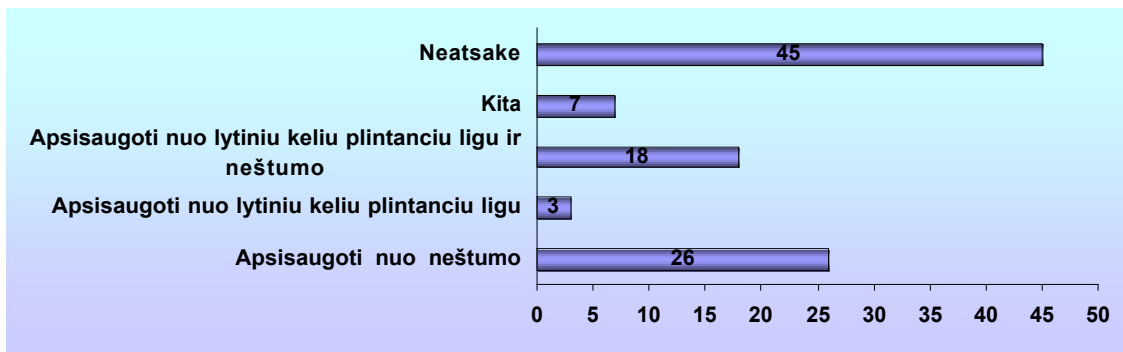
3.7.8. pav. Yra turėję lytinių santykių (proc.)

Daugiau nei pusė (61 proc.) nurodė, kad yra turėję lytinių santykių, vyrų daugiau nei moterų turėjo lytinių santykių ($p=0,02$), taip pat nustatyti statistiškai reikšmingi skirtumai pagal amžiaus grupes, kuo jaunesni tuo mažesnė dalis turėjo lytinių santykių.

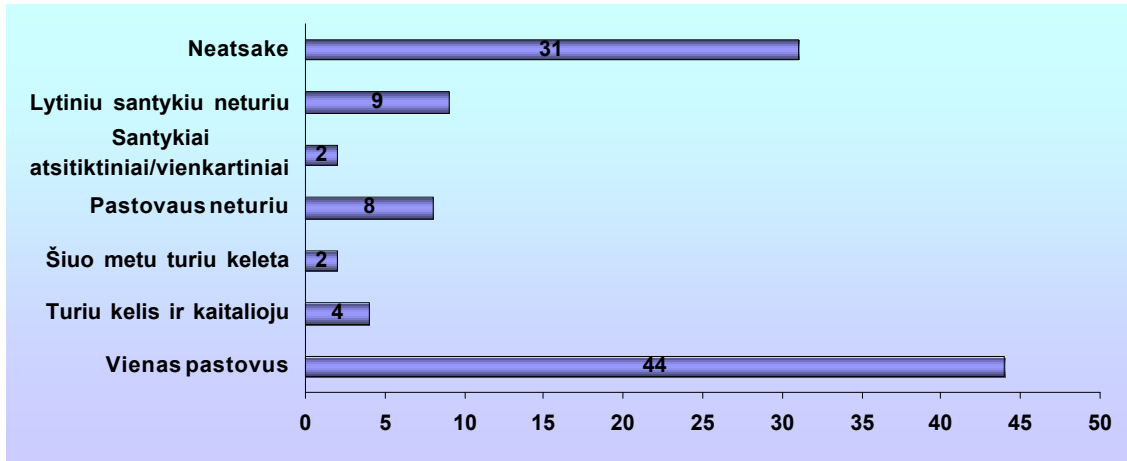
3.7.9. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimas (proc.)

Tikėtai 28 proc., t.y., pusė pradėjusių lytinį gyvenimą kontraceptines priemones naudoja visada.

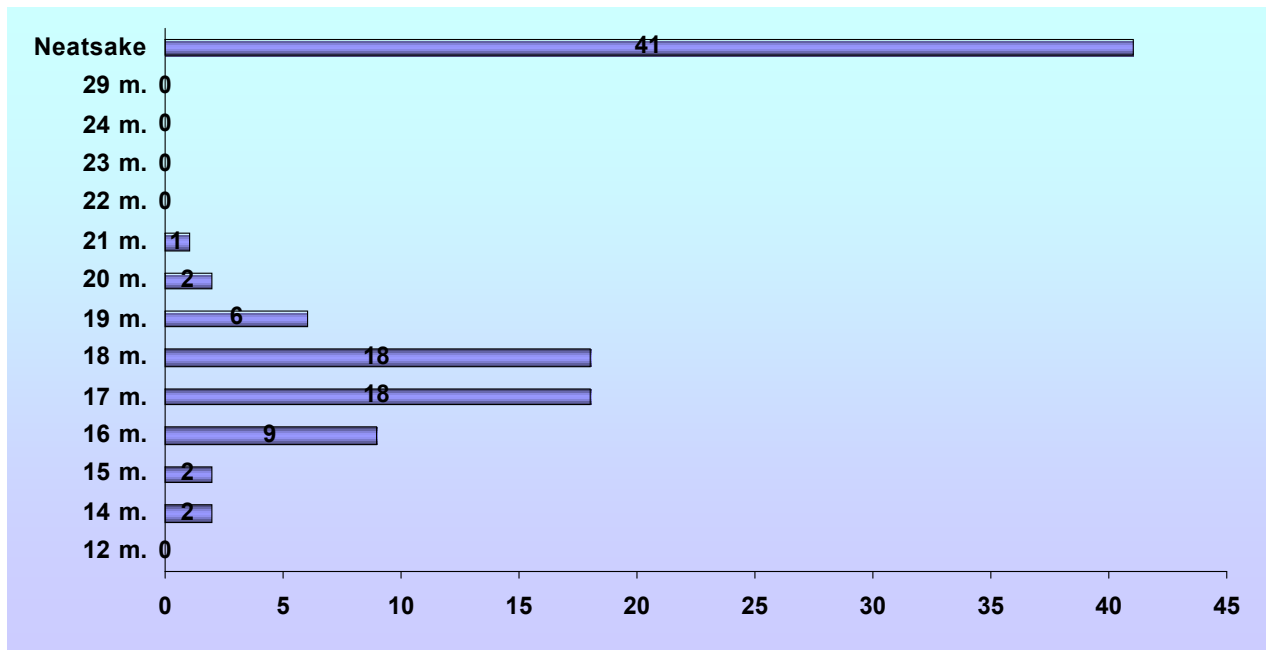
3.7.10. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimo priešastys (proc.)

Tikėtai 21 proc. nurodė, kad kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų, 44 proc. – apsisaugoti nuo neštumo.

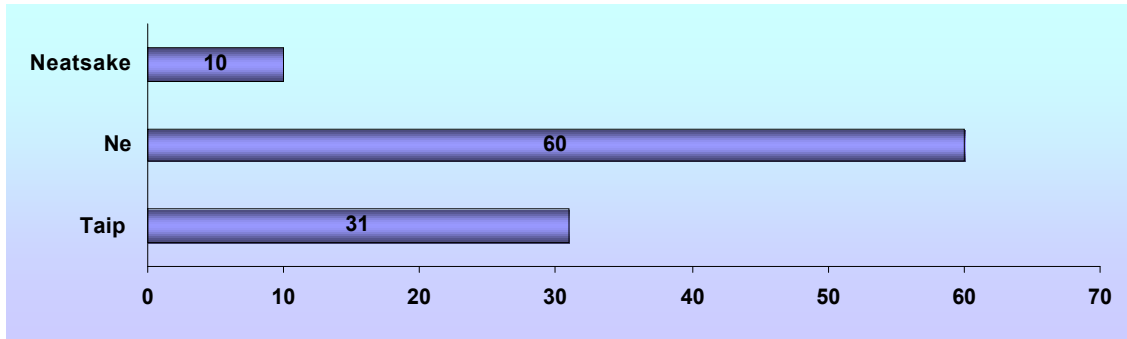
3.7.11. pav. Lytinių partnerių skaičius (proc.)

Beveik pusė (44 proc.) tiriamųjų nurodė turintis vieną pastovų lytinį partnerį.

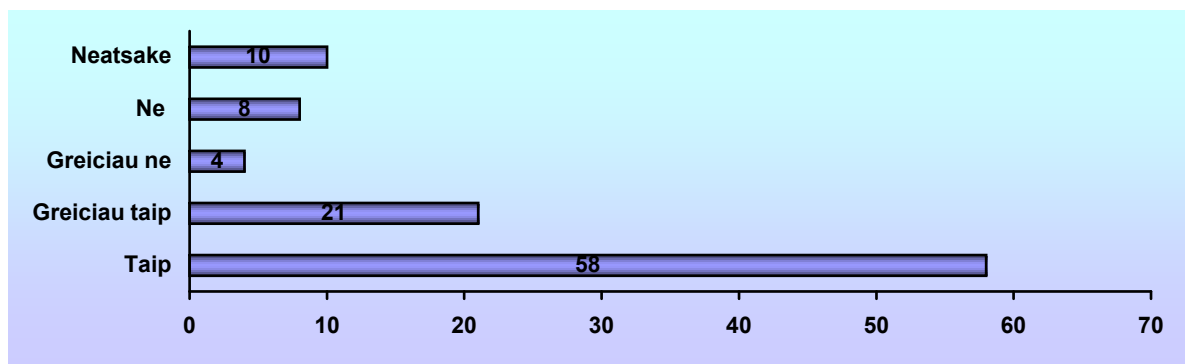
3.7.12. pav. Pirmųjų lytinių santykių amžius (proc.)

Tiktai 4 proc. nurodė, kad lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų, tačiau 31 proc. dar nesulaukę 18 metų.

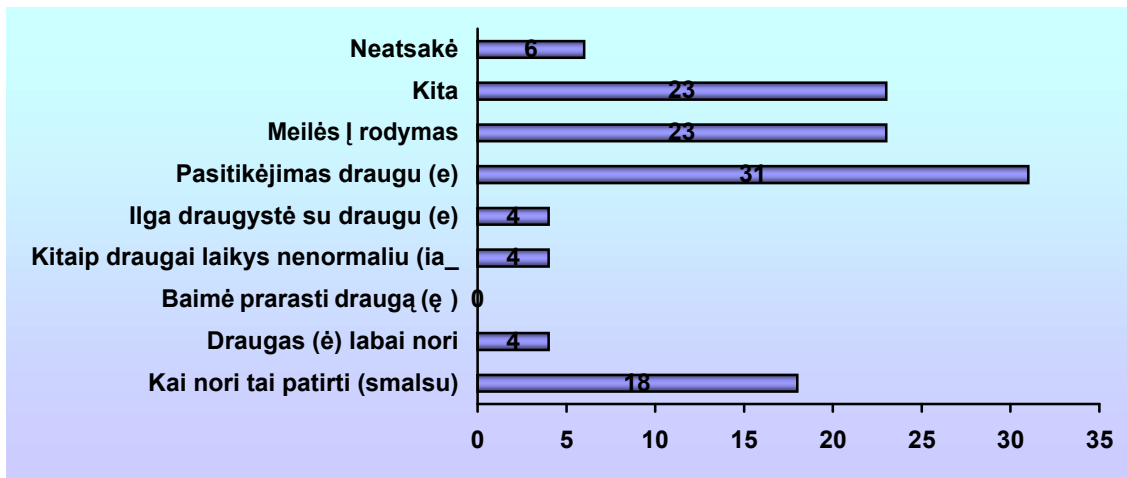
3.7.13. pav. Pritarimas abortams (proc.)

Abortams pritaria 31 proc. tiriamųjų.

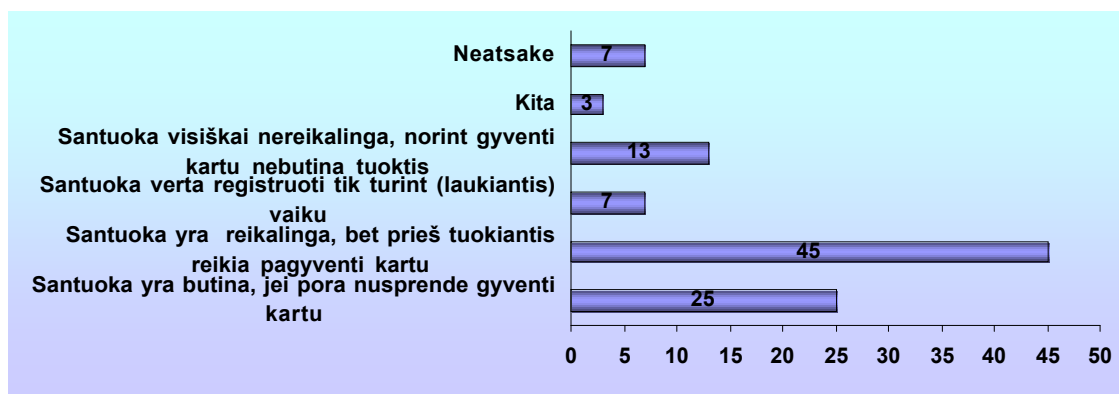
3.7.14. pav. Ikivedybinių lytinių santykių pateisinimas (proc.)

Ikivedybiniams lytiniais santykiams nepritaria vos 12 proc. tiriamųjų.

3.7.15. pav. Ikivedybinių lytinių santykių pateisinimo priežastys (proc.)

Dažniausiai minimos ikivedybinių lytinių santykių pateisinimo priežastys buvo pasitikėjimas draugu (31 proc.), meilės įrodymas (23 proc.), smalsumas arba noras patirti (18 proc.).

3.7. pav. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc.)

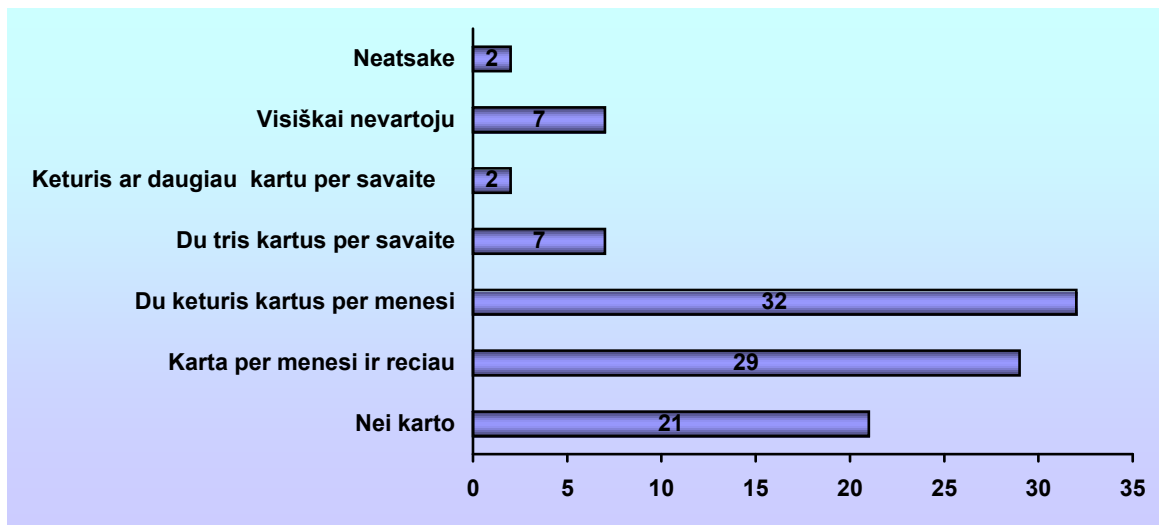
Griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi 25 proc. tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kad pora nusprendžia gyventi kartu, dar 52 proc. manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų. O 13 proc. manė, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai numato priemones, kaip galima patobulinti/sukurti, kad jų amžiaus jaunuoliams netrūktų informacijos apie **lytinius santykius ir šeimos planavimą**. Rekomedacijos nukreiptos į formų įvairovę: daugiau praktikos, asmeninis pokalbis, paskaitos. Iš esmės visi sutinka, kad reikia apie tai kalbėti.

Apibendrinus 19-29 metų jaunuolių pasisakymus, galima teigti, kad rekomedacijos taip pat nukreiptos į formų įvairovę: būreliai, šeimos pokalbiai, internetas, klubai, organizacijos. Siūloma užsiimti prevencine veikla. Jaunimas dažniausiai teigia, kad tobulinti nieko nereikia, daug jau nuveikta šioje srityje. Bėlieka tik domėtis („Sukurti ar tobulinti nereikėtų nieko, visko yra per akis, tik niekas iš jaunimo nesigilina ir nesidomi“, „Nemanau, kad trūksta informacijos. Tamsi visuomenė, mažai bendravimo šeimoje, pinigų trūkumas jaunuolių kišenėse“, „Sukurta daug. Reikia tiesiog labiau viešinti. Lytinis švietimas turėtų būti dėstomas kuo anksčiau.“).

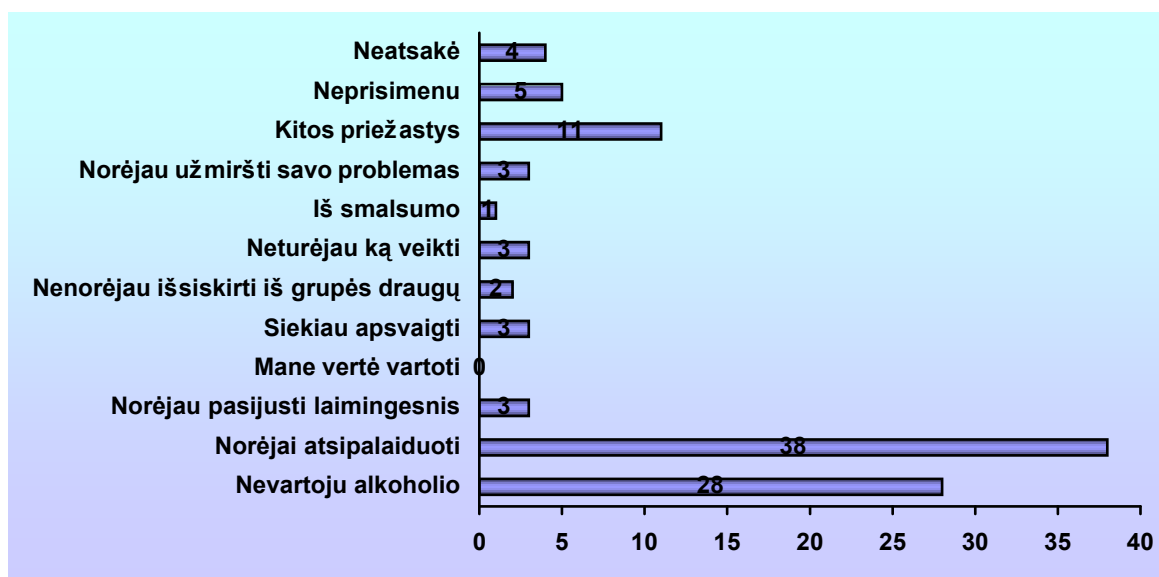
3.8. Įpročiai ir gyvenimo būdas

Šiai sričiai atspindėti parinkti priklausomybių (alkoholio, narkotikų, rūkymo, migdomųjų, interneto lošimo), sportavimo ir mitybos įpročių rodikliai.

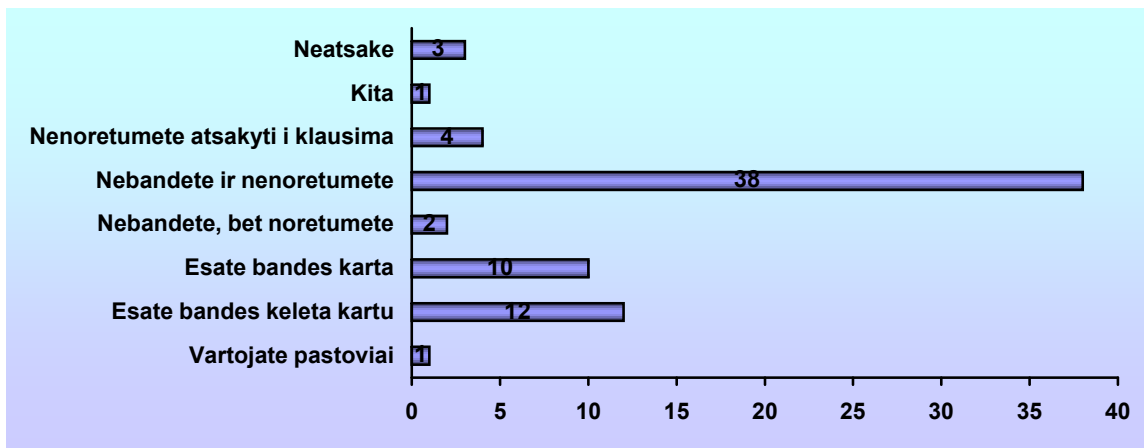
3.8.1. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

Tiktai 7 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, tačiau tikrai 9 proc. pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kelis ar keletą kartų per savaitę.

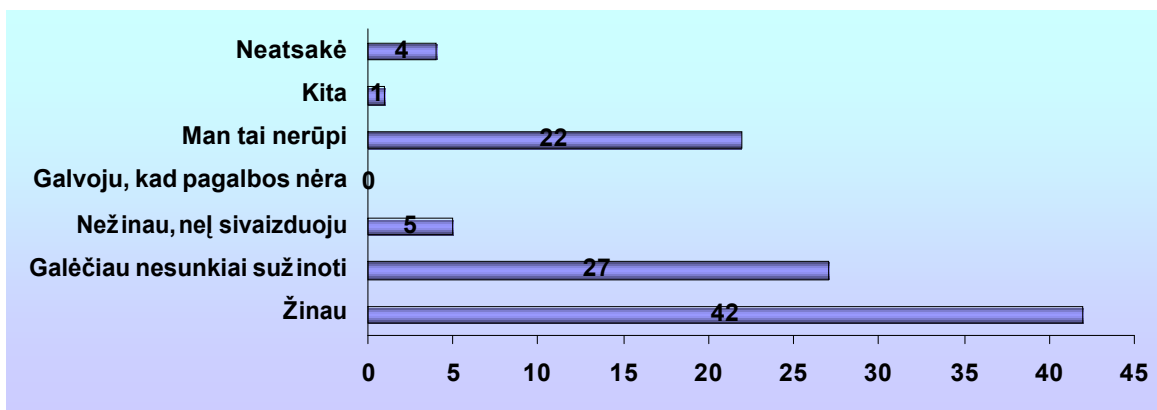
3.8.2. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo priežastys (proc.)

Dažniausiai (38 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti, beveik visos kitos priežastys nepasiekė 5 proc. ribos. Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (3 proc.) ir norėję užmiršti savo problemas (3 proc.).

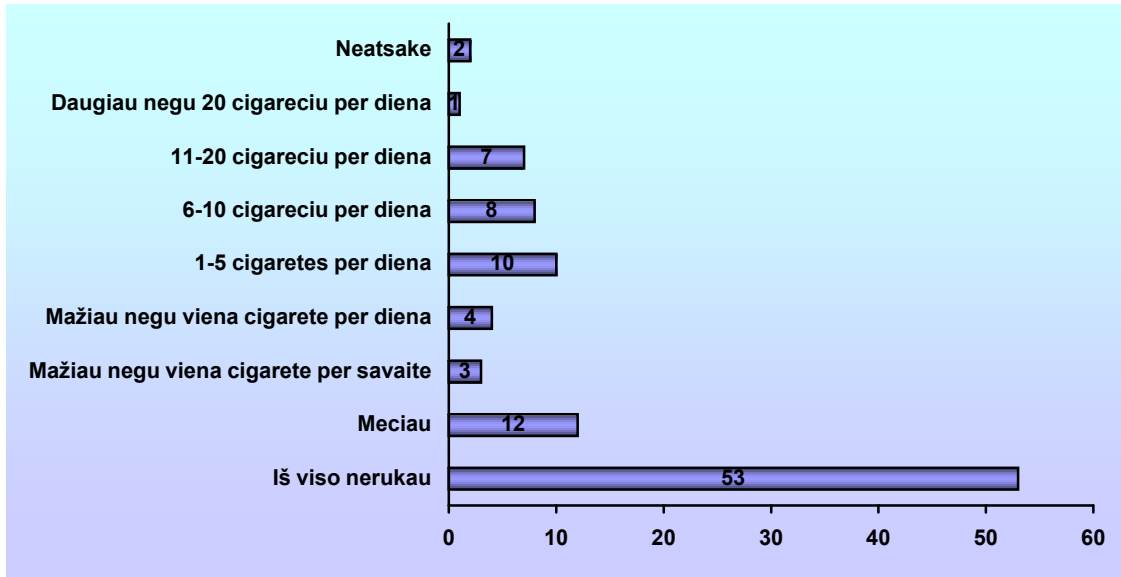
3.8.3. pav. Santykis su narkotikų vartojimu (proc.)

Kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė 38 proc. tiriamųjų. Susirūpinimą kelia linkę rizikuoti, su narkotikais eksperimentuoti jaunuoliai, 10 proc. narkotikų bandė vieną, o 12 proc. – keletą kartų. Tik tai 1 proc. pripažino, kad narkotikus vartoja pastoviai, tačiau buvo dar 4 proc., kurie nenorėjo atsakinėti į šį klausimą, nenoras, taip pat gali rodyti problemas buvimą

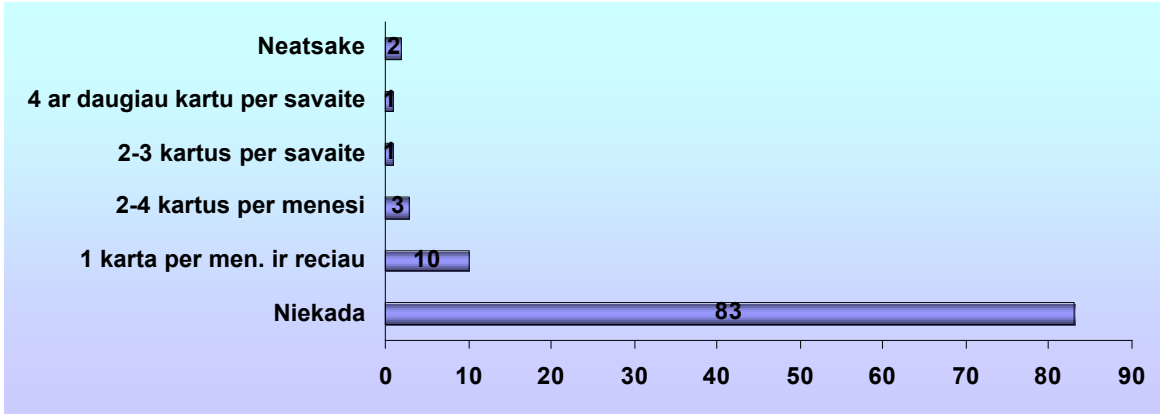
3.8.4. pav. Žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (proc.)

Nemažai (42 proc.) tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo, dar 27 proc. galėtų nesunkiai apie tai sužinoti.

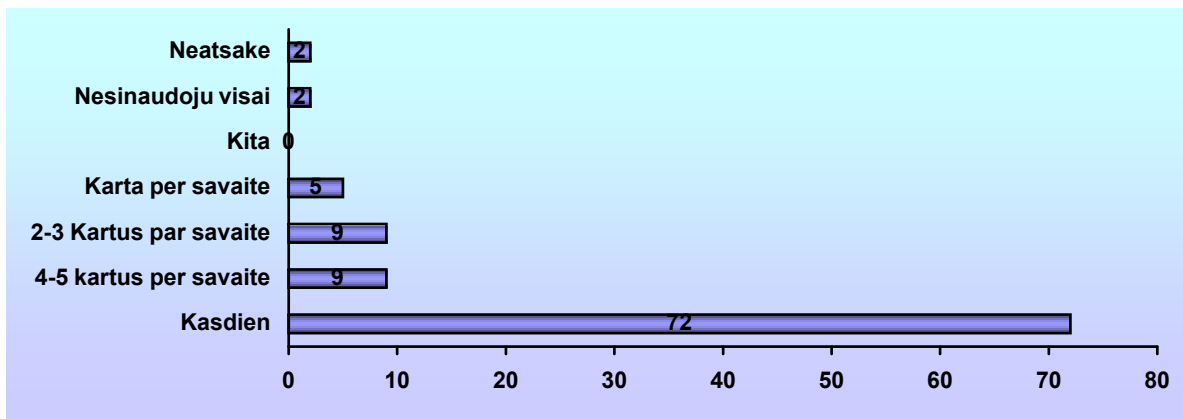
3.8.5. pav. Rūkymo (cigarečių, pypkės, cigarus ir kt.) dažnumas per paskutines 30 dienų (proc.)

Pusė (53 proc.) tiriamųjų nurodė, kad nerūko, 12 proc. – metė rūkyti, tačiau 26 proc. tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę).

3.8.6. pav. Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

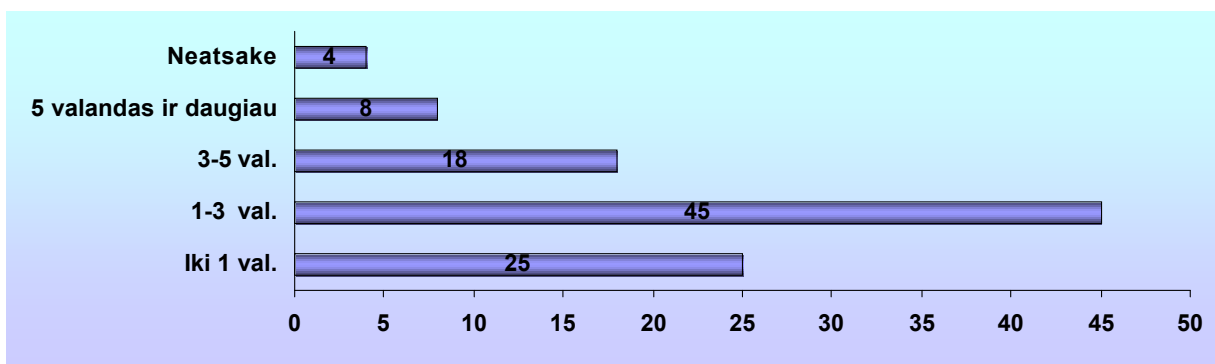
Tyrimo rezultatai rodo, kad 15 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, 2 proc. turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja kelis ir keletą kartų per savaitę.

3.8.7. pav. Naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (proc.)

Internetas jaunų žmonių kasdienybė, 72 proc. nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, dar 18 proc. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę. Ir tik tai 2 proc. pažymėjo, kad internetu nesinaudoja visai.

Kitas svarbus rodiklis apibūdinantis interneto vartojimo įpročius yra internete praleidžiamas laikas.

3.8.8. pav. Laikas vidutiniškai per dieną praleidžiamas internete (proc.)

Dažniausiai (45 proc.) pasitaikanti vidutinė laiko praleidžiamo internete trukmė yra 1-3 valandos per dieną, susirūpinimą kelia 28 proc. tiriamųjų, kurie internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai turi šiuos pagrindinius **žalingus įpročius**: alkoholis, rūkymas. Rečiau įvardintas narkotikų vartojimas („narkotikų naudojimas“, „šnioja gaidį“). Kaip žalingas įprotis įvardintas smurtas, nesimokymas, atikalbinėjimas.

19-29 metų jaunuoliai įvardijo dar ir tokius žalingus įpročius, kaip vagystės, ankstyvi lytiniai santykiai, vandalizmas, smurtas.

14-29 metų jaunuoliai įvardija ir *priemones, kaip galima būtų šalinti žalingus įpročius* (3.8.1. lentelė).

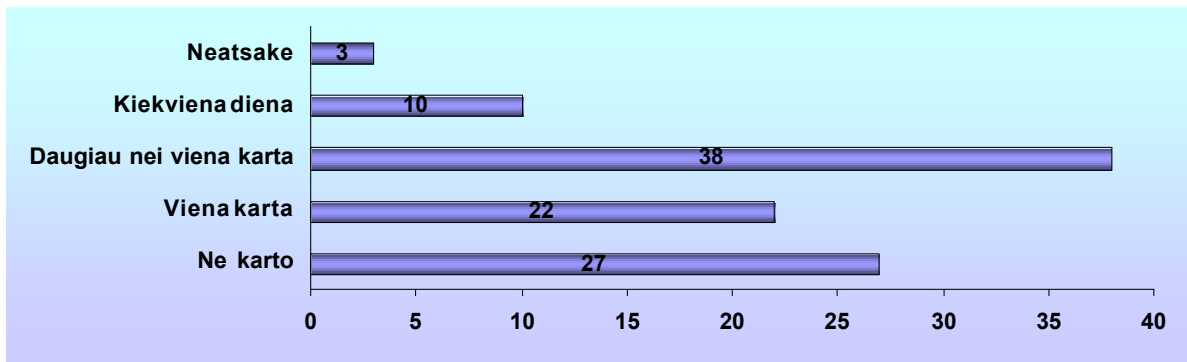
3.8.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių siūlymai žalingų įpročių šalinimui

Kategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Tvarkos griežtinimas	<Griežtinčiau tvarką dėl alkoholio ir cigarečių pardavimo paaugliams>, <Uždrausčiau visiems juos pardavinėti>, <Aktyviau turėtų veikti policija ir turėtų saugot tuos, kurie rūko, geria>, <Didinti baudas už alkoholio ir tabako pardavimą nepilnamečiams>, <Uždrausčiau alkoholį bei rūkymą iki tam tikro amžiaus>, <Į teisinčiau vieną iš rūkymo metimo priemonių – Alen Car knygą „Lengvas būdas mesti rūkyti“, kaip alternatyvą valandėlėms, pleistrams ir pan.>
Kontrolė	<Didinčiau parduotuvių ar kitų įstaigų, kur parduodamas alkoholis ar rūkalai kontrolę>, <Neleisčiau rūkyti ir gerti nepilnamečiams>, <Uždrausčiau į Lietuvą vežti rūkalus, sustiprinčiau apsaugą pasieniuose, kad neį vežtų kontrabandą su narkotikais>, <Narkotikų kontrolė visose jaunimo susijimo vietose>, <Uždrausčiau narkotikus, viešose vietose rūkyti, gerti, sutvarkyčiau smurtautojus>
Bausmės	<Bausčiau tuos, kurie tai daro, bausčiau tuos, kurie perka jiems tai>
Mokymosi rezultatai	<Kreipčiau dėmesį į moksleivio veiklą mokykloje. Jei mokosi dvejetais, trejetais, ketvertais, vadinasi jis nesimoko ir jam to nereikia>
Išbandymas	<Prisišniočiau kiek galima daugiau, o tada jau galėčiau mest>
Pagalba (tik 19-29 m.)	<Padėčiau, pasakyčiau kur reikia kreiptis>, <Pirmiausia pati rodyčiau pavyzdį kitiems>, <Į teisinčiau vieną iš rūkymo metimo priemonių – Alen Car knygą „Lengvas būdas mesti rūkyti“, kaip alternatyvą valandėlėms, pleistrams ir pan.>
Švietimas ir prevencija (tik 19-29 m.)	<Daugiau šviesčiau apie žalingų įpročių daromą žalą>, <Daugiau platinčiau žinias apie žalingų įpročių pasekmes>, <Užsiimčiau prevencine veikla>

Jaunuolių įvardintos priemonės apima tokias kategorijas: *tvarkos griežtinimą kontrolę, bausmes, mokymis rezultatus, išbandymą*. Galima teigti, kad priritetas yra teikiamas tvarkos griežtinimui („Griežtinčiau tvarką dėl alkoholio ir cigarečių pardavimo paaugliams“, „Uždrausčiau visiems juos pardavinėti“, „Aktyviau turėtų veikti policija ir turėtų saugot tuos, kurie rūko, geria“) ir kontrolei („Didinčiau parduotuvių ar kitų įstaigų, kur parduodamas alkoholis ar rūkalai kontrolę“, „Neleisčiau rūkyti ir gerti nepilnamečiams“). 19-29 metų jaunuoliai įvardija dar ir šias priemones: *pagalbą švietimą ir prevenciją*

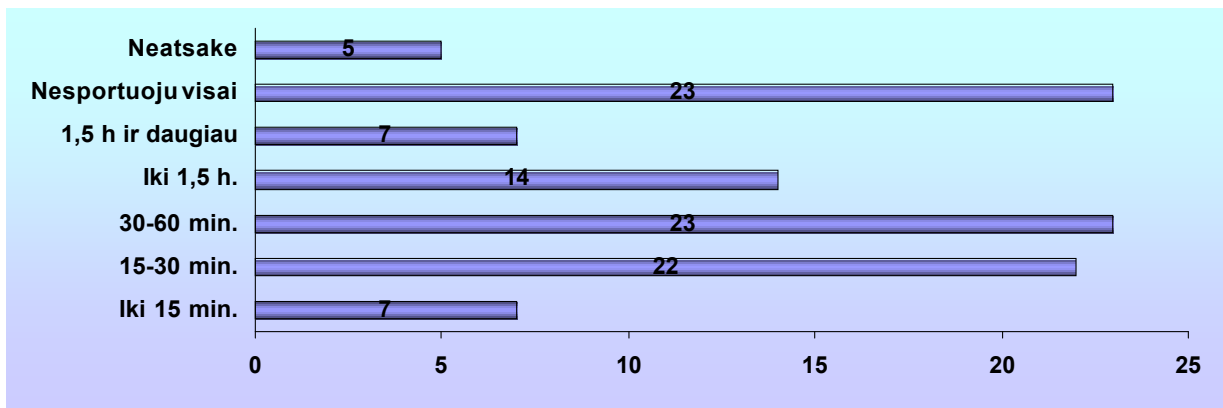
Sportas, judėjimas labai svarbus šiuolaikiniame gyvenime kaip sveikatos šaltinis ir ligų prevencijos priemonė. Judame labai mažai, nes mažai dirbame fizinio darbo, dažniausiai dirbame, mokomės, laisvalaikį leidžiame sėdėdami. Todėl buvo siekiama

išsiaiškinti, kiek kartų per savaitę ir kiek laiko jaunimas sportuoja ne pamokų ir ne paskaitų metu.

3.8.9. pav. Sportavimo dažnumas, kartai per savaitę (proc.)

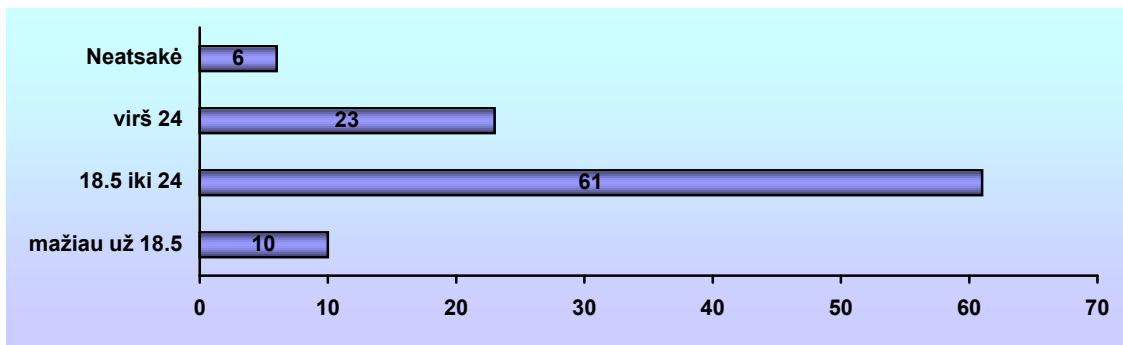
Visai nesportuoja 27 proc. tiriamųjų, vieną kartą per savaitę sportuoja 22 proc. ir 48 proc. sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien. Tokie rezultatai džiugina.

3.8.10. pav. Vidutiniška sportavimo vienu kartu trukmė (proc.)

Vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė labai įvairi, rečiausiai sportuojama vidutiniškai iki 15 minučių bei 1.5 valandos ir ilgiau (po 7 proc.), visi kiti tiriamieji pasiskirsto beveik po lygiai trijose sportavimo trukmės nuo 15 minučių iki 1.5 valandos grupėse.

Pastaruju metu vis dažniau jaunos merginos suseraga valgymo sutrikimais, nervine anoreksija, bulimija. Žiniasklaidos propaguojami itin lieso kūno idealai, dietų ir svorį mažinančių papildų reklama kelia jaunų merginų nepasitenkinimą savo kūno formomis ir norą suliesėti net toms kurios ir taip yra liesos. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas nustatyti ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis.

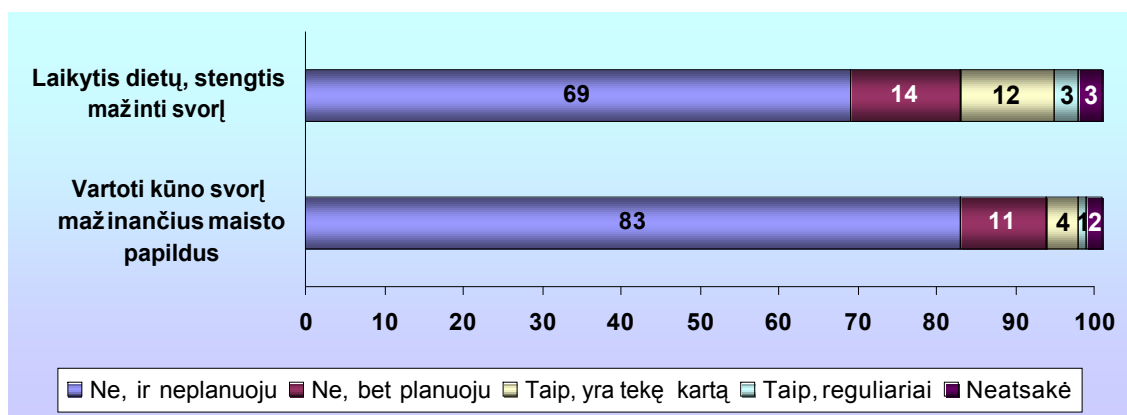

3.8.10. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kūno masės indeksą (proc.)

Kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo 10 proc. tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo 23 proc. merginų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai **mažai fiziškai aktyvūs** todėl, kad:

- *piknaudžiauja žalingais [pročiais* (rūko, geria, daug valgo, sėdi prie kompiuterių);
- *kankina meilė* („meilės kankinimas“);
- *neorganizuotas laisvalaikis* („Todėl kad iš neturėjimo ką veikt šniojam, rūkom, geriam“, „Nes jie visi aptingę“, „Nes jiems viskas neįdomu“);
- *užsiėmimo [vairovės stoka* („Todėl, kad nelabai ir yra tokių užsiėmimų“);
- *bendraminčių stoka* („...neatsiranda bendraminčių“);
- *laiko stoka*.

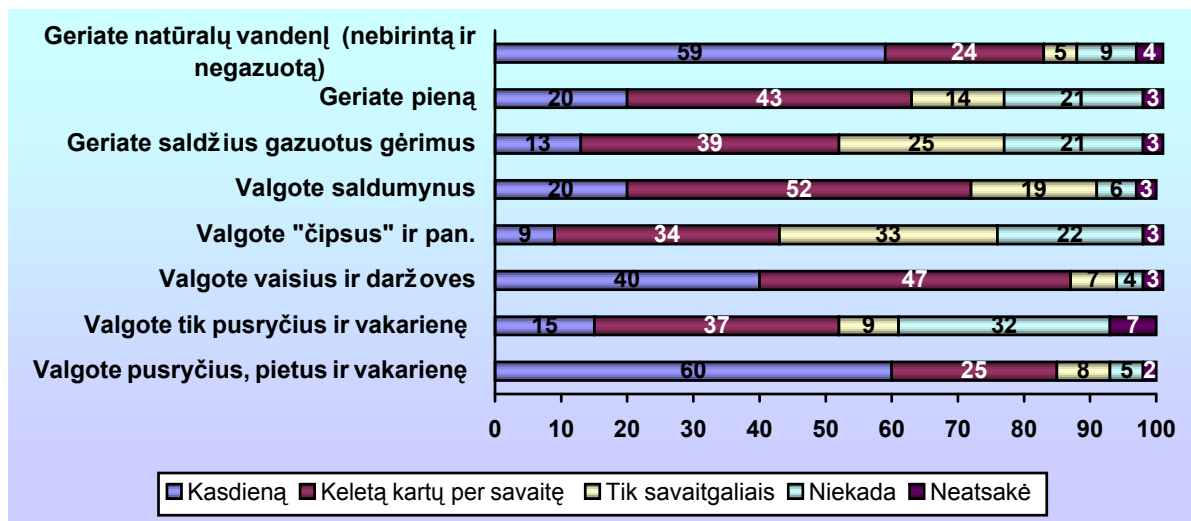

3.8. pav. Per pastarąjį mėnesį teko laikytis dietų ir vartoti kūno svorį mažinančius maisto papildus (proc.)

Susirūpinimo savo kūno apimtimis požymių rodo 29 proc. tiriamųjų, 14 proc. dietos nesilaiko, bet planuoja laikytis, tai gali būti ta grupė jaunuolių, kurie susirūpinę savo figūra, bet niekada savo planų laikytis dietos neįgyvendina, 12 proc. tiriamųjų yra laikę si dietos vieną kartą ir 3 proc. dietų laikosi reguliariai.

Kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų, 1 proc. juos vartoja pastoviai, 4 proc. vartojo vieną kartą ir 11 proc. nevartojo, bet planuoja.

Kalbant apie sveikatingumą ir gyvenimo būdą svarbu pasižiūrėti į mitybos įpročius.

3.8. pav. Pastarojo mėnesio valgymo įpročiai (proc.)

Apibendrintai galima teigti, kad daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra geri, nes 87 kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves, 85 proc. – pusryčius, pietus ir vakarienę, 83 proc. – geria natūralų vandenį, tačiau griežtai žiūrint vandenį reikia gerti kasdien ir tokių tiriamųjų jau yra 69 proc., vaisius ir daržoves taip pat reikėtų valgyti kasdien ir tokių yra tik 40 proc. Saldumynus kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo 72 proc., geria saldžius gazuotus gėrimus – 52 proc. ir valgo „gipsus“ – 43 proc. tiriamųjų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai prastai maitinasi todėl, kad:

- *neturi laiko* („Dėl draugų, nes skuba greičiau su jais susitikti“, „Nes kartais neturi laiko“);
- *svaikas maistas neskanus* („Nes nesveikas maistas skanesnis“);
- *pardavinėjama visur* („Nes tokį maistą pardavinėja parduotuvėse. Daug E dalykų maiste“);
- *laikosi dietų* („Tam kad nori sulieknėti“, „Nes laikosi dietos, nori būti gražūs“);
- *vartoja narkotikus* („Todėl, kad per daug „niūchina““).

Galima teigti, kad jaunuoliai yra susidarę klaidingą nuomonę dėl figūros apimčių. Jie mano, kad tik valgydami nesveiką maistą, pasieks lauktų rezultatų. Prastamaitinimasi sąlygoja ir žalingų įpročių vartojimas, nuolatinis skubėjimas. Taip pat jaunuoliai klaidingai mano, apie nesveiko maisto paradvinėjimą parduotuvėse. Kai kuriems sudarę sąspūdis, kad jeigu parduotuvėse yra padarvinėjama tai visas maistas yra sveikas.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai prastai maitinasi todėl, kad:

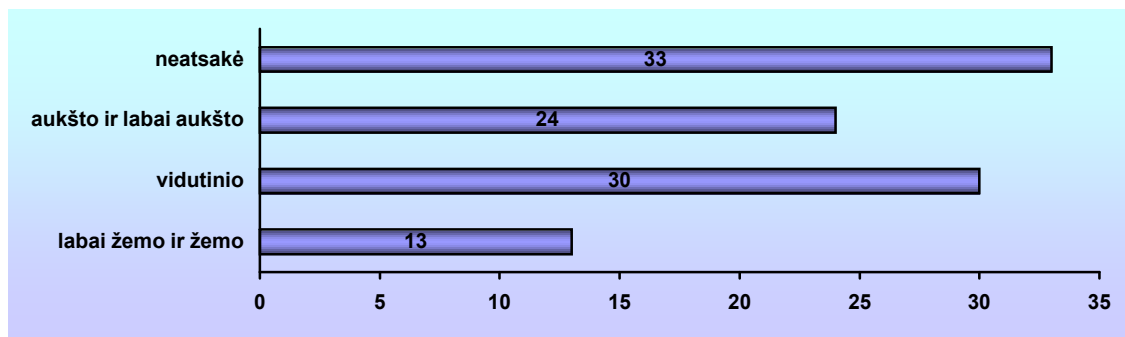
- *vartoja alkoholį, rūko*;
- *valdo stresas* („Didelis stresas“)

- daug darbo;
- greitas gyvenimo tempas („Todėl, kad nori visko greitai, neturi kada virti“);
- maiste daug chemijos;
- informacijos trūkumas („Nes jie neturi pakankamai informacijos apie netikusią mitybą arba nenori jos priimti....“)
- reklama („...reklamos rodomos visur skatina juos netaisyklingai maitintis“).

3.9. Šeima, draugai, kaimynystė

Šioje srityje yra jaunimo socialinės aplinkos ir socialinio palaikymo rodikliai. Socialinę aplinką sudaro šeima, draugai ir kaimynystė: šeimos integruotumo ir socialinio palaikymo rodikliai; draugų skaičius, ar lengva susirasti draugų, pasitenkinimas draugais ir draugų socialinis palaikymas; kaimynystės saugumas ir sutelktumas. Pagal šiuos rodiklius galima spręsti apie socialinio tinklo plotį ir kokybę, socialinės pagalbos poreikį.

Šeimos darnos rodiklis – tai suminis rodiklis matuojamas 7 indikatoriais, apie šeimos narių kartu leidžiamą laisvalaikį, dirbamus darbus, tarpusavio palaikymą, atvirumą ir pan., matuojantis šeimos narių santykių kokybę, gali būti apibūdinamas kaip šeimos integralumas, darnumas, sutelktumas. Rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21. Kur 7 reiškia darnos šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą darną šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo darnesni santykiai šeimoje: labai žemo ir žemo (nuo 7 iki 12), vidutinio (nuo 13 iki 17), aukšto ir labai aukšto (nuo 18 iki 21) darnumo šeimose. Į šio rodiklio indikatorius atsakė 202 tiriamieji.

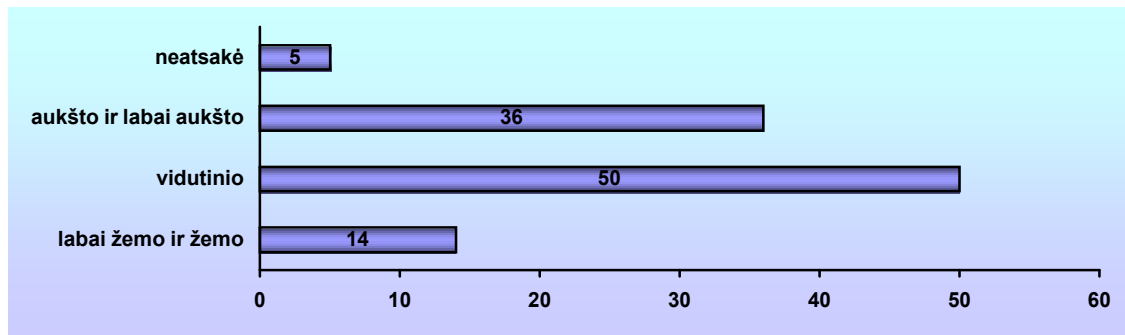

3.9.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos darnumą/integruotumą (proc.)

Vidutinė šeimos darnumo reikšmė buvo 15.73, 50 proc. tiriamųjų šeimos darnumas yra žemesnis vidutinio, o 13 proc. tiriamųjų šeimos, kurioje gyvena darnumą vertino kaip labai žemą ir žemą.

Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikrą palaikymą išreiškiančias patirtis (pvz., pagyrimas, palaikymas, pagalba sprendžiant problemas, iš klausymas ir pan.) iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena į palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21. Kur 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių: labai žemo ir žemo (nuo 7 iki 12), vidutinio

(nuo 13 iki 17), aukšto ir labai aukšto (nuo 18 iki 21) socialinio palaikymo šeimoje. Į šio rodiklio indikatorius atsakė 286 tiriamieji.

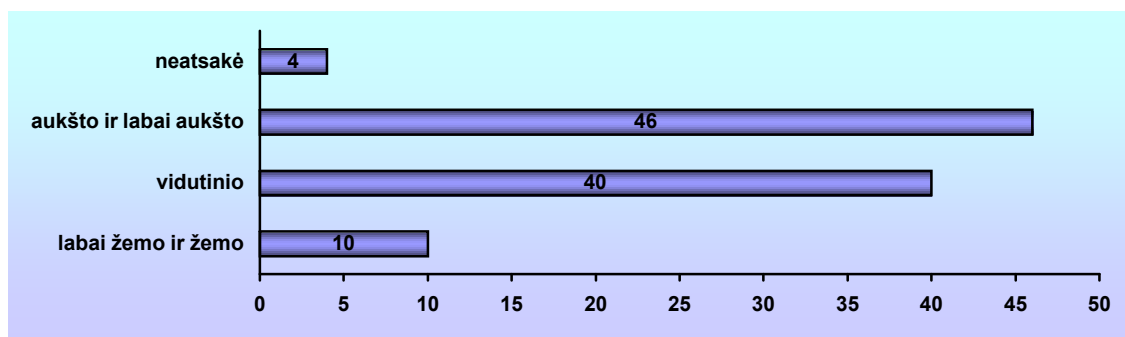

3.9.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinį palaikymą (proc.)

Vidutinė šeimos narių socialinio palaikymo reikšmė buvo 15.95, 41 proc. tiriamųjų šeimos socialinis palaikymas buvo žemiau vidurkio, o 14 proc. tiriamųjų gyveno šeimose, kurios socialinio palaikymo nesuteikia arba jį suteikia labai mažai.

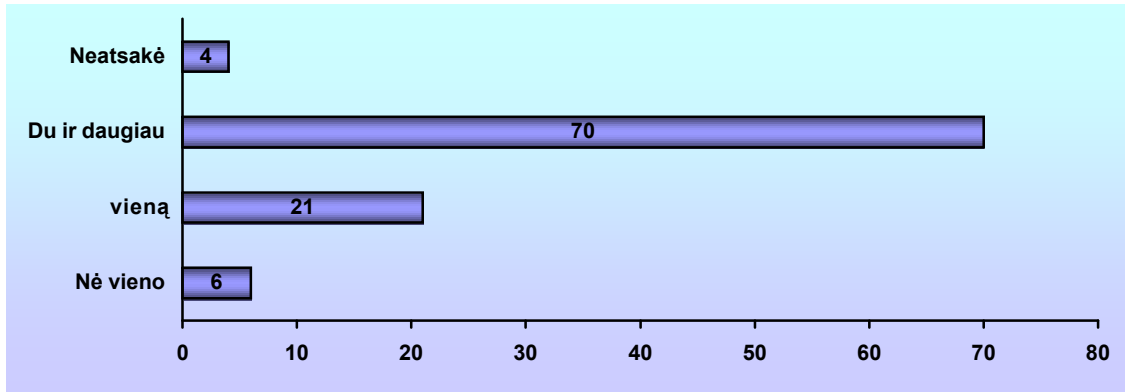
Santykių su draugais kokybės rodiklis – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama tokiais draugystės požymiais, kaip pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 5 (minimali reikšmė) iki 20 (maksimali reikšmė), kur 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų.

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 15.44, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

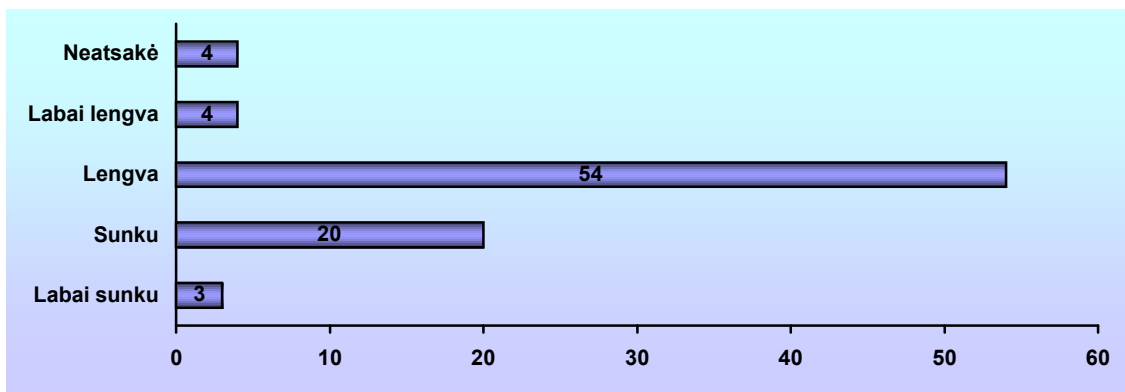
3.9.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal santykių su draugais kokybės rodiklį (proc.)

Vidutinė santykių su draugais rodiklio reikšmė padalijo tiriamųjų imtį per pusę, tačiau 10 proc. tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai.

3.9.4. pav. Artimų draugų skaičius (proc., N=301)

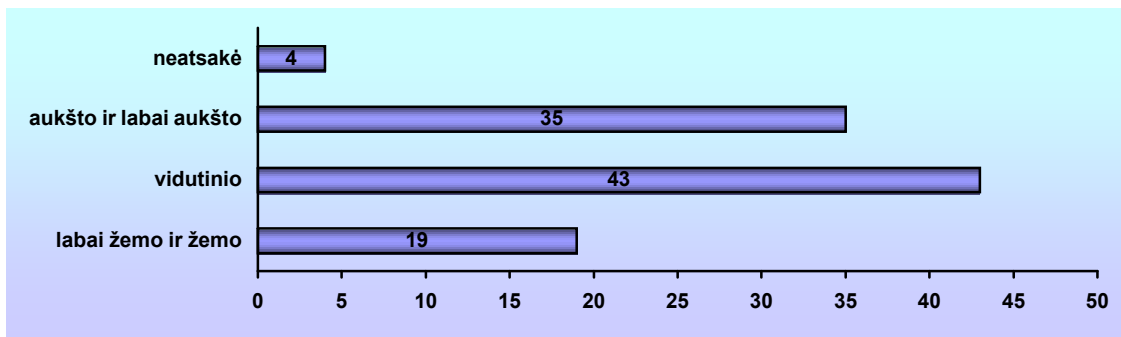
Tiktai vieną draugą turėjo 21 proc. tiriamųjų, o 6 proc. nurodė, kad visai neturėjo draugų, tai rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, tai rizikos grupė. Nustatytas vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys (Pearson koeficientas 0.377, $p=0.001$) tarp artimų draugų skaičiaus ir santykių su draugais kokybės rodiklių, kuo mažiau turi draugų, juo žemiau vertina santykių su jais kokybę.

3.9.5. pav. Naujų draugų suradimo lengvumas (proc., N=301)

Kad sunku surasti naujų draugų pripažino 20 proc. ir kad labai sunku – 3 proc. tiriamųjų. Taip pat buvo nustatyta statistiškai reikšminga koreliacija (0.408, $p=0.001$) tarp artimų draugų skaičiaus ir naujų draugysčių užmezgimo, kuo sunkiau surasti draugų, tuo mažiau draugų ir turi.

Socialinio palaikymo rodiklis – tai suminis rodiklis rodantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad sulaukia. Rodiklis matuojamas indikatoriais įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus, tokius kaip išklausa, priėmimas, padėrinimas ir pan. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 0 iki 7, kur 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 stiprų socialinį palaikymą ir paramą.

3.9.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc.)

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 4.62, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų **jaunuoliams svarbiausia šeimoje**, kad būtų galima išlaikyti darną yra:

- iš tikimybė;
- atvirumas;
- pasitikėjimas;
- pagarbą;
- santarvė;
- meilė;
- pokalbiai;
- tolerancija;
- bendros pramogos;
- Bendras ar panašus požiūris į tuos pačius dalykus.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliams **draugai** yra būtini dėl daugelio priežasčių (žr. lentelė).

14-18 metų jaunuoliai vienareikšmiškai teigia, kad draugai yra reikalingi. Priežastys, dėl ko jie reikalingi apima: *bendravimą* („Kad galėčiau pabendrauti“, „Draugai reikalingi, kad būtų galima pasikalbėti, pajuokauti per pertraukas ir per pamokas“), *pagalbos poreikį* („draugai padeda kai būna kas nors blogai, ar fizine prasme, pvz., padeda panešti“, „Aš be jų negaliu būti“), *atstoja seseris, brolius* („Namie seserų ir brolių neturiu, o tėtis man nedraugas“), *laisvalaikio kokybę* („Be draugų dienos būtų niūrios, nebūtų ką veikti“, „Kad būtų linksmiau“, „Kad pakeltų nuotaiką, praleisti laisvalaikį“), *psichologinę savijautą* („Reikia, kad turėtum kam išsipasakoti, į ką atsiremti“).

3.9.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių nuomonė apie draugus

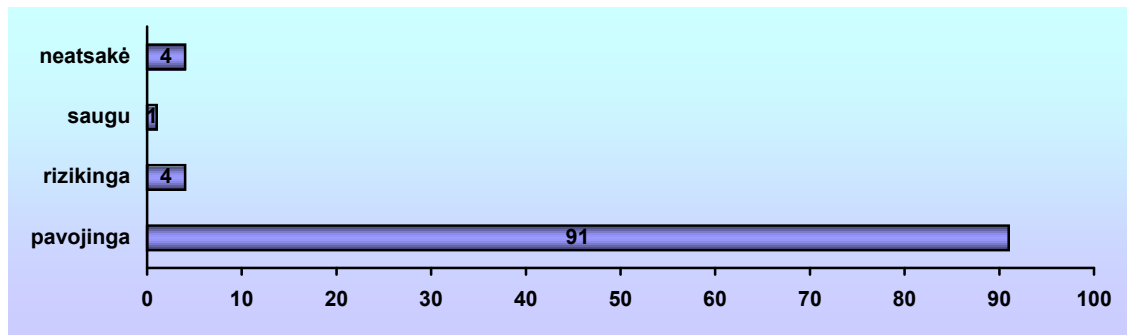
Kategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Bendravimas	<Kad galėčiau pabendrauti, <Draugai reikalingi, kad būtų galima pasikalbėti, pajuokauti per pertraukas ir per pamokas>, <...yra su kuo pabendrauti>
Pagalba	<draugai padeda kai būna kas nors blogai, ar fizine prasme, pvz., padeda panešti>, <Aš be jų negaliu būti>, <Su draugais galima

	pašnekėti, paprašyti pagalbos, jei reikia>, <Kai sunku mums padeda, supranta>, <Jie padeda morališkai, kai būna sunku>, <Nes kartais labai reikia jo paramos>
Laisvalaikis	<Be draugų dienos būtų niūrios, nebūtų ką veikti>, <Kad būtų linksmiau>, <Kad pakeltų nuotaiką, praleisti laisvalaikį>, <Su jais galima puikiai leisti laisvalaikį, yra su kuo pabendraut, yra žmonių, kurie bet koku atveju tave palaiko>, < Kad būtų galima turiningiau praleisti laisvalaikį, yra su kuo pabendraut, yra žmonių, kurie bet koku atveju tave palaiko>
Psichologinė savijauta	<Reikia, kad turėtum kam išsipasakoti, į ką atsiremti>, <Daugeliui draugą atstoja kompiuteris, tačiau kompiuteris nėra sveika, reikia turėti ir draugų, su kuriais galėtum atsipalaiduoti, pasikalbėti apie nerimą keliančias problemas, jei viską savyje laikysi galima taip žmogui ir išprotėti>, <Kadangi kartais norisi su kuo išsikalbėti, pasiguosti ir padėti>, <...yra su kuo pabendraut, yra žmonių, kurie bet koku atveju tave palaiko.

19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad turėtų, kas pagelbės, kad turėtų žmones, šalia kurių gerai jaustųsi („...reikia turėti ir draugų, su kuriais galėtum atsipalaiduoti, pasikalbėti apie nerimą keliančias problemas, jei viską savyje laikysi galima taip žmogui ir išprotėti“). Šio amžiaus jaunuoliai ne tik tikisi kokios nors pagalbos iš draugų, bet ir yra pasiruošę jiems padėti („Kadangi kartais norisi su kuo išsikalbėti, pasiguosti ir padėti“). Taip pat draugų reikšmė išryškėja laisvalaikio pozicijoje („su jais galima puikiai leisti laisvalaikį, yra su kuo pabendraut, yra žmonių, kurie bet koku atveju tave palaiko“, „kad būtų galima turiningiau praleisti laisvalaikį...“).

Jaunimas iliustruoja pavyzdžiais, kuriais įrodo, kad geriau turėti 100 darugų nei 100 litų.

Kaimynystės saugumo rodiklis – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai apie tai kaip tiriamieji suvokia/žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. Kaimynystės saugumo rodiklis kinta nuo 0 iki 9, kur 9 rodo saugiausią kaimynystę.

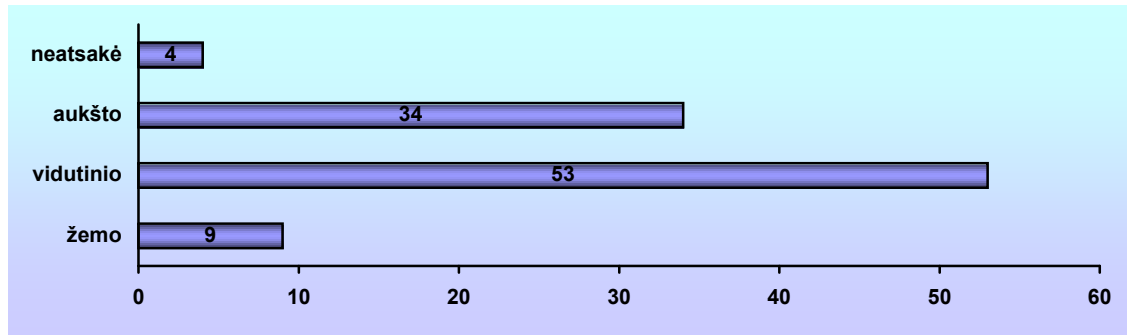

3.9.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kaimynystės saugumo rodiklį (proc.)

Dauguma tiriamųjų pažymėjo, kad jų kaimynystėje per paskutines 30 dienų įvyko iki 4 saugumą mažinančių įvykių.

Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių,

gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia silpną, o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynystėje ir santykiais joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje.

3.9.8. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo kaimynystėje rodiklį (proc.)

9 proc. tiriamųjų buvo nepatenkinti savo kaimynystėje, kas joje vyksta ir kaip žmonės bendrauja, 53 proc. buvo vidutinio pasitenkinimo.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **problemą susijusią su jų rajonu/kaimu/kvartalu** įvardijęs tas, kurios susijusios su:

- *saugumu* („Mieste vakarais nėra saugu vaikščioti, kai vaikščioja paauglių grupuotės“, „Muštynės, žudynės“);
- *su neorganizuotu laisvalaikiu* („Nelabai yra ką veikti“, „Nėra vandens parkų“);
- *tvarkos trūkumu* („Nešvara“).

19-29 metų jaunuoliai įvardija problemas, susijusias su *neorganizuotu laisvalaikiu* („nėra jokių susibūrimų, švenčių“, „laisvalaikio praleidimo vietų labai mažai“, „nėra kur leisti laisvalaikį“), *lėšų stygiumi* („Įvairių lėšų mažinimai“), *bendravimu* („žmonių piktas bendravimas“), *prasta miesto infrastuktūra bei aplinkos tvarkymu* („Gatvių apšvietimas, kelių valymas, šviesoforų trūkumas“, „Kelių tvarkymas, apšvietimai“, „Nevalomos šalutinių kelių gatvelės“, „Mašinomis perkrauti kiemai“).

Šioms įvardintoms problemoms 14-18 metų jaunuoliai nurodo nemažai **priemonių**, kaip **pagerinti situaciją savo rajone/kieme/kvartale** (3.9.2. lentelė).

3.9.2. lentelė. Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (14-18 metų jaunuolių nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Politika	Įstatymų tobulinimas	<Į teisinčiau įstatymą, kad nebūtų galima paaugliams vaikščioti grupėmis po šešių valandų vakaro>, <Už narkotinių ar alkoholio prekių pardavimą paaugliams skirčiau 5000 Lt baudą>, <Mokytojams kelčiau atlyginimą nes jie stengiasi ir negauna už tai beveik nieko>
Aplinka	Gamtos saugojimas	<Uždrausčiau neleistinoje vietoje kirsti medžius>.
	Miesto/rajono infrastruktūra	<Daugiau apšvietimo gatvėje>, <Sutvarkyčiau kelią iki mokyklos>, <Gal daugiau tvarkyčiau miestą>, <Padaryčiau, kad valymo įrengimai vasarą nesmirdėtų>

Saugumas		<Daugiau stebėjimo kamerų lankomose vietose>, <Steigčiau policijos patrulius, prižiūrinčius miestą>, <Kai būtų kabinėjamosi prie kitų mokinių, tai kreipčiau dėmesį>, <Padėčiau neturtingiems mokiniams, nes iš jų tyčiojamosi>, <Padidinčiau policininkų skaičių>, Pristatytčiau kamerų daugiau>
Socialiniai klausimai		<Pagerinčiau situaciją benamiams>, <Mokytojams kelčiau atlyginimą nes jie stengiasi ir negauna už tai beveik nieko>, <Padėčiau neturtingiems mokiniams, nes iš jų tyčiojamosi>
Laisvalaikis		<Į steigčiau kokį nors klubą>, <Daryčiau diskotekas penktadieniais>, <Daugiau švenčių daryčiau>, <Padaryčiau „Vichy“ vandens parką>, <Kino teatras kadangi jaunimui nėra kur dėtis, ne gi mes eisim prie Kulviečio statulos ir būsim?>

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad siūlomos priemonės apima įstatymų pakeitimus, gamtos tausojimą, miesto/rajono infrastuktūros tobulinimą, saugumą, socialinius klausimus bei laisvalaikį. Kadangi probleminės rajonuose/kiemuose/kvartaluose buvo įvardintos saugumo, laisvalaikio, aplinkos problemos, todėl natūralu, kad ir priemonės buvo į tai nukreiptos. Tačiau vardinant priemones išryškėjo ir atitinkamos *socialinės problemos* („Pagerinčiau situaciją benamiams“, „Mokytojams kelčiau atlyginimą nes jie stengiasi ir negauna už tai beveik nieko“, „Padėčiau neturtingiems mokiniams, nes iš jų tyčiojamosi“), kurioms šalinti jaunuoliai siūlo pagalbą benamiams, mokytojams bei neturtingiems mokiniams.

Laivalaikio problemą jaunuoliai siūlo šalinti steigdami klubus, rengdami šventes, diskotekas („Į steigčiau kokį nors klubą“, „Daryčiau diskotekas penktadieniais“, „Daugiau švenčių daryčiau“). Taip pa jaunuoliai pasigenda ir kino teatrų („Kino teatras kadangi jaunimui nėra kur dėtis, ne gi mes eisim prie Kulviečio statulos ir būsim?“).

Užtikrinant saugumą prioritetinės priemonės yra stebėjimo kameros, policijos patrulių gausa. Tam, kad rajono/kiemo/kvartalo aplinka būtų kokybiškesnė, jaunuoliai siūlo ne tik tvarkyti miestą: apšviesti gatves, taisyti kelius, bet ir jie norėtų išsaugoti medžius („Uždrausčiau neleistinoje vietoje kirsti medžius“).

Įstatymų pakeitimas, anot jaunuolių, būtų nukreiptas į paauglių saugumą („Į teisinčiau įstatymą, kad nebūtų galima paaugliams vaikščioti grupėmis po šešių valandų vakaro“, „Už narkotinių ar alkoholio prekių pardavimą paaugliams skirčiau 5000 Lt baudą“).

19-29 metų jaunuoliai nurodo priemones, kaip pagerinti situaciją savo rajone/kieme/kvartale (3.9.3. lentelė).

3.9.3. lentelė. Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (19-29 metų jaunuolių nuomonė)

Kategorija	Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Aplinka	Kiemų tvarkymas	<Kiečio tvarkymas, vaikams supynių pastatytume, laiptinių sutvarkymas>, <Žiemą liepčiau darbininkams nuvalyti kelius ir gatves nuo sniego>, <Pastatytčiau vaikams žaidimų aikštes>
	Miesto/rajono infrastruktūra	< utvarkytčiau šaligatvius ir kelius, kad nebūtų kaip po karo>, <Tvarkytčiau miesto aplinką daug daugiau nei dabar>, <Žiemą valytčiau šaligatvius, šalutinius kelius>, <Į rengčiau daugiau stovėjimo aikštelių automobiliams>, <Išasfaltuočiau daugiau takelių, kuriais vaikšto žmonės>, <Tam tikrose vietose įrengčiau pėsčiųjų perėją bei vaizdo kameras>, <Padidinčiau, praplėstčiau stovėjimo aikštes>.

Saugumas		<Padaryčiau patogiose vietose perėjas>, <Tam tikrose vietose Įrengčiau pėsčiųjų perėją bei vaizdo kameras>
Bendravimas		<Susibūrimai mieste žmonių>, <Bendrai kovoti už savo teises>
Socialiniai klausimai		<Daugiau labdaros ir akcijų maisto>, <Atsižvelgčiau Į žmonių problemas, spręščiau jas kartu>
Laisvalaikis		<Į kurčiau gerą kino teatrą ir ledo areną>, <Padaryčiau kuo daugiau miesto švenčių>, <Į kurčiau daugiau pramogų jaunimui, šokių klubą>, <Daugiau jaunimo užsiėmimų>, <Senjorų užsiėmimų, susibūrimų>, <Didesnį užimtumą jaunimui, kad turiningiau laiką praleistų>, <Daugiau jaunimo užimtumo programų>

19-29 metų jaunimas priemonės, kurias naudotų gerinant situaciją rajone/mieste/kvartale orientavo Į saugumą, aplinkos tvarkymą (gatvės, pėsčiųjų perėjos, žaidimų aikštelės, automobilių stovėjimo aikštelės), bendravimą, socialinių klausimų sprendimą bei laisvalaikį.

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS JONAVOS SAVIVALDYBEI

Apibendrinus tyrimo duomenis, galima išskirti keltą bendrų tendencijų. Net 55 procentų apklaustų moksleivių tėvai mažai domisi vaikų mokyklos reikalais ir jų mokymusi. Tėvų domėjimasis ir kontrolė susiję su moksleivių amžiumi- kuo vyresni vaikai, tuo mažiau tėvai domisi, kontroliuoja. Mokinių pažangumas nebuvo susijęs su šiuo rodikliu, tačiau jis buvo svarbus būsimos profesijos pasirinkimui, domėjimuisi būsima profesija ir sąmoningam jos pasirinkimui.

Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojų palaikymas, paskatinimas didina moksleivių pažangumą, lankomumą, problemų Įveikos ir Įvykių kontrolės gebėjimus, tačiau penktadalis moksleivių nejautė arba jautė labai silpną mokytojų palaikymą.

Tikrai 3 proc. tiriamųjų patyrė daug ir daugkartinių patyčių mokykloje, todėl mokykloje jiems būti nebuvo saugu, dar 36 proc. tirtų moksleivių patyrė patyčių, kurios kėlė pavojų jų saugumui mokykloje. Tyrimo rezultatai parodė, kad kuo daugiau moksleiviai patyrė Įvykių mažinančių mokyklos saugumą, tuo blogesnis buvo jų mokyklos lankomumas ir prastesni problemų Įveikos ir Įvykių kontrolės gebėjimai.

39 proc. tiriamųjų labai mažai domėjosi arba visai nesidomėjo savo būsima profesija, jos paklausa darbo rinkoje, keliamais reikalavimais, mokymosi dalykus rinkosi ne pagal būsima profesija ir pan. Tėvų kontrolė ir domėjimasis mokslu bei mokyklos reikalais didina moksleivių domėjimąsi būsima profesija.

Kas dešimtas moksleivis nurodė turintis sunkumų nuvykti Į mokyklą, dauguma turinčių sunkumų nuvykti Į mokyklą žymėjo, kad ją pasiekia pėsčiomis.

Tyrimo rezultatai rodo, kad Jonavos mokyklos sudaro moksleiviams galimybių naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų ir ne pamokų metu. Dažniausiai buvo

minimas stadionas (63 proc.), tada sporto salė bei kabinetai (po 48 proc.) ir aktų salė (36 proc.).

Patys moksleiviai mano, kad pagrindinės problemos mokykloje yra patyčios, blogas kai kurių moksleivių elgesys ir dideli mokymosi krūviai, jie norėtų kad mokytojai būtų griežtesni tiems kurie tyčiojasi, blogai elgiasi smurtauja, kad baustų, šalintų iš mokyklos.

Rekomenduojama: daugiau dėmesio skirti patyčių ir smurto mokykloje prevencijai, didinti mokytojų kompetencijas patyčių prevencijos srityje. Taip pat atkreipti mokytojų dėmesį į tai, koks svarbus moksleivių pažangai, lankomumui yra mokytojų žodinis pagyrimas, paskatinimas, pripažinimas.

Studijuojančio jaunimo apklausos rezultatai rodo, kad yra problemų su profesijos ir studijų pasirinkimu. Į sidarbinimo galimybę pasirenkant profesiją buvo svarbi tik 21 proc. respondentų. Tiktai 5 proc. moksleivių galvojo rinktis mokytis profesinę mokyklą tuo tarpu net 43 proc. siekė studijuoti universitete. Kas ketvirtas studentas rinkdamasis studijas nesidomėjo, arba domėjosi labai mažai universitetų teikiamomis galimybėmis, pvz., technine baze, studijų mainais su užsienio universitetais ir pan. Net 31 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų buvo linke sutikti su teiginiu, kad aukštąją mokyklą pasirinko tą kurioje lengva studijuoti, o 51 proc. – kad rinkosi pagal aukštosios mokyklos prestižą. Pusė dirbančių studentų dirba darbą nesusijusį su būsima profesija arba studijuojama sritimi.

Daugiau nei pusė (54 proc.) dirbančiųjų dirbo ne pagal įgytą specialybę, todėl kad: nerado darbo atitinkančio specialybę, darbas pagal specialybę būtų buvęs nelaimus arba mažai apmokamas. Tiktai du iš dešimties rinkdamiesi profesiją konsultavosi su mokytojais ir kitais specialistais, o keturi iš dešimties mokykloje dar nežinojo kokią profesiją pasirinkti. Darbo suradimui, dirbančių tiriamųjų nuomone, didesnės įtakos turėjo asmeninės pažintys nei įgyta profesinė kvalifikacija.

Rekomenduojama: stiprinti ir plėsti profesinį informavimą, konsultavimą mokykloje. Kad šios paslaugos būtų prieinamos kiekvienam moksleiviui ir padėtų jam sąmoningai rinktis būsimą profesiją. Sudaryti sąlygas moksleiviams atpažinti savo gebėjimus bei polinkius ir padėti pasirinkti mokymosi dalykus, o vėliau ir studijų sritį pagal gebėjimus. Stiprinti profesines mokyklas, gerinti, daryti patrauklesnį profesinį rengimą profesinėse mokyklose.

Studijuojantis jaunimas susiduria su finansinėmis problemomis, brangiai kainuoja mokslai ir pragyvenimas. Todėl 40 proc. studijuojančių tiriamųjų dirba, beveik pusei jų sunkiai sekasi derinti darbą ir studijas. Jaunuolių manymu, dėl darbo ir studijų derinimo dažniausiai nukenčia darbo rezultatai, tačiau dalis pripažįsta, kad pablogėjo ir jų sveikata.

Daugiau nei trečdalis (39 proc.) dirbančių tiriamųjų buvo linke sutikti, kad darbdavys nesudaro sąlygų mokytis, kelti kvalifikaciją ir tiktai trečdalis sutiko kad darbdavys apmoka arba iš dalies apmoka studijas ar kvalifikacijos kėlimą.

Apie 40 proc. tiriamųjų turėjo ketinimų dėl darbo migruoti į kitą miestą arba kitą šalį. Migracijos priežastys ekonominės, minimas noras arba tiesiog susirasti darbą arba rasti geriau apmokamą darbą

Tiktai 3 proc. tiriamųjų turėjo savo verslą, dar 2 proc. dirbo pagal verslo liudijimą 11 proc. ketino pradėti savo verslą. Vos 16 proc. buvo susipažinę su jaunimo verslumo skatinimo programa Lietuvoje ir dauguma susipažinusių ją vertino neigiamai.

Rekomenduojama: Skatinti jaunimo verslumą viešinti jaunimo verslumo skatinimo programą programos priemones, didinti jos prieinamumą

Tyrimo dalyvavo 8 proc. niekur nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių, 8 proc. iš jų nurodė pagrindinį, 30 proc. vidurinį, likusieji - profesinį arba aukštąjį išsilavinimą. Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: darbo biržą darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, per pažįstamus, draugus ir derina juos tarpusavyje. Mažiausiai tiriamieji nurodė besinaudoję jaunimo darbo centro paslaugomis (8 proc.), net įdarbinimo agentūrų paslaugomis (21 proc.) naudojosi dvigubai daugiau tiriamųjų nei jaunimo darbo centru. Svarbiausias kriterijus renkantis darbą buvo atlyginimas, o turima kvalifikacija buvo antroje vietoje, tačiau ji per pus rečiau minima nei atlyginimas.

Patys jaunuoliai įvardija tokias su darbu susijusias problemas, kaip darbo vietų trūkumą, mažus atlyginimus ir didelius darbo krūvius, darbo ir studijų derinimo sunkumus. Kaip būdus šioms problemoms spręsti jie siūlo didinti darbo vietų skaičių, sudaryti galimybes dirbti, įgyti darbinės patirties tiems, kurie neturi aukštojo išsilavinimo, o taip pat tobulinti bei labiau reklamuoti profesinio rengimo sistemą. Taip pat jie norėtų, kad būtų sudarytos palankesnės teisinės sąlygos darbdaviams, įdarbinant jaunus arba neįgalius asmenis.

Rekomenduojama: viešinti jaunimo darbo centrą jo teikiamas paslaugas, didinti jo paslaugų prieinamumą.

Tyrimo rezultatai rodo, kad jaunimas užsiėmęs su darbu, studijomis bei mokymusi, o laisvalaikiui skiria labai mažai laiko, beveik pusė tiriamųjų laisvalaikiui skyrė iki 5 valandų per savaitę. Laisvalaikiui lėšų daugiau skyrė vyrai nei moterys ir vyresni lyginat su jaunesniais.

Dažniausiai minima laisvalaikio leidimo forma buvo susitikimai su draugais, kuri nežymiai pirmavo prieš televizoriaus žiūrėjimą. Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos, pvz., skaitymas, sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Dažniausiai iš turiningųjų laisvalaikio formų yra renkamas hobis, rečiausiai dalyvavimas nevyriausybinių organizacijų veikloje. Tie kurie skiria daugiau lėšų laisvalaikiui, dažniau lankosi kine ir teatre.

Svarbi mokyklinio amžiaus jaunuolių laisvalaikį ribojanti problema yra nepakankamas saugumas mieste vakaro metu. Tėvai nerimauja dėl savo vaikų saugumo ir neleidžia jiems vakarais išeiti iš namų, todėl jaunuoliai mano, kad jei mieste būtų užtikrintas saugumas, tai šis tėvų nerimas neturėtų priežasties ir jiems būtų leidžiama vėliau sugrįžti į namus. Suaugę jauni žmonės turi kitų rūpesčių, jie iškelia laisvalaikio formų įvairovės problemą, kurią jaunuolių nuomone turėtų spręsti privačios įstaigos, didindamos siūlomų pramogų pasiūlą ir nevyriausybines organizacijas, plėsdamos, viešindamos savo veiklą

